

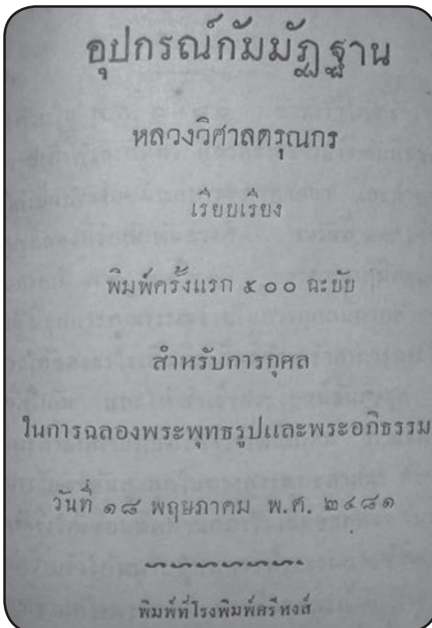
พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หลวงพ่อวัดปากน้ำ
ผู้ค้นพบวิชชาธรรมกาย

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺโญ ป.ธ.๙)
เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ

คำชี้แจง

คณะผู้จัดทำได้จัดพิมพ์หนังสือเทศนาต่างเรื่องของพระมงคลเทพมุนี ในวาระครบ ๑๐๐ ปี วิชชาธรรมกาย เพื่อรวบรวมพระธรรมเทศนาของพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนีที่ทางคณะผู้จัดทำได้ค้นพบเพิ่มเติมนอกเหนือจากพระธรรมเทศนา จำนวน ๖๗ กัณฑ์ ที่จัดพิมพ์กันมาแล้ว เพราะคณะผู้จัดพิมพ์เห็นความสำคัญอย่างยิ่งของพระธรรมเทศนาที่ค้นพบได้นี้ จึงนำไปกราบเรียน ท่านพระครูไกรสรวิลาส (ณัฐนันท์ กุลศิริ) รองพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ เพื่อขอคำแนะนำการจัดพิมพ์ จนกระทั่งเป็นหนังสือเทศนาต่างเรื่อง พระมงคลเทพมุนี ในวาระครบ ๑๐๐ ปี วิชชาธรรมกาย เล่มนี้ โดยได้เรียบเรียงเนื้อหาแบ่งออกเป็นสี่ส่วน ประกอบด้วย

อุปกรณ์กัมมัฏฐาน

หลวงวิศาลดรุณกร

เรียบเรียง

พิมพ์ครั้งแรก ๕๐๐ ฉะบับ

สำหรับการกุศล

ในการฉลองพระพุทธรูปและพระอภิธรรม

วันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๑

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ศรีหงส์

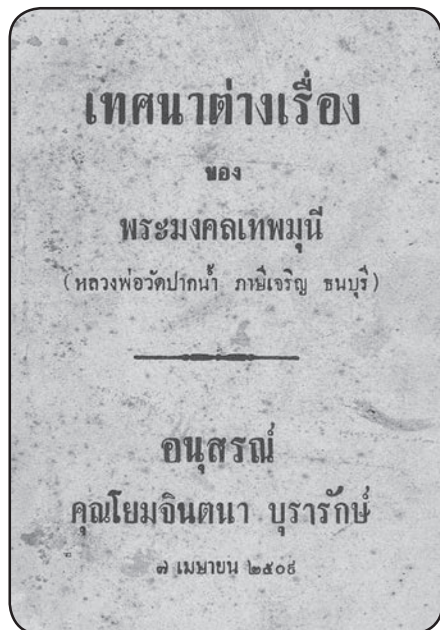
ส่วนแรกเป็นพระธรรมเทศนา โดย เจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัช-มังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺโญ ป.ธ.๙)

ส่วนที่สอง เป็นประวัติของพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อวัดปากน้ำ) และการสอนภาวนาวิชชาธรรมกาย

ส่วนที่สาม เป็นพระธรรมเทศนาของพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อวัดปากน้ำ) เรื่องวิชชาธรรมกาย ซึ่งเป็นบทเทศน์ที่ทรงคุณค่ายิ่งนัก จากหนังสืออุปกรณ์กัมมัฏฐาน โดยหลวงวิศาลดรุณกร เรียบเรียงคำเทศน์สอนของหลวงพ่อ เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๙ เป็นพระธรรมเทศนาเก่าที่สุดที่ได้บันทึกกันไว้

ส่วนที่สี่ เป็นพระธรรมเทศนาของพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี จำนวน ๖ กัณฑ์ ที่ค้นพบได้เพิ่มเติมจากหนังสือ ๓ เล่ม คือ เล่มที่ ๑ หนังสือร่มโพธิ์ พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพนายสุธน จึงแย้มปิ่น

๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ จำนวน ๔ กัณฑ์ ดังนี้

เรื่องที่ ๑ เทศนาเรื่องอริยธนกถา วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๗

เรื่องที่ ๒ พระธรรมเทศนาของพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณภาวนาโกศลเถระ วันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๗

เรื่องที่ ๓ เทศนาเรื่องมงคลสูตร วันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๖

เรื่องที่ ๔ เทศนาเรื่องของหาได้ยาก วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๗

เล่มที่ ๒ หนังสืออนุสรณ์คุณแม่พิศ อารัมภีร ๒๑ ส.ค. ๒๕๑๙ จำนวน ๑ กัณฑ์ (เทศนาเรื่องพระพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นเป็นเหตุให้เกิดสุข วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๗)

และเล่มที่ ๓ หนังสือ เทศนาต่างเรื่องของพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ธนบุรี) อนุสรณ์โยมจินตนา บุรารักษ์ ๗ เมษายน ๒๕๐๙ จำนวน ๑ กัณฑ์ (เทศนาเรื่อง ภทฺเทกรตฺตคาถา ตามวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๗)

ด้วยกุศลผลบุญในการจัดทำหนังสือเพื่อเผยแผ่วิชชาธรรมกายนี้ ขอจงเป็นเหตุให้ได้เป็นไปเพื่อบรรลุมรรคผลเข้าสู่นิพพานเทอญ

"นิพฺพานปจฺจโย โหตุ"

คณะผู้จัดพิมพ์

คณะผู้ปฏิบัติธรรมบ่ายวันพฤหัสบดี หอสังเวชนียมงคลเทพนิรมิต

วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

นายนพดล ฐิติพงษ์พานิช

บุตร ธิดา หลาน ญาติมิตรของคุณพ่อกิมเฮง คุณแม่หนู แซ่ลี้

พิมพ์ที่ : เมืองราชการพิมพ์ จ.ราชบุรี ๐๓๒-๓๒๓๗๗๗, ๐๘๕-๑๙๓๗๒๗๙

15 มิถุนายน 2560

เรื่อง ขออนุญาตพิมพ์หนังสือพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนีเทศนาต่างเรื่อง

นมัสการ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เนื้อหาบางตอนในหนังสือพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนีเทศนาต่างเรื่อง

จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย กระผม นายนพดล ฐิติพงษ์พานิช ตัวแทนคณะผู้ประสงค์จัดทำหนังสือพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนีเทศนาต่างเรื่อง โดย มีวัตถุประสงค์เพื่อบูชาคุณ พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี เนื่องในวาระครบ 100 ปี การบรรลุวิชชาธรรมกาย (พ.ศ. 2460-2560) ณ อุโบสถวัดโบสถ์บางคูเวียง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งในหนังสือประกอบด้วยพระธรรมเทศของ พระเดชพระคุณพระมงคล-เทพมุนี ต่างเรื่อง จำนวน 10 บท ดังได้แนบเอกสารตัวอย่างเนื้อหาบางตอนในหนังสือดังกล่าวมา เพื่อประกอบการพิจารณาอนุญาตขอจัดทำ

จึงเรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาอนุญาตให้จัดทำตามวัตถุประสงค์ต่อไป

อนุญาต
ส. [signature]
๑๗ มิ.ย. ๖๐

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

นพดล ฐิติพงษ์พานิช

(นายนพดล ฐิติพงษ์พานิช)

พระนิพพานนี้ทรงประทับเข้านิโรธ
สงบกันตลอดหมด เพราะความเข้านิโรธนี้
เป็นความสุขอย่างยิ่ง และความที่อยู่ในนิพพาน
มีกายอันยั่งยืนนี้เองท่านจึงได้กล่าวว่า

“นิพพานํ ปรมํ สุขํ”

หนังสือ คู่มือสมภาร หลวงพ่อวัดปากน้ำ

เอกสารอ้างอิงคำ นิพพาน ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก
จากหนังสือ คู่มือสมภาร หลวงพ่อวัดปากน้ำ

คำนำ

อุบาสิกานวรัตน์ หิรัญรักษ์ อุบาสิกาสมทรง สุดสาคร และ น.ส.ฉลวย สมบัติสุข เป็นศิษย์เรียนและปฏิบัติเจริญกัมมัฏฐาน ในสำนักพระครูสมณธรรมสมาทาน วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ จังหวัดธนบุรี ได้เขียนเรื่องวิธีเจริญกัมมัฏฐานที่ตนได้ศึกษาปฏิบัติมา ถวายเจ้าพระคุณสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ วัดบวรนิเวศวิหาร เพื่อทรงอ่าน แต่เพราะเป็นเวลาที่ประชวร แพทย์ห้ามใช้ความคิด จึงได้มอบให้ข้าพเจ้าพิจารณาปฏิบัติการตามแต่จะเห็นสมควร

ข้าพเจ้าได้อ่านดูแล้ว เห็นว่าการปฏิบัติธรรมอันเป็นไป ในทางจิต ก็มุ่งหมายเพื่อทำจิตให้สงบอย่างสูงก็เพื่อทำจิตให้หลุดพ้นจากอาสวกิเลส ส่วนอุบายวิธีที่จะทำจิตให้ถึงความเป็นเช่นนั้น แม้มีพระบาลีพุทธภาษิตแสดงไว้แล้ว แต่อาจารย์ผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนมา เข้าใจความต่างๆ กันไป และก็สอนไปตามความรู้ความเห็นและที่ตนได้ปฏิบัติ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงได้มีวิธีต่างๆ กัน เท่าที่ปรากฏอยู่ในเวลานี้ ก็มากครู มากอาจารย์ มากสำนัก และในบางแห่งบางสำนักอาจผิดไปจากหลักพระพุทธศาสนาก็ได้ แต่ของใครจะผิดหรือถูกดีหรือไม่ดี ก็แล้วแต่ผู้ที่มีปัญญา

จะพึงพิจารณาเลือกถือ เอาตามหลักพระพุทธศาสนา, เพราะมติหรือความเห็นของอาจารย์ท่านหนึ่ง ไม่เหมือนกัน และธรรมของพระพุทธเจ้า ย่อมเป็นธรรมที่จะพึงรู้เห็นจำเพาะตน พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อใกล้จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ได้ตรัสมหาปเทสฝ่ายพระสูตร ไว้เป็นหลักแห่งการพิจารณาแด่ภิกษุทั้งหลาย ความย่อว่า ถ้ามีผู้กล่าวอ้างว่าภาษิตนี้ ข้าพเจ้าได้ฟังมาแล้วในที่เฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคก็ดี, ฟังมาจากพระเถระผู้พหูสูตก็ดี เป็นต้น, ว่านี้เป็นธรรม นี้เป็นวินัย นี้เป็นคำสอนของพระศาสดา ท่านทั้งหลายไม่ควรรับรองไม่ควรคัดค้านถ้อยคำนั้น ควรเรียนด้วยดี สอบสวนในพระสูตร เทียบเคียงในพระวินัย ถ้าลงกันในพระสูตรหรือพระวินัยไม่ได้ พึงสันนิษฐานว่านี้ไม่ใช่พุทธพจน์ เธอจำมาผิดไม่ควรถือเอา ถ้าลงกันได้ พึงสันนิษฐานว่า นี้เป็นพุทธพจน์โดยแท้ พึงถือเอา

สำหรับพระครูสมณธรรมสมาทาน ปรากฏว่ามีศิษย์ไปศึกษาปฏิบัติก็มาก อุบาสิกาทั้ง ๓ ที่กล่าวนามแล้วข้างต้นได้เล่าให้ฟังว่าตนได้ปฏิบัติตามนัยที่แสดงไว้ในหนังสือเล่มนี้จนได้ปรากฏผล

เมื่อได้อ่านตลอดแล้ว จักนำให้เห็นว่า การปฏิบัติตามแนวนี้จะเห็นเป็นรูปนิมิตตั้งแต่นรก สวรรค์ จนถึงนิพพานและพระนิพพาน

---

๑. ขุ. อุ. ๒๕/๒๑๖. ๒. วิ. มหา. ๔/๘.

อนึ่ง เรื่องพระนิพพานนี้ มีพระบาลีแสดงไว้ แม้ในหนังสือนี้ ก็ได้ยกขึ้นกล่าวไว้บ้างแล้ว ในตอนนิพพาน แต่ก็หาหมดไม่, ข้าพเจ้าจึงได้คัดมาไว้ในที่นี้ เพื่อท่านผู้อ่านได้พิจารณาอีกส่วนหนึ่ง ดังต่อไปนี้

อตฺถิ ภิกฺขเว ตทายตนํ, ยตฺถ เนว ปฐวี น อาโป น เตโช น วาโย, น อากาสานญฺจายตนํ น วิญฺญาณญฺจายตนํ น อากิญฺจญฺญายตนํ น เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ, นายํ โลโก น ปรโลโก น อุโภ จนฺทิมสุริยา, ตมหํ ภิกฺขเว เนว อาคตึ วทามิ น คตึ น ฐิตึ น จุตึ น อุปปตฺตึ อปฺปติฏฺฐํ อปฺปวตฺตํ อนารมฺมณเมว ตํ เอเสวนฺโต ทุกฺขสฺส.

ภิกษุทั้งหลาย อายตนะนั้นมีอยู่ ที่ดิน น้ำ ไฟ ลม ไม่มีแล อากาสานัญจายตนะ วิญญาณัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ ก็มิใช่ โลกนี้ก็มิใช่ โลกอื่นก็มิใช่ ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ทั้ง ๒ ก็มิใช่, อนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย เราไม่กล่าวเลย ซึ่งอายตนะนั้นว่า เป็นการมา เป็นการไป เป็นการตั้งอยู่ เป็นการจุติ เป็นการเกิด, อายตนะนั้น หาที่ตั้งมิได้ มิได้เป็นไป หาอารมณ์มิได้ นั่นแลที่สุดแห่งทุกข์.

---

๑. องฺ. อุ. นวก. ๒๓/๔๓๙.

คมฺภีโร จายํ ธมฺโม ทุทฺทโส ทุรานุโพโธ สนฺโต ปณีโต อตกฺกาวจโร นิปุโณ ปณฺฑิตเวทนิโย.

ธรรมนี้เป็นสภาพลึก เห็นได้ยาก ตรัสรู้ได้ยาก เป็นธรรมสงบ ประณีต คิดเดาไม่ได้ ละเอียด เป็นวิสัยที่บัณฑิตพึงรู้.

เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณีตํ ยทิทํ สพฺพสงฺขารสมโถ สพฺพูปธิปฏิ-นิสฺสคฺโค ตณฺหกฺขโย วิราโค นิโรโธ นิพฺพานํ.

ธรรมชาตินั่นสงบแล้ว ธรรมชาตินั่นประณีต ธรรมชาติไรเล่าเป็นที่สงบแห่งสังขารทั้งปวง เป็นที่สละคืนอุปธิทั้งปวง เป็นที่สิ้นตัณหา เป็นที่สิ้นราคะ เป็นที่ดับคือนิพพาน.

แต่ที่ได้แสดงไว้ในหนังสือนี้ ก็ปรากฏว่าเป็นวิธีหนึ่ง ของคณาจารย์ผู้หนึ่ง ในทางปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่มีผู้นิยมอยู่ส่วนหนึ่ง.

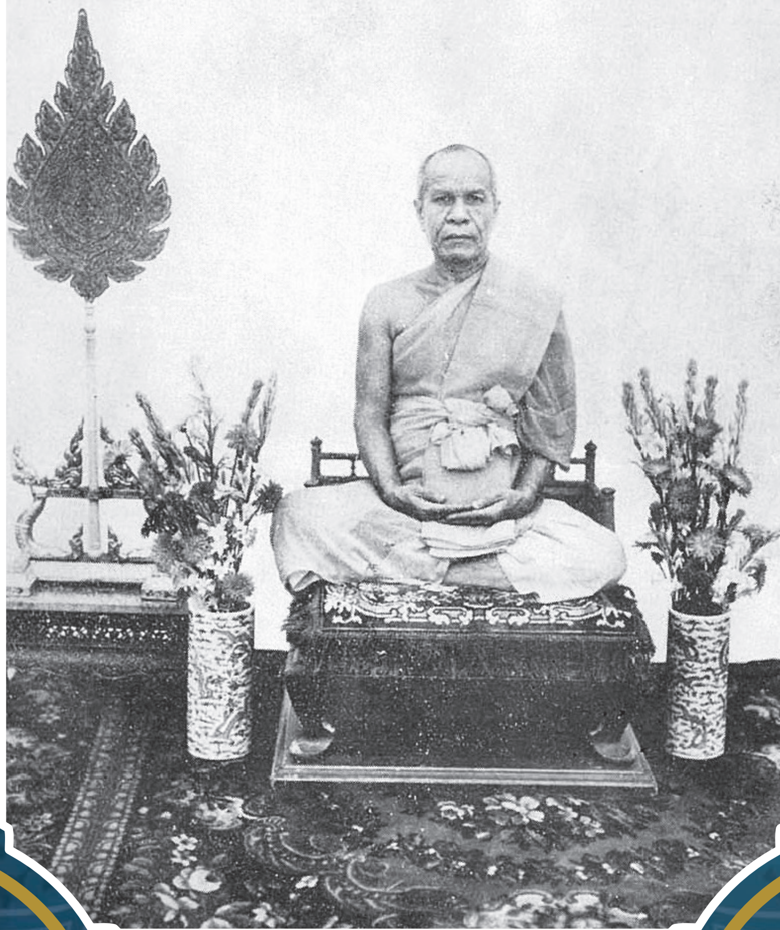
ขอผู้ได้รับหนังสือนี้ไปอ่านจงพิจารณา และปฏิบัติตามสมควร.

พระสาธุศีลสังวร (สนธิ์ กิจฺจกาโร) วัดบวรนิเวศวิหาร
๒๕ กันยายน ๒๔๙๒

สารบัญ

สารบัญ (ต่อ)

พระธรรมเทศนา

โดยเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺโญ ป.ธ.๙)
วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๔ ณ พระอุโบสถ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ

วะโร วะรัญญู วะระโท วะราหะโร
อะนุตตะโร ธัมมะวะรัง อะเทสะยิ
อิทัมปิ พุทเธ ระตะนัง ปะณีตัง
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุฯ

พระธรรมเทศนา ที่อาตมภาพได้แสดงนี้อยู่ในบทสวดมนต์รัตนสูตร บทที่ ๒ รองจากมงคลสูตร วันนี้เป็นอีกพระคาถาหนึ่ง พระคาถานี้แสดงถึงพระสัจจะของพระอานนท์ อ้างสัจจะของพระพุทธ ของพระธรรม ของพระสงฆ์แล้วประพรมน้ำพระพุทธมนต์ ขจัดปัดเป่าภัยทั้งหลายในเมืองไพสาลีสมัยนั้น ให้สงบระงับหมดไปหายไป เป็นปกติสุข ด้วยพระรัตนสูตรอันนี้ ตามที่ได้อ้างคาถารัตนสูตรไว้นี้

วะโร วะรัญญู วะระโท วะราหะโร
อะนุตตะโร ธัมมะวะรัง อะเทสะยิ
อิทัมปิ พุทเธ ระตะนัง ปะณีตัง
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุฯ

แปลเป็นไทยว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ ทรงรู้พระ-นิพพานแล้ว ทรงแสดงธรรรม คือ พระนิพพานอันประเสริฐสูงสุดนั้น และทรงแนะนำข้อปฏิบัติอย่างดีเลิศ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

ผู้ไม่มีใครอื่นยิ่งกว่า ได้แสดงธรรมคือพระนิพพานแล้วนี้ ก็เป็นรัตนะอันสูงสุดในพระพุทธเจ้า ด้วยวาจาแห่งคำสัจอันนี้ข้อความสวัสดีจงมีเถิดดังนี้

พระคาถานี้ พระอานนท์ซึ่งเรียนจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระคาถานี้อ้างสัจจะ สัจจะนี้เป็นประการสำคัญ ขึ้นชื่อว่าสัจจะ เรามีสัจจะ ด้วยกันทุกคน ทำอะไรให้มีความจริงใจ อยู่ในความจริงใจ อันนั้นก็เป็นสัจจะ เหมือนอย่างพระเณรมีความตั้งใจว่า ถึงวันอุโบสถ มีพระธรรมเทศนาในอุโบสถนี้ ข้าพเจ้าจะต้องลงมาเพื่อฟังเทศน์ ฟังธรรม ตั้งใจว่าอย่างนี้ แล้วเมื่อถึงวันเช่นนี้ก็มาอันนี้ก็เป็นสัจจะ ญาติโยมที่มาปฏิบัติธรรม ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ณ ที่นี้ ก็ตามโยมมีสัจจะยอมตั้งใจจะมาในโอกาสนี้ ฉันจะไปปฏิบัติธรรมรักษาศีลที่วัดปากน้ำสัก ๓ วัน สมมติว่าอย่างนั้น ถึงเวลาก็มาทำตามกำหนดก็เป็นสัจจะ โยมบางท่านมาทุกวันอุโบสถก็คงตั้งใจอธิษฐานไว้ว่า ทุกวันพระต้องมา ก็เป็นสัจจะของโยม เรามีสัจจะด้วยกัน ทุกคนทำได้ตามสัจจะ ตั้งใจเอาไว้อย่างใดอย่างหนึ่งและทำให้ได้จริง สัจจะมีอานิสงส์

พระพุทธมนต์บทนี้ พระอานนท์ตั้งสัจจะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า พระองค์ตรัสรู้พระนิพพานแล้วพระองค์ก็ประทานพระธรรมเทศนาคือพระนิพพานและธรรมะต่างๆ ที่สูงสุดและประทานข้อแนะนำที่ดีเลิศในการประพฤติปฏิบัติ ในการกระทำในนี้จะแสดงถึงเรื่องนิพพาน ที่พระอานนท์สวดว่า "วะโร วะรัญญู วะระโท วะราหะโร" วะโร แปลว่า พระผู้เป็นเจ้าอันประเสริฐ

วะรัญญู คือรู้พระนิพพานแต่บางทีคนทั่วๆ ไป คิดว่าพระนิพพานจะต้องเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนี้ จะต้องอยู่ที่นั้น อยู่ที่นี้ บางทีเราคิดว่าสวรรค์ ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรดี สวรรค์ ๖ ชั้นย่อมมีเป็นชั้นๆ เรารู้ว่าสวรรค์มี ๖ ชั้น นิพพานจะต้องมีเป็นชั้นๆ เหมือนกันทำให้รู้สึกว่าเทวดาอยู่ชั้นดาวดึงส์ เทวดามีปราสาทสวยงาม แต่พระนิพพานไม่มีอย่างที่ว่านี้พระนิพพานท่านกล่าวในคัมภีร์ว่าไม่ใช่ ดิน น้ำ ไฟ ลม ไม่ใช่อากาสานัญจายตนะ วิญญาณัญจายตนะ ไม่ใช่โลกนี้ไม่ใช่โลกอื่น ไม่มีการมา ไม่มีการไป ไม่มีจุติ ไม่มีเกิด ไม่มีอะไรทั้งนั้น แล้วนิพพานคืออะไร โยมในพระบาลีบทหนึ่ง พระองค์รับสั่งไว้ว่า

วิสุทฺธิ สพฺพเกฺลเสหิ โหติ ทุกฺเขหิ นิพฺพุติ
เจตโส โหติ สา สนฺติ นิพฺพานมีติ วุจฺจติ

นี้เป็นพระอิริยาบถหนึ่งที่สัมมาสัมพุทธเจ้ารับสั่งไว้ **วิสุทฺธิ สพฺพเกฺลเสหิ โหติ ทุกฺเขหิ นิพฺพุติ เจตโส โหติ สา สนฺติ** แปลว่าความบริสุทธิ์จากกิเลสทั้งปวง ๑ ความดับทุกข์ทั้งหลายได้ ๑ ความสงบใจได้ ๑ อันนี้แหละ ตถาคต เรียกว่า "นิพพาน" โยมจำไว้นะ

วิสุทฺธิ สพฺพเกฺลเสหิ ความบริสุทธิ์จากกิเลสทั้งปวง ๑ **โหติ ทุกฺเขหิ นิพฺพุติ** ความดับทุกข์ทั้งหลาย ๑ **เจตโส โหติ สา สนฺติ** มีความสงบใจได้ ๑ **นิพฺพานมีติ วุจฺจติ** อันนี้แหละเราตถาคตเรียกว่า "นิพพาน" พระพุทธเจ้าตรัสไว้อย่างนี้ พระองค์ไม่ได้บอกว่าถ้าทำได้อย่างนี้นะ จะได้ไปอยู่ที่นี่นะไปอยู่ที่นั่นนะ บอกว่า

อันนี้แหละคือนิพพาน อันนี้อาตมาพูดตามตำราพูดตามปริยัติ อาตมาไม่ได้พูดตามปฏิบัติ โยมมาศึกษาสักเล็กน้อยไม่ต้องมาก เพราะว่านิพพานนั้นพูดตามความจริงๆ แล้ว ยอมไม่ค่อยอยาก จะไป อยากไปแค่หัวสะพานที่พูดว่าอย่างนี้เวลาโยมรับศีล ๓ ข้อ คือ สีเลนะ สุคะติง ยันติ (ศีลเป็นปัจจัยให้มีความสุข) โยมรับสาธุ สีเลนะ โภคะสัมปะทา (ศีลเป็นปัจจัยให้มีโภคสมบัติ) โยมรับสาธุ แต่ให้รับศีลข้อ ๓ สีเลนะ นิพพุติง ยันติ (ศีลเป็นปัจจัยให้เข้าถึง พระนิพพาน) โยมเงียบ ไม่รับด้วย เป็นบางแห่งซึ่งเป็นความ ไม่รู้ของญาติโยม ณ ที่นั้น ว่าต้องรับ ที่อาตมาพูดเพื่อให้รับรู้ไว้ การที่โยมมาศึกษาได้คุณธรรม ๓ ประการ ได้แก่ **ความบริสุทธิ์จากกิเลส ความดับทุกข์ ความสงบใจ ๓ ประการนี้ เป็นนิพพาน** ใครทำได้บ้าง กิเลส ได้แก่ ความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความตระหนี่ ความอิจฉา ความริษยา อะไรต่างๆ ราคะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฐิ ที่มีอยู่ในตัวเรานั้น โยม มาฟังเทศน์ทุกๆวัน แม่ชีเป็นตั้งแต่สาวจนแก่ หมดหรือยัง เจ้ากิเลสถ้าหมดนั่นแหละ เป็นนิพพาน แต่มีใครยืนยันได้ไหมว่าฉันไม่มีกิเลสแล้ว อาตมา ก็ไม่สามารถยืนยันได้ว่ามีไหม ใครมีบ้างไหม ถ้ามีบุคคลท่านนั้น จะไม่พูดไม่บอกว่ากิเลสหมดแล้ว ถ้ามีคนพูดคนบอก*สงสัยต้องจับส่งปากคลองสาน* คนที่หมดกิเลสจะไม่บอก

**** ปากคลองสาน*** หมายถึง "โรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยา"

สามเณรอายุ ๗ ขวบน่ารักน่าเอ็นดู สมัยพระพุทธเจ้า สามเณรเดินไปไหนพระก็จับหัวเล่น พูดหยอกเย้าบ้าง แต่เณรองค์นั้นเป็นพระอรหันต์แต่ก็ไม่บอก ไม่ว่าอะไร จนพระพุทธเจ้าทรงรับสั่งว่า เธอทั้งหลายกำลังเล่นกับไฟ เพราะเณรเป็นพระอรหันต์ ไปทำล่วงเกินพระอรหันต์ เป็นบาปเป็นกรรม พระเหล่านั้นจึงรู้ว่าเณรเป็นพระอรหันต์ แล้วญาติโยมที่ปฏิบัติอยู่ โยมบางคนอาจจะหมดก็ได้ แต่โยมก็ไม่บอกแล้ว เนื้อหาสาระโดยทั่วๆ ไปแล้วมีเต็มเปี่ยมกันทั้งนั้น ไม่มีใครหมด บางคนบอกว่าปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเหลือน้อยแล้ว เหลือแค่ ๓ ตัว คือ ราคะ โทสะ โมหะ ๓ ตัวนี้เป็นตัวร้ายกาจ เจ้ากิเลสมีอยู่ในตัวบุคคลทุกคนถ้าปฏิบัติได้โดยดับได้ละได้ ให้มันหมดไปได้จากอัธยาศัย จิตใจของเราอันนั้นแหละท่านทั้งหลายถ้าทำได้ ก็จะมีนิพพาน เป็นนิพพานแล้วอยู่ที่ไหน เมื่อเป็นอย่างนี้แล้วก็ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย แต่อยู่ที่ไหนไม่รู้ อันนี้เรียกว่า **วิสุทฺธิ สพฺพเกฺลเสหิ** บริสุทธิ์จากกิเลสทั้งหลาย ๑ **โหติ ทุกฺเขหิ นิพฺพุติ** ดับทุกข์ทั้งหลายได้ ๑ ทุกข์หลายอย่าง ได้แก่ ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความไม่สมดังปรารถนา ก็เป็นทุกข์ โดยสรุป เบญจขันธ์ ๕ ประการเป็นทุกข์ เรื่องทุกข์ท่านทั้งหลาย เรื่องเกิด เรามองไม่เห็นเป็นทุกข์ เราเห็นว่าเป็นสุข มีลูกมีหลาน ฉันได้ลูกสาว ฉันได้ลูกชาย ก็ดีอกดีใจทุกคน แต่แท้ที่จริงแล้วเป็นทุกข์ คือ เกิดมาต้องอยู่ในกองทุกข์ ต้องทำมาหากิน ต้องหาเงินหาทอง ต้องเจ็บไข้ได้ป่วย ต้องอย่างนั้นอย่างนี้ มันเป็นทุกข์ ตายดีไหม ดี แต่ก็ไม่อยากตาย

ความคับแค้นใจ ความพลัดพรากก็เป็นทุกข์ ความประจวบกับของที่ไม่เป็นที่รัก ไม่พบกับของที่เป็นที่รัก ก็เป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากของที่รัก ก็เป็นทุกข์ หรือปรารถนาสิ่งใดแล้วไม่ได้ดังสมหวัง ก็เป็นทุกข์ ท่านทั้งหลาย เคยเกิดขึ้นกับทุกท่านหรือไม่ เคยทุกคน เมื่อพูดโดยสรุป เบญจขันธ์ ๕ ประการเหล่านี้เป็นทุกข์ ได้แก่ **รูปขันธ์ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์** เรามีกันคนละ ๕ ขันธ์ ทั้งญาติ ทั้งพระ ทั้งเณรมีคนละ ๕ ขันธ์ นี่เป็นทุกข์ ดูง่ายๆ ก็ได้ เวลานั่งนานๆ ก็เมื่อยมันก็เป็นทุกข์ การนั่งพับเพียบไม่สบาย นานๆ ก็เป็นทุกข์ ก็เปลี่ยนเป็นนั่งขัดสมาธิ นั่งนานๆ ก็ไม่เหมือนกับผู้อื่นเขา อย่าไปฝืนสังคมทำให้เหมือนเขา **การดับนี้ ให้กำหนดรู้ว่ามันเป็นทุกข์ ทุกข์นี้มันละไปไม่ได้ อยู่กับตัวเรา อยู่กับสังขารเรา แต่ให้กำหนดรู้ว่าเป็นตัวทุกข์** นี้เรียกว่า "ละทุกข์" หรือ "กำหนดทุกข์" นี่ก็เป็นนิพพาน

อีกประการหนึ่ง **วิสุทฺธิ สพฺพเกฺลเสหิ** สงบใจ ทำใจให้สงบ ใจของคนเรานั้น ธรรมชาติของใจ ใจมันคิด คิดเรื่อยไป ไม่หยุดตัวอยู่นี่ ใจคิดถึงไหนก็ได้ แต่ใจนั้น ท่านเปรียบไว้ว่า ใจของคนเหมือนกับลิง โยมเห็นลิงนั่งพับเพียบ เรียบร้อย อยู่เฉยๆ สงบเสงี่ยมบ้างหรือไม่ ไม่มี ลิงอยู่ไม่สุข เดี๋ยวมันก็จับโน่น จับนี่ ใจของคนเป็นอย่างนั้น เป็นธรรมชาติของใจให้คิด เขาเรียกว่าใจไม่สงบฟุ้งซ่าน พระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าต้องทำใจให้สงบ สงบคือไม่ฟุ้งซ่าน พระ เณร ทุกรูปที่บวชเข้ามานั้นต้องเรียนกรรมฐานทุกองค์

ทุกข์หลายอย่าง - ดูรายละเอียดที่หน้า ๕๕ เกี่ยวกับ ทุกขอริยสัจ

ที่เรียนกรรมฐานเพื่อทำใจให้สงบ **เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ, ตโจ ทันตา นขา โลมา เกสา** กรรมฐานนี้เพื่อรักษาใจทำใจให้สงบอยู่กับเนื้อกับตัว เหมือนที่หลวงพ่อวัดปากน้ำ สอนวิชาธรรมกายเพื่อให้ใจสงบ รักษาใจให้สงบ ท่านทั้งหลายที่มาปฏิบัติจิตภาวนาเช้าบ้าง บ่ายบ้าง เย็นบ้าง อันนั้นแหละถูกต้อง เพื่อทำใจให้สงบ ถ้าทำใจ รักษาใจให้สงบได้ก็เป็นนิพพาน วะโร วะรัญญู พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐทรงรู้ธรรม คือนิพพาน พระองค์ ก็กิเลสไม่มี ความทุกข์ไม่มี ใจสงบ พระองค์ตรัสรู้อริยสัจ ๔ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

ท่านทั้งหลาย เราเรียนปฏิบัติตามเพื่อให้ถึงพระนิพพาน ก็ตั้งใจทำความบริสุทธิ์จากกิเลสของเรา ให้กิเลสของเราหมดไป ทำใจของเราให้สงบได้ อันนั้นแหละคือนิพพาน แล้วลองดูว่านิพพานมีอยู่ไหม นิพพานมีตัวตนหรือไม่ ไม่มีการปฏิบัติจะให้ถึงที่สุดหรือไม่นั้น ขอให้โยมตั้งสัจจะไว้ก่อน ตั้งความปรารถนาไว้ก่อน โยมที่มาปฏิบัติจิตภาวนาทุกวันๆ เช้าบ้าง บ่ายบ้าง เย็นบ้าง ตั้งจิตภาวนาอย่างนี้แหละว่าปฏิบัติเพื่อนิพพาน เพื่อทำให้แจ้งถึงนิพพาน แต่จะทำให้ถึงนั้น ได้แค่ไหน ก็ไม่ว่ากัน เหมือนกับเด็กเรียนหนังสือว่าจะเรียนให้ถึงปริญญาเอก ก็เรียนอนุบาล ประถม มัธยม เรื่อยมา ถ้าไม่ถึงปริญญาเอกนั้นก็ไม่ว่ากันแต่ตั้งความปรารถนาไว้ก่อน ก็ถือว่าเป็นความดีอันหนึ่ง ขออนุโมทนาเจ้าของกัณฑ์เทศน์ มา ณ ที่นี้ด้วย

ที่มา : สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺโญ ป.ธ. ๙) เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ เทศน์ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๓ ปีขาล ศุกร์ที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๔ ณ พระอุโบสถ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ

พุทธภาษิต และ คติธรรม

ของ

พระมงคลเทพมุนี

หลวงพ่อวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ธนบุรี

นโม ตสฺส ภควโต

อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

จงมีตนเป็นที่พึ่ง จงมีตนเป็นที่เกาะ จงมีธรรมเป็นที่พึ่ง จงมีธรรมเป็นที่เกาะ

ความเพียร เครื่องเผากิเลสควรทำในวันนี้ทีเดียวใคร พึงรู้ได้ว่าความตายจักมีในวันพรุ่งนี้ เพราะว่า การผัดเพี้ยนด้วยความตาย ซึ่งมีเสนาใหญ่นั้นไม่มีแต่พวกเราเลยมุนีผู้สงบย่อมเรียกบุคคลผู้มีปกติอยู่อย่างนั้น ผู้มีความเพียรไม่เกียจคร้าน (ไม่ประมาท) ตลอดกลางวันและกลางคืนนั้นแล ว่าผู้มีราตรีเดียวเจริญ.

จากหนังสือ : "พระธรรมเทศนา ของพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อวัดปากน้ำ) พิมพ์เป็นอนุสรณ์แจกในการฌาปนกิจศพ คุณแม่อุบาสิกาเปี่ยม สูงสุด วันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๖

อุฏฺฐาเนนปฺปมาเทน สญฺญเมน ทเมน จ
ทีปํ กยิราถ เมธาวี ยํ โอโฆ นาภิกีรติ

ด้วยความหมั่นมั่นใจไม่ประมาท
รักษาอาตม์ข่มใจไว้เป็นศรี
ผู้ฉลาดอาจตั้งหลักพำนักดี
อันห้วงน้ำไม่มีมารังควาน

เกิดมาว่าจะมาหาแก้ว
พบแล้วไม่กำจะเกิดมาทำอะไร

อ้ายที่อยากมันก็หลอก
อ้ายที่หยอกมันก็ลวง
ทำให้จิตเป็นห่วงเป็นใย

เลิกอยากลาหยอก
รีบออกจากกาม
เดินตามขันธ์สามเรื่อยไป

เสร็จกิจสิบหกไม่ตกกันดาร
เรียกว่านิพพานก็ได้

ประกอบเหตุสังเกตผล ทนเอาเถิด ประเสริฐนัก
ไม่หยุดไม่ถึงพระ ตัวหยุดนี่แลเป็นตัวสำเร็จ
ผลไม้ดกนกชุม น้ำเย็นปลาชอบอาศัย

พุทธปริตร

มงฺคลเทวมุนิปตฺติทานคาถา

โย โส จนฺทสโร เถโร สปฺปญฺโญ กรุณายโก
ราชทินฺนาภิธาเนน มงฺคลเทวมุนิวฺหโย
ชนานํ อิธ สพฺเพสํ อิสฺสโร ปริหารโก
วินยสฺส จ ธมฺมสฺส ธมฺมกายสฺส โกวิโท
ธมฺเมสุ ครุโก ธีโร สีเลสุ สุสมาหิโต
สิสฺสานํ ภิกฺขุอาทีนํ ปิตุฏฺฐาเน ปติฏฺฐิโต
อาหาราทีหิ วตฺถูหิ เอเตสํ อนุกมฺปโก
พหุนฺนํ กุลปุตฺตานํ อุปชฺฌาโย วิจกฺขโณ
โสทานิ กาลมากาสิ กลฺยาณกิตฺติ ติฏฺฐติ
ตมฺมยํ ยติกา เถรา มชฺฌิมา นวกา จิธ
นิจฺจํ อนุสฺสรนฺตาว ตสฺส คุเณน โจทิตา
ปุญฺญนฺตสฺส กริตฺวาน เทม ปตฺตึ อเสสโต
ยํ ยํ เตน กตํ ปุญฺญํ ยํ ยํ อมฺเหหิ สญฺจิตํ
ตสฺส ตสฺสานุภาเวน ตสฺส ตสฺเสว เตชสา
สทฺธมฺมฏฺฐิติกาโม โส สุขิโต โหตุ สพฺพทา
สเจ ยตฺถ ปติฏฺฐาย น ลเภยฺย อิมํ วรํ
ตตฺถ สพฺพ มเหสกฺขา เทว คนฺตวา นิเวทยุํ
อนุโมทตุ โส ปุญฺญํ ปตฺตึ ลเภตุ สพฺพโสติฯ

๑. พระครูธรรมกถาสุนทร (ทองหล่อ สุวณฺณรํสี ป.ธ.๘) แต่ง

...(หลวงพ่อวัดปากน้ำ) จึงได้กราบลาเจ้าคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เข้ม) เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนไปจำพรรษาวัดบางคูเวียงในพรรษาที่ ๑๒ แต่พอได้กึ่งพรรษาก็มาหวนระลึกขึ้นว่าในเมื่อเราตั้งใจจริงๆ ในการบวช จำเดิมอายุสิบเก้า เราได้ปฏิญาณตนบวชจนตาย ขออย่าให้ตายในระหว่าง ก่อนบวชบัดนี้ก็ได้บอกลามาถึง ๑๕ พรรษาย่างเข้าพรรษานี้แล้วก็พอแก่ ความประสงค์ของเราแล้ว บัดนี้ของจริงที่พระพุทธเจ้าท่านรู้ท่านเห็นเราก็ ยังไม่ได้บรรลุยังไม่รู้ไม่เห็นสมควรแล้ว ที่จะต้องกระทำอย่างจริงจัง เมื่อตกลงใจได้ดังนี้แล้ววันนั้น เป็นวันกลางเดือน ๑๐ ก็เริ่มเข้าโรงอุโบสถ แต่เวลาเย็น

ตั้งสัจจาธิษฐานแน่นอนลงไปว่า ถ้าเรานั่งลงไปครั้งนี้ ไม่เห็นธรรมที่พระพุทธเจ้าต้องการ เป็นอันไม่ลุกจากที่นี้ จนหมดชีวิต เมื่อตั้งจิตมั่นลงแล้ว ก็เริ่มปรารภนั่ง จึงได้แสดง ความอ้อนวอนแด่พระพุทธเจ้าว่า "ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณา โปรดข้าพระพุทธเจ้าทรงประทานธรรมที่พระองค์ได้ทรงตรัสรู้ อย่างน้อยที่สุด แลง่ายที่สุดที่พระองค์ได้ทรงรู้แล้วแด่ข้าพระพุทธเจ้า ถ้าข้าพระพุทธเจ้ารู้ธรรมของพระองค์แล้ว เป็นโทษแก่ศาสนา ของพระองค์แล้ว ขอพระองค์อย่าทรงพระราชทานเลย ถ้าเป็น คุณแก่ศาสนาของพระองค์แล้ว ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณา โปรดพระราชทานแด่ข้าพระองค์ ข้าพระองค์รับเป็นทนายศาสนา ในศาสนาของพระองค์จนตลอดชีวิต"

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หลวงพ่อวัดปากน้ำ

ประวัติย่อ*

ของ

พระเดชพระคุณ พระมงคลเทพมุนี

(สด จนฺทสโร)

หลวงพ่อวัดปากน้ำ

ผู้ค้นพบวิชชาธรรมกาย

ชาติภูมิเดิมเป็นพ่อค้า เข้าตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านหมู่เหนือของวัดสองพี่น้อง คือทิศใต้ของวัด แต่ต่างฝั่งกับวัด วัดอยู่ ตะวันออกเฉียงเหนือ บ้านอยู่ตะวันตกเฉียงใต้ มีคลองกั้นระหว่างวัดกับบ้าน ค้าขายมาตั้งแต่อายุ ๑๔ ปีเศษๆ นับตั้งแต่บิดาล่วงไปก็เป็นพ่อค้าแทนบิดา เลี้ยงมารดาจนถึงอายุ ๑๙ ปี ตรงนี้ได้ปฏิญาณตัวบวชจนตาย ด้วยมามีอุปสรรคเกิดขึ้นในระหว่างขายข้าวแล้วนำเรือเปล่ากลับบ้านเข้าลัดที่คลองบางอีแท่น เหนือตลาดใหม่ แม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในลัดนี้ไม่สู้ไกลนัก แต่พวกโจรชุกชุม แต่พอเข้าลัดไปเล็กน้อย ก็มาคิดแต่ในใจของตัวว่า คลองก็เล็กโจรก็ร้าย ท้ายเรือเข้าก็ไล่เลี่ยกับฝั่ง ไม่ต่ำไม่สูงกว่ากันเท่าไหร่นัก น่าหวาดเสียวอันตราย เมื่อโจรมาก็ต้องยิงหรือทำร้ายคนท้ายก่อน ถ้าเขาทำเราเสียได้ก่อนก็ไม่มีทางที่จะสู้เขา ถ้าเราเอาอาวุธปืนแปดนัดไว้ทางหัวเรือแล้วเราไปถ่อเรือทางลูกจ้างเสีย เมื่อโจรมาทำร้ายเราก็

พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (เป็นผู้บันทึกเอง), ลงพิมพ์ในนิตยมงคลสาร ปีที่ ๑ เล่ม ๑, ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๗, หน้า ๔-๖ และ ๒๐.

จะมีทางสู้ได้บ้าง คิดดังนี้แล้วก็เรียกลูกจ้างที่ถ่อเรือแถบทรายมาถือท้าย เราออกไปถ่อแทน ถ่อเรือไปก็คิดไป เรือก็เดินเข้าไปหาที่เปลี่ยวหนักขึ้นทุกที ความคิดก็ถี่ขึ้นว่า ลูกจ้างที่เราจ้างมานี้คนหนึ่งก็ไม่กี่บาท เพียง ๑๑ บาท หรือ ๑๒ บาทเท่านั้น ส่วนตัวเราเป็นเจ้าของทรัพย์ทั้งเรือหมด ส่วนตายจะให้ลูกจ้างตายก่อนไม่ถูกเอาเปรียบลูกจ้างมากเกินไปไม่สมควร ถ่อไปก็คิดไปดังนี้ และคิดถี่หนักเข้าก็ตัดสินใจเด็ดขาดออกไป เราเป็นเจ้าของให้เราตายก่อนดีกว่าจึงจะสมควร คิดตกลงแล้วก็เรียกลูกจ้างให้มาถ่อ ตัวก็หยิบปืนแปดนัดที่เอาไปไว้ข้างหัวเรือมาไว้ใกล้ตัวข้างท้ายเรือ ก็ถือท้ายเรื่อยไป ใกล้ออกจากลัดเต็มที่ น้ำก็ขึ้นเรือข้าวที่หนักก็ตามหัวน้ำขึ้นสวนเข้ามาประดังกันแน่น จีนก็ส่งเสียงแต่ว่า ตู้อ่า ๆ ประดังกันแน่น ออกก็ไม่ได้ เข้าไปไม่ได้ น้ำก็น้อยเลยต้องต่างฝ่าย ต่างก็ปักหลักกรานหน้าจอดกันนิ่งอยู่ เราเป็นคนท้ายผ่านพ้นอันตรายมาแล้วก็มาคิดว่าการหาเงินทองนี้ลำบากจริงๆ เจียวหนา บิดาของเราก็หามาดังนี้ เราก็หาซ้ำรอยบิดาตามบิดาบ้าง เงินแลทองที่หากันทั้งหมดด้วยกันนี้ต่างคนก็ต่างหาไม่มีเวลาหยุดด้วยกันทั้งนั้น ถ้าใครไม่เร่งรีบหาให้มั่งมีก็เป็นคนต่ำและเลว ไม่มีใครนับถือแลคบหา เข้าหมู่เขาก็อายเขา เพราะเป็นคนจนกว่าเขาไม่เทียมหน้าเทียมบ่าเทียมไหล่กับเขา

ปุรพชนต้นสกุลของเราก็ทำกันมาดังนี้ เหมือนๆ กันจนถึงบิดาของเราแลตัวของเราบัดนี้ ก็บัดนี้ปุรพชนแลบิดาของเราไปทางไหนหมด ก็ปรากฏแก่ใจว่าตายหมดแล้วแล้วตัวของเราเล่า

ก็ต้องตายเหมือนกัน แต่พอคิดถึงตายขึ้นมาดังนี้แล้ว ใจก็ชักเสียวๆ นึกถึงความตายที่จะมาถึงตัวโดยไม่มีสงสัยเลย เราต้องตายแน่ๆ บิดาเราก็มาล่องข้าวขึ้นจากเรือข้าวก็เจ็บมาจากตามทางแล้วขึ้นจากเรือข้าวไม่ได้กี่วันก็ถึงแก่กรรม เมื่อถึงแก่กรรมแล้ว เราที่ช่วยพยาบาลอยู่ ไม่ได้เห็นเลยที่จะเอาอะไรติดไป ผ้าที่นุ่งแลร่างกายของแก เราก็ดูแลอยู่ไม่เห็นมีอะไรหายไป ทั้งตัวเราแลพี่น้องของเราที่เนื่องด้วยแก ตลอดถึงมารดาของเราก็อยู่ไม่เห็นมีอะไรเลยที่ไปด้วยแก แกไปผู้เดียวแท้ๆ ก็ตัวเราเล่าต้องเป็นดังนี้เคลื่อนความเป็นอย่างนี้ไปไม่ได้แน่ เมื่อคิดตกลงใจดังนี้แล้วก็ลองทำเป็นตายดู นอนแผ่ลงไปที่ท้ายเรือนั้นแล้วก็ทำตาย ตายแล้วทำไปหาคนที่เป็นญาติบ้าง พี่น้องบ้าง เพื่อนที่ชอบกันบ้าง เขาก็ไม่เห็นเรา เพราะเราเป็นผี เราก็เอาก้อนดินบ้าง ไม้บ้าง โยนหรือปาเข้าไปให้ถูก เพราะเขาไม่เห็นตัวเรา เขาก็ต้องบอกผีโยนมาหรือปาเข้ามา ไปหาคนโน้นก็ไม่เห็น มาหาคนนี้ก็ไม่เห็น คิดไปดังนี้แหละจนเผลอตัว

แต่พอรู้สึกตัวขึ้นมา ก็รีบลุกขึ้นจุดธูป อธิษฐานในใจตัวเองว่า ขออย่าให้เราตายเสียก่อน ขอให้บวชเสียก่อนเถิด ถ้าบวชแล้วไม่สึกจนตลอดชีวิต ตรงนี้ บวชจริงมาเสียแต่อายุ ๑๙ ปีเศษแล้ว ตั้งแต่นั้นก็ประกอบอาชีพตามปกติของพ่อค้า จนอายุครบ ๒๒ โดยปีแล้ว ก็ปรารภถึงการบวชในปีนั้น พอถึงเดือน ๘ ข้างขึ้นก็ขนข้าวลงเรือเต็มลำดีแล้ว ก็บอกกับลูกจ้างให้นำเอาข้าวไปขายโรงสีในกรุงเทพฯ ส่วนตัวก็เข้าอยู่วัดเป็นเจ้านาค ฝึกหัดเบื้องต้น

แห่งการอุปสมบทในสำนักปลัดยัง ผู้เป็นหลวงตาของตัวซึ่งเป็นน้องคนเล็กของตาน้อย ผู้เป็นมารดาของตัวเอง ท่านส่งวินัยย่อ ๆ ให้เป็นหนังสือสมุดข่อย เขียนตัวบรรจงสวยงามมาก ก็ท่องวิธีขอบรรพชาแลดูวินัยไปด้วยกันทีเดียว พอจวนเข้าพรรษาก็มีผู้ไปนิมนต์พระอุปัชฌาย์ดี วัดประตูศาล จังหวัดสุพรรณบุรี มาเป็นอุปัชฌาย์ ก็ได้อุปสมบทในต้นเดือนแปด ของ พ.ศ. ๒๔๔๙ ได้อยู่จำพรรษาในวัดนั้นรวมอยู่ที่อุปสมบทนั้น ๗ เดือนเศษ ๆ เท่านั้น ออกจากวัดที่อุปสมบทนั้นแล้ว ก็ตรงมาอยู่จำพรรษาในวัดเชตุพนทีเดียว เรียนมูลกัจจายน์ ถึงสามจบ แล้วเรียนธรรมบททีปนีและสารสังคหะ แต่พอเป็นว่าแปลออกพอสมควรแล้ว ก็หยุดการเรียนคันถธุระ เรียนวิปัสสนาธุระต่อไป ถึงในระหว่างคันถธุระอยู่ก็เรียนวิปัสสนาไปด้วยเหมือนกัน เวลาวันแปดค่ำสิบห้าค่ำ ก็มักแสวงหาครูสอนฝ่ายสมถวิปัสสนาอยู่เสมอ ๆ โดยมาก แต่ที่เรียนโดยตรงทีเดียวตั้งแต่บวชใหม่ ๆ ก็เรียนแต่อนุสาวนาจารย์ทีหนึ่ง บวชแล้วรุ่งขึ้นวันที่สองก็เรียนที่หลวงพ่อเนียมวัดน้อย จังหวัดสุพรรณ ที่สามเจ้าคุณสังวรานุวงษ์ (เอี่ยม) วัดราชสิทธาราม ที่สี่เรียนกับพระครูญาณวิรัติ (โป๊) วัดพระเชตุพน ที่ห้าเรียนกับพระอาจารย์สิงห์ วัดละครทำ หลังวัดระฆังโฆสิตาราม ได้ตามแบบของท่านสององค์พระครูญาณวิรัติแลพระอาจารย์สิงห์ ท่านรับรองว่าได้ตามแบบของท่าน ท่านมอบให้เป็นผู้สอนเขาได้ทั้งสองอาจารย์ แต่ก็ยังไม่พอใจที่จะเป็นครูสอนเขา จึงค้นคว้าหาต่อไปอีก ถึงพรรษา ๑๑ ก็สำเร็จในการเล่าเรียนคันถธุระได้พอสมควร

แก่ที่ตั้งใจไว้ว่า ต้องเรียนแปลให้ออกจะได้ค้นธรรมในมคธภาษาได้ตามต้องการ ก่อนแต่จะมาเรียนคันถธุระนั้นได้ตั้งหนังสือใบลานมหาสติปัฏฐานลานยาวไว้ที่วัดสองพี่น้องผูกหนึ่งว่า ถ้าไปเล่าเรียนคราวนี้ต้องแปลหนังสือผูกนี้ให้ออก จึงเป็นที่พอแก่ความต้องการ ถ้ายังแปลไม่ออกก็เป็นอันไม่หยุดในการเรียน แต่พอแปลออกก็หยุด ในพรรษาที่ ๑๑ เมื่อหยุดต่อการเรียนปริยัติแล้วก็เริ่มทำจริงจังในทางปฏิบัติ ก็คิดว่าในวัดพระเชตุพนนี้ ในอุโบสถก็ดีมีบริเวณกว้างขวางดีมาก เป็นสถานที่ควรทำภาวนามาก แต่มาหวนระลึกถึงอุปการคุณของวัดบางคูเวียง (คือวัดโบสถ์บนบางคูเวียง) ในคลองบางกอกน้อย เจ้าอธิการชุ่มได้ถวายมูลกัจจายน์แลคัมภีร์พระธรรมบทให้ ในตอนเล่าเรียนปริยัตินั้น ก็มีอุปการคุณอยู่มากควรไปจำพรรษา แล้วจะได้แสดงธรรม แจกแก่ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกาเป็นบรรณาการต่ออุปการคุณแก่วัดนั้น จึงได้กราบลาเจ้าคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เข้ม) เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนไปจำพรรษาวัดบางคูเวียง ในพรรษาที่ ๑๒ แต่พอได้กึ่งพรรษาก็มาหวนระลึกขึ้นว่า ในเมื่อเราตั้งใจจริงๆ ในการบวช จำเดิมอายุสิบเก้า เราได้ปฏิญาณตนบวชจนตาย ขออย่าให้ตายในระหว่างก่อนบวช บัดนี้ก็ได้บอกลามาถึง ๑๕ พรรษา ย่างเข้าพรรษานี้แล้ว ก็พอแก่ความประสงค์ของเราแล้ว บัดนี้ของจริงที่พระพุทธเจ้าท่านรู้ท่านเห็น เราก็ยังไม่ได้บรรลุ ยังไม่รู้ไม่เห็นสมควรแล้วที่จะต้องกระทำอย่างจริงจังเมื่อตกลงใจได้ดังนี้แล้ววันนั้นเป็นวันกลางเดือน ๑๐ ก็เริ่มเข้าโรงอุโบสถแต่เวลาเย็น

ตั้งสัจจาธิษฐานแน่นอนลงไปว่า ถ้าเรานั่งลงไปครั้งนี้ ไม่เห็นธรรมที่พระพุทธเจ้าต้องการเป็นอันไม่ลุกจากที่นี้จนหมดชีวิต เมื่อตั้งจิตมั่นลงไปแล้ว ก็เริ่มปรารภนั่ง จึงได้แสดงความอ้อนวอนแด่พระพุทธเจ้าว่า **ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดข้าพระพุทธเจ้าทรงประทานธรรมที่พระองค์ได้ทรงตรัสรู้อย่างน้อยที่สุด แลง่ายที่สุดที่พระองค์ได้ทรงรู้แล้วแด่ข้าพระพุทธเจ้า ถ้าข้าพระพุทธเจ้ารู้ธรรมของพระองค์แล้ว เป็นโทษแก่ศาสนาของพระองค์แล้ว ขอพระองค์อย่าทรงพระราชทานเลย ถ้าเป็นคุณแก่ศาสนาของพระองค์แล้ว ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรด พระราชทานแด่ข้าพระองค์ ข้าพระองค์รับเป็นทนายศาสนา ในศาสนาของพระองค์จนตลอดชีวิต** แต่พออ้อนวอนเสร็จแล้ว ก็เริ่มปรารภเข้าที่นั่งสมาธิต่อไป มานึกถึงมดคี่ที่ตามช่องของแผ่นหินที่ยาวๆ แลบนแผ่นหินบ้าง ไต่ไปมาอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก จึงหยิบเอาขวดน้ำมันก๊าดมา เอานิ้วจุกเข้าที่ปากขวด แล้วตะแคงขวดให้เปียกนิ้วเข้าแล้วเอามาลากเป็นทางให้รอบตัวจะได้กันไม่ให้มาทำอันตรายในเวลานั่งลงไปแล้ว แต่พอทางนิ้วที่เปียกน้ำมันนั้นไม่ทันถึงครึ่งของวงตัวที่นั่ง ความคิดอันหนึ่งเกิดขึ้นว่า ชีวิตสละได้แต่ทำไมยังกลัวมดคี่อยู่เล่า ก็นึกอายตัวเองขึ้นมา เลยวางขวดน้ำมันเข้าที่เลยในเดี๋ยวนั้น ประมาณครึ่งหรือค่อนคืนไม่มีนาฬิกา ไม่แน่ก็**เห็นผังของจริงของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีอยู่ในหนังสือธรรมกาย**ที่คุณพระทิพย์ปริญญาเรียบเรียงพิมพ์แจกไปแล้วนั้น ในขณะนั้นก็มาปริวิตกว่า คัมภีร์โรจายังธรรมเป็นของลึกถึงเพียงนี้ ใครจะ

ไปคิดคาดคะเนเอาได้ พ้นวิสัยของความตรึกนึกคิด ถ้ายังตรึกนึกคิดอยู่ก็เข้าไม่ถึง ที่จะเข้าถึงต้องทำให้รู้ตรึก รู้นึก รู้คิดนั้น **หยุดเป็นจุดเดียวกัน แต่พอหยุดก็ดับ แต่พอดับแล้วก็เกิด ถ้าไม่ดับแล้วไม่เกิด ตรองดูเถิดท่านทั้งหลาย นี้เป็นของจริง หัวต่อมีเป็นอยู่ตรงนี้ ถ้าไม่ถูกส่วนดังนี้ก็ไม่มีไม่เป็นเด็ดขาด** วิตกอยู่ดังนี้สักครู่ใหญ่ๆ ก็กลัวว่าความมีความเป็นนั้นจะเลือนไปเสีย จึงเข้าที่ต่อไปใหม่ ราวสักสามสิบนาที ก็เห็นวัดบางปลาปรากฏเหมือนตัวเองไปอยู่ที่วัดนั้น แต่พอชัดดีก็รู้สึกตัวขึ้นมา จึงมีความรู้สึกขึ้นมาว่าจะมีผู้รู้เห็นได้ยากนั้นในวัดบางปลานี้ จะต้องมีผู้รู้เห็นได้แน่นอน จึงมาปรากฏขึ้นบัดนี้ ต่อแต่นั้นมาก็คำนึงที่ไปสอนที่วัดนั้นอยู่เรื่อยๆ มา จนถึงออกพรรษารับกฐินแล้ว ก็ลาสมภารวัดบางคูเวียงไปสอนที่วัดบางปลาราวสี่เดือน มีพระทำเป็นสามรูป คฤหัสถ์สี่คน นี้เริ่มต้นแผ่ธรรมกายของจริงที่แสวงหาได้มาจริงปรากฏอยู่จนบัดนี้.

คำชี้แจงก่อนภาวนา

หนังสือทางมรรคผลนี้ เป็นหนังสือสมถวิปัสสนาวิชชาธรรมกาย ซึ่งดำเนินตามแนวทางการเสด็จไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ทุกๆ พระองค์ **ทางนี้ทางเดียว**ไม่มีสองทาง อันถูกต้องร่องรอยความประสงค์ในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง มีผู้ศึกษาและปฏิบัติทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต อุบาสก อุบาสิกา แพร่หลายแทบทั่วประเทศไทย ซึ่งได้รับผลของการปฏิบัติต่างยืนยันได้ด้วย **ตัวของท่านเอง** ซึ่งเรียกว่า สันทิฏฐิโก อันผู้ได้บรรลุจะพึงเห็นเอง ส่วนการที่จะทำเป็นหรือไม่เป็นนั้น เกี่ยวกับผู้ปฏิบัติจริงหรือไม่จริง ถ้าปฏิบัติจริงแล้วต้องเป็นทุกคน เพราะมนุษย์เราทั้งชายและหญิง มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เป็นดวงใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ อยู่ที่ศูนย์กลางกายทุกๆ คน ถ้ามนุษย์คนใด เอาใจไปหยุดนิ่งแน่นที่ศูนย์กลางกายให้เป็นสมาธิ ไม่นึกคิดไปในสิ่งต่างๆ เอาใจหยุดอยู่ที่ดวงธรรมนั้นให้มากที่สุดหรือนานที่สุด **ต้องเป็นทุกคน** ที่ไม่เกิดไม่เป็นนั้นเพราะเหตุว่าใจไม่หยุด **ตัวหยุดนี้แลเป็นตัวสำเร็จ**

ส่วนการที่ใจไม่หยุดนั้น เพราะมีอุปกิเลส ๑๑ ข้อ ประจำอยู่ อันเป็นเครื่องสำคัญในเรื่องที่จะเป็นหรือไม่เป็น หรือไม่ได้บรรลุมรรคผล มีดังนี้ คือ

๑. วิจิกิจฉา ความลังเลหรือความสงสัย

๒. อะมะนะสิการะ ความไม่สนใจไว้ให้ดี

๓.	ถีนะมิทธะ	ความท้อ และความเคลิบเคลิ้มง่วงนอน
๔.	ฉัมภิตัตตะ	ความสะดุ้งหวาดกลัว
๕.	อุพพิละ	ความตื่นเต้นด้วยความยินดี
๖.	ทุฏฐุลละ	ความไม่สงบกาย
๗.	อัจจารัทธวิริยะ	ความเพียรจัดเกินไป
๘.	อะติลีนะวิริยะ	ความเพียรย่อหย่อนเกินไป
๙.	อะภิชัปปา	ความอยาก
๑๐.	นานัตตะสัญญา	ความนึกไปในสิ่งต่างๆ เรื่องราวต่างๆ ที่เคยผ่านมา หรือจดจำไว้มาผุดขึ้น ในขณะทำสมาธิ
๑๑.	รูปานัง อะตินิชฌายิตัตตะ	ความเพ่งต่อรูปหรือเพ่งนิมิตนั้นจนเกินไป

เมื่ออุปกิเลสเหล่านี้ แม้อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นแก่เราแล้ว สมาธิของเราก็เคลื่อนไป เพราะอุปกิเลสเหล่านี้เป็นต้นเหตุ ฉะนั้น ในการบำเพ็ญภาวนา เราต้องใช้ความเพียร ความอดทน ทั้ง ๒ ข้อนี้เป็นข้อสำคัญยิ่ง และคอยประคองคุมสติไว้ไม่ให้เผลอ ใช้ปัญญาสอดส่องดูว่าวิธีใดที่จะทำให้อุปกิเลสเหล่านี้เกิดขึ้นไม่ได้เราก็จะทำใจไว้โดยวิธีนั้น จะวางใจของเราไว้ให้เป็นกลางๆ คือมัชฌิมาปฏิปทาให้เป็นอุเบกขา อย่ายินดีและยินร้าย ให้พยายามละจากความโลภ ความโกรธ ความหลง จงทำใจของเราให้ใส เป็นแก้ว

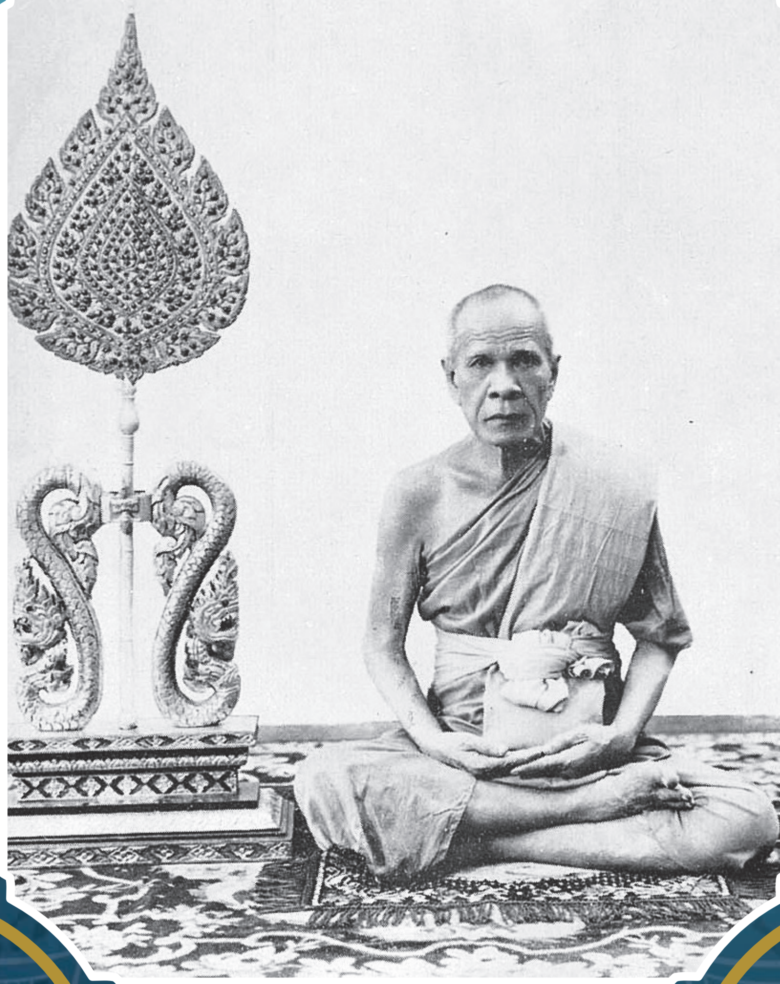
ให้เยือกเย็น ให้แช่มชื่นให้ถูกส่วนเป็นสมาธิแน่แน่ว เอาใจจดอยู่ที่ดวงนิมิตที่ศูนย์กลางกายนั้นให้มากที่สุด ต้องทำให้เสมอทำเนืองๆ ในทุกอิริยาบถ ไม่ว่านั่ง นอน เดิน ยืน ทำเรื่อยไปอย่าหยุด อย่าละ อย่าทอดทิ้ง อย่าท้อแท้ มุ่งรุดหน้าเรื่อยไป ผลจะเกิดวันหนึ่ง ไม่ต้องสงสัย ผลเกิดอย่างไรท่านรู้ด้วย**ตัวของท่านเอง**

อนึ่งในการเจริญภาวนานี้ ขอให้ท่านจงประกอบเหตุสังเกตผลทนเอาเถิดประเสริฐนัก เพราะเป็นมหัคคตกุศลหรือมหากุศลอันยิ่งใหญ่ไพศาล เป็นทางมรรคผลนิพพาน ถึงแม้ไม่ได้เห็นอะไร ก็จะเป็นอุปนิสัยติดตัวไปในปรภพเบื้องหน้า ขอท่านทั้งหลายจงอุตส่าห์มานะ วิริยะ บำเพ็ญเพียร ให้บังเกิดมรรคแลผล เพราะเป็นวิชชาที่ช่วยและเป็นที่พึ่งของตนเองได้**อันเที่ยงแท้** อย่าได้เคลือบแคลงสงสัยอย่างหนึ่งอย่างใดเลย ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีและสัมฤทธิ์ผลดังมโนรถปรารถนาแด่ท่านทั้งหลายที่ได้นำหนังสือทางมรรคผลนี้ไปประพฤติและปฏิบัติโดยทั่วกันจงทุกๆ ประการฯ

รักษ์ร่างพอสร่างร้าย รอดตน
ยอดเยี่ยม "ธรรมกาย" ผล ผ่องแผ้ว
เลอเลิศล่วงกุศล ใดอื่น
เชิญท่านถือเอาแก้ว ก่องหล้าเรืองสกล

พระมงคลเทพมุนี

วิธีบูชาพระ

ว่าก่อนนั่งภาวนาทุกครั้ง

ยะมะหัง สัมมาสัมพุทธัง, ภะคะวันตัง สะระณัง คะโต (ชาย), **คะตา** (หญิง)

อิมินา สักกาเรนะ, ตัง ภะคะวันตัง อะภิปูชะยามิ

ข้าพเจ้าบูชาบัดนี้ ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ตรัสรู้แล้วเอง โดยชอบ ซึ่งข้าพเจ้าถึงว่าเป็นที่พึ่ง กำจัดทุกข์ได้จริง ด้วยสักการะนี้

ยะมะหัง สวากขาตัง, ภะคะวะตา ธัมมัง สะระณัง คะโต (ชาย), **คะตา** (หญิง)

อิมินา สักกาเรนะ, ตัง ธัมมัง อะภิปูชะยามิ

ข้าพเจ้าบูชาบัดนี้ ซึ่งพระธรรม อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสดีแล้ว ซึ่งข้าพเจ้าถึงว่าเป็นที่พึ่ง กำจัดภัยได้จริง ด้วยสักการะนี้

ยะมะหัง สุปะฏิปันนัง, สังฆัง สะระณัง คะโต (ชาย), **คะตา** (หญิง)

อิมินา สักกาเรนะ, ตัง สังฆัง อะภิปูชะยามิ

ข้าพเจ้าบูชาบัดนี้ ซึ่งพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดี ซึ่งข้าพเจ้าถึงว่า เป็นที่พึ่ง กำจัดโรคได้จริง ด้วยสักการะนี้

ไหว้พระต่อไป

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา, พุทธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ (กราบลง ๑ หน)

สะวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม, ธัมมัง นะมัสสามิ (กราบลง ๑ หน)

สุปฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, สังฆังนะมามิ (กราบลง ๑ หน)

คำขอขมาโทษ

ตั้งนะโม ๓ หน แล้วขอขมาโทษดังต่อไปนี้

อุกาสะ, อัจจะโย โน ภันเต, อัจจักคะมา, ยถาพาเล, ยถามุฬเห, ยะถาอะกุสะเล, เย มะยัง กะรัมหา, เอวัง ภันเต มะยัง, อัจจะโย โน ปะฏิคคัณหะถะ, อายะติง สังวะเรยยามิ

ข้าพระพุทธเจ้า ขอวโรกาส ได้พลั้งพลาดด้วยกาย วาจา ใจ ในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เพียงไร แต่ข้าพระพุทธเจ้าเป็นคนพาล คนหลง อกุศลเข้าสิงจิต ให้กระทำความผิด ต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ขอพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จงงดความผิดทั้งหลายเหล่านั้นแก่ข้าพระพุทธเจ้า จำเดิมแต่วันนี้เป็นต้นไป ข้าพระพุทธเจ้าจักขอสำรวมระวังซึ่งกาย วาจา ใจ สืบต่อไปในเบื้องหน้า

คำอาราธนา

อุกาสะ ข้าพระพุทธเจ้าขออาราธนา สมเด็จพระพุทธเจ้า ที่ได้ตรัสรู้ล่วงไปแล้ว ในอดีตกาล มากกว่าเมล็ดทรายในท้องพระมหาสมุทรทั้ง ๔ แลสมเด็จพระพุทธเจ้าอันจักได้ตรัสรู้ในอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้า แลสมเด็จพระพุทธเจ้า ที่ได้ตรัสรู้ในปัจจุบันนี้ ขอจงมาบังเกิดในจักขุทวาร โสตทวาร ฆานทวาร ชิวหาทวาร กายทวาร มโนทวาร แห่งข้าพเจ้าในกาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด

อุกาสะ ข้าพระพุทธเจ้าขออาราธนา พระนพโลกุตตรธรรมเจ้า ๙ ประการ ในอดีตกาลล่วงลับไปแล้ว จะนับจะประมาณมิได้ และพระนพโลกุตตรธรรมเจ้า ๙ ประการ ในอนาคตกาล ภายภาคเบื้องหน้า และพระนพโลกุตตรธรรมเจ้า ๙ ประการในปัจจุบันนี้ ขอจงมาบังเกิดในจักขุทวาร โสตทวาร ฆานทวาร ชิวหาทวาร กายทวาร มโนทวาร แห่งข้าพเจ้าในกาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด

อุกาสะ ข้าพระพุทธเจ้าขออาราธนา พระอริยสงฆ์กับสมมติสงฆ์ในอดีตกาลล่วงลับไปแล้ว จะนับจะประมาณมิได้ และพระอริยสงฆ์กับสมมติสงฆ์ ในอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้า และพระอริยสงฆ์กับสมมติสงฆ์ในปัจจุบันนี้ ขอจงมาบังเกิดในจักขุทวาร โสตทวาร ฆานทวาร ชิวหาทวาร กายทวาร มโนทวาร แห่งข้าพระพุทธเจ้าในกาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด

คำอธิษฐานต่อไป

ขอเดชคุณพระพุทธเจ้า คุณพระธรรมเจ้า คุณพระสงฆ์เจ้า (ชาย) คุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์, (หญิง) คุณครูบาอาจารย์

คุณมารดาบิดา คุณทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี อุเบกขาบารมี ที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมา แต่ร้อยชาติ พันชาติ หมื่นชาติ แสนชาติก็ดี ที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมา แต่ตั้งแต่เล็กแต่น้อย ระลึกได้ก็ดี หรือระลึกมิได้ก็ดี ขอบารมีทั้งหลายเหล่านั้น จงมาช่วยประคับประคองข้าพเจ้า ขอให้ข้าพเจ้าได้สำเร็จมรรคแลผล ในกาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด นิพพานะ ปัจจะโยโหตุ

จบวิธีบูชาไหว้พระ

วิธีนั่งต่อไป

คู้บัลลังก์ขัดสมาธิ เท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาทับมือซ้าย เว้นหัวแม่มือทั้งสองให้ห่างกันสององคุลี คือหัวแม่มือซ้ายจดกับปลายนิ้วชี้ขวา แล้วตั้งกายให้ตรง คือ วัดตั้งแต่ปลายนิ้วชี้ของเท้าขวาถึงกลางลูกสะบ้าของหัวเข่าขวานั้น แล้วเอาเครื่องวัดนั้นจดลงที่ตรงบนตาตุ่มขาขวา แล้วเอาเครื่องวัดอีกข้างหนึ่งจดเข้าที่ใต้ลูกคาง นี้เป็นส่วนของกายตรง เรียกอุชุงกายัง ปะณิธายะ ตั้งกายให้ตรง ปะริมุขังสะติงอุปัฏฐเปตวา เข้าไปตั้งสติไว้ให้

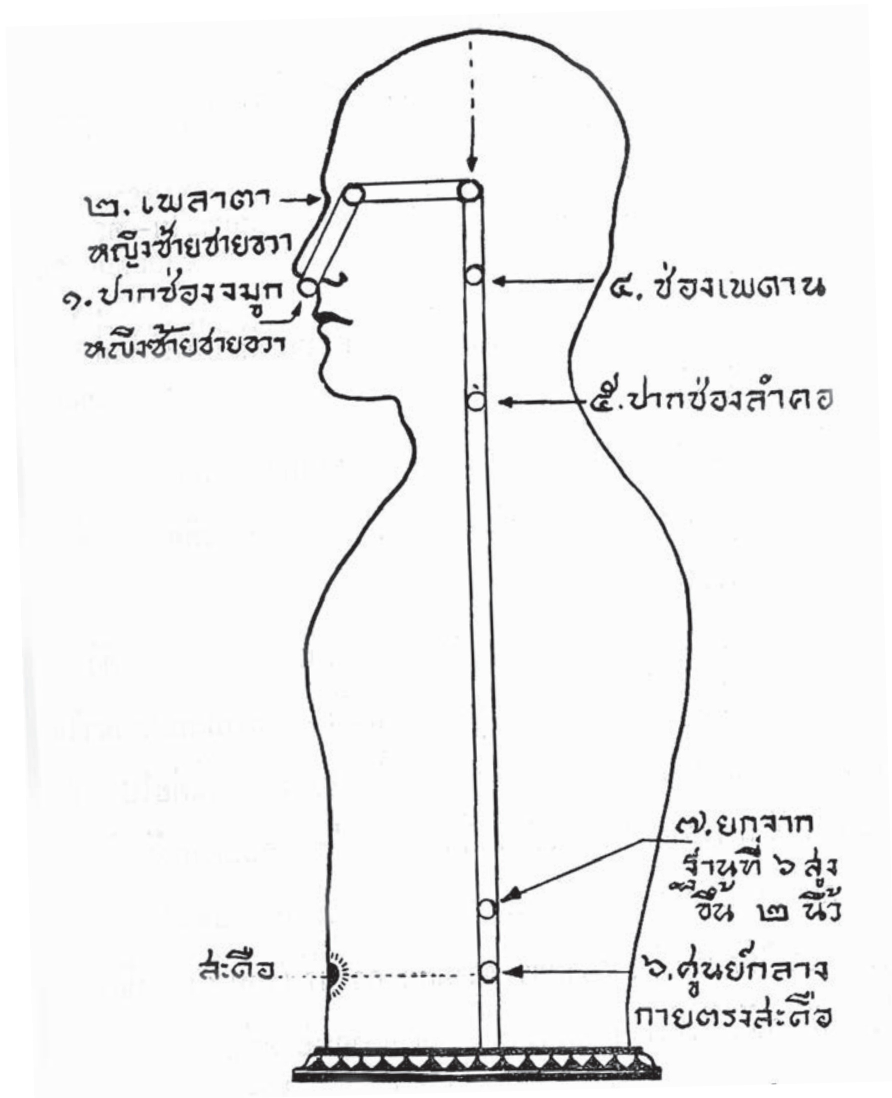
มีหน้ารอบ คือเข้าไปตั้งสติไว้ไม่ให้เผลอ (ตรงกับพระขีณาสพผู้เป็นสติวินัย มีสติทุกเมื่อ) นี่เป็นทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ สติไม่เผลอจากบริกรรมภาวนาและบริกรรมนิมิต ให้ติดกันไม่แยกแตกจากกัน นี้แลเป็นของสำคัญในเรื่องที่จะเป็นหรือไม่เป็น สติไม่เผลอจากบริกรรมทั้งสอง บริกรรมว่า "สัมมาอะระหัง" นี้เรียกว่าบริกรรมภาวนา กำหนดเครื่องหมาย ให้ใสเหมือนเพชรลูกที่เจียระไนแล้ว ไม่มีขนแมว โตเท่าแก้วตาประมาณเท่าวงของตาดำ ใสขาวเหมือนกระจกที่ส่องเงาหน้า สัณฐานกลมรอบตัว ไม่มีตำหนิเรียบรอบตัวเหมือนดวงแก้วกายสิทธิ์ นี้เรียกว่าบริกรรมนิมิต บริกรรมทั้งสองนี้พรากจากกันไม่ได้ ต้องให้ติดกันอยู่เสมอในอิริยาบถทั้งสี่ คือ ยืน เดิน นั่ง นอน ไม่เผลอ ให้มีสติอยู่เสมอมิให้ขาด เมื่อเห็นดวงนิมิตเกิดเป็นดวงใสขึ้นแล้ว ให้หยุดบริกรรมภาวนา เพ่งอยู่ที่กลางดวงนั้น แล้วทำใจให้หยุดในหยุดที่กลางดวงนั้นมีจุดเป็นเครื่องหมายให้ใสหนักขึ้นทุกที จนเป็นรัศมีคือแสงสว่าง ถ้าไม่หยุดให้บริกรรมภาวนาไว้ ว่า "สัมมาอะระหังๆๆ" ร้อยครั้งพันครั้งจนกระทั่งใจค่อยๆ รวมหยุดอยู่ที่เดียว ดังจะอธิบายข้างหน้าเป็นลำดับไป

เห็น ใดฤๅมาตรแม้น ธรรมกาย
จำ สนิทนิมิตหมาย มั่นแท้
คิด ทำเกิดหญิง–ชาย ชูช่วย ตนแฮ
รู้ ยิ่งเบญจขันธ์แท้ แต่ล้วนอจิรัง

รูปด้านข้างคือผ่าซีก

๓ จอมประสาท

แสดงที่ตั้งของดวงนิมิตจากฐานที่ ๑ ถึงฐานที่ ๗

ฐานที่ ๑ ปากช่องจมูก หญิงซ้าย ชายขวา ตรงกลางพอดี ไม่ล้ำเข้าไป ไม่เหลื่อมออกมา

ฐานที่ ๒ เพลาตา หญิงซ้าย ชายขวา ตรงหัวตาพอดี ตามช่องลมเข้าออกข้างใน

ฐานที่ ๓ กลางกั๊กศีรษะ ให้ได้ระดับกับเพลาตา อยู่ภายใน ตรงศูนย์กลางของศีรษะ

ฐานที่ ๔ ปากช่องเพดาน ไม่ให้ล้ำเหลื่อม ตรงช่องที่รับประทานอาหารสำลัก

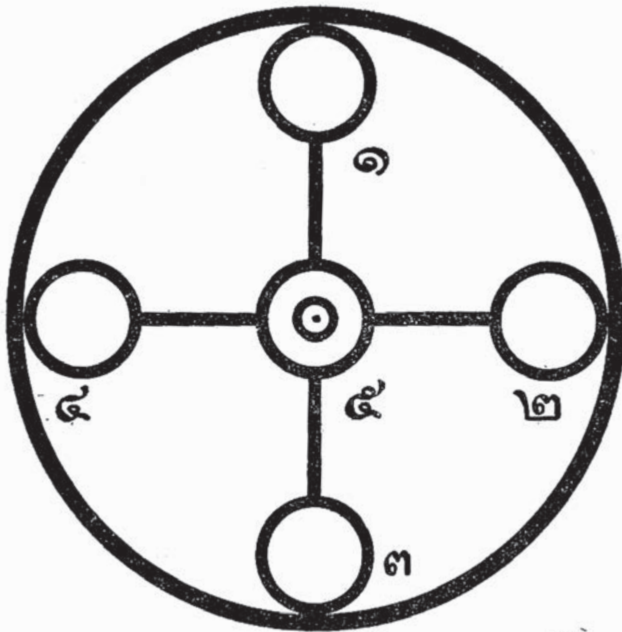
ฐานที่ ๕ ปากช่องคอ เหนือลูกกระเดือก อยู่ตรงกลางที่เดียว

ฐานที่ ๖ สุดลมหายใจเข้าออก คือกลางตัว ตรงกับสะดือ แต่อยู่ภายใน

ฐานที่ ๗ ถอยหลังกลับมาเหนือสะดือ ประมาณ ๒ นิ้วมือ ในกลางตัว

กำหนดดวงนิมิตเครื่องหมายไปหยุดอยู่ตามฐานนั้นๆ พร้อมกับภาวนาในใจว่า “สัมมา อะระหัง” สามครั้ง แล้วจึงเลื่อนดวงนิมิตนั้นต่อไป สำหรับฐานที่ ๓ เวลาจะเลื่อนดวงนิมิตต่อไป ต้องเหลือบตากลับเข้าข้างใน คล้ายๆ กับคนนอนกำลังจะหลับ แต่แล้วก็ปล่อยให้เป็นไปตามปกติ ทั้งนี้เพื่อจะให้ความเห็น ความจำ ความคิด ความรู้ (รวม ๔ อย่างนี้เรียกว่า ใจ) กลับเข้าข้างใน เพราะจะต้องดูด้วยตาละเอียดต่อไป เมื่อเลื่อนดวงนิมิตกลับขึ้นมาอยู่ฐานที่ ๗ แล้ว ให้เพ่งอยู่ตรงนั้นที่เดียว ให้คู่กันไปกับบริกรรมภาวนาว่า “สัมมา อะระหัง” ถ้าหากรู้จักทางคือฐานที่ตั้งเหล่านี้แล้ว

ในการทำคราวหลังๆ จะเอาใจไปจดฐานที่ ๗ เลยทีเดียวก็ได้ ตรงนั้นมีศูนย์อยู่ ๕ ศูนย์ คือ

๑. ด้านหน้า ธาตุน้ำ
๒. ด้านขวา ธาตุดิน
๓. ด้านหลัง ธาตุไฟ
๔. ด้านซ้าย ธาตุลม
๕. ศูนย์กลาง อากาศธาตุ

ลักษณะของฐานที่ ๗.

ศูนย์กลาง หน้า ขวา หลัง ซ้าย (ดูรูปลักษณะของฐานที่ ๗) ศูนย์กลางคืออากาศธาตุ เครื่องหมายที่ใสสะอาดลอยอยู่ช่องอากาศกลาง พร้อมด้วยความรู้ที่เรียกว่า “วิญญาณธาตุ” ศูนย์ข้างหน้าคือธาตุน้ำ ศูนย์ข้างขวาคือธาตุดิน ศูนย์ข้างหลังคือธาตุไฟ ศูนย์ข้างซ้ายคือธาตุลม นิยมพร้อมด้วยธาตุทั้ง ๖ **ธาตุไม่พร้อมกันปฐมมรรคเกิดไม่ได้ เมื่อไม่มีปฐมมรรค มรรคผลนิพพานก็ไปไม่ถูก เหตุนี้จึงต้องทำปฐมมรรคให้เกิดให้มีขึ้น**

วิชชาธรรมกาย

แสดงโดย

พระครูสมณธรรมสมาทาน (สด)

วันที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๙

(๑๑) **พระครูสมณธรรมสมาทาน(สด) เทศน์ที่วัดปากน้ำด่าน วันที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๙** (แล้วอธิบายประกอบนอกเวลาเทศน์ด้วย) ความว่าเกิดแก่เจ็บตายชื่อว่าทุกข์ ด้วยไม่เป็นไปตามความปรารถนาและเบียดเบียนให้เร่าร้อนลำบาก กายมนุษย์ กายทิพย์ กายปฐมวิญญาณหยาบ เป็นกายที่เกิดขึ้นแล้วต้องแตกดับ เพราะเป็นกายที่ประกอบด้วยทุกข์ เราต้องเหนื่อยหน่ายปล่อยวางกายทั้งสามนี้เสีย ส่วนธรรมกายหาตายไม่จึงชื่อว่าระงับทุกข์ เมื่อจิตเข้าถึงธรรมกายก็พ้นทุกข์ด้วยได้ธรรมกายเป็นที่พึ่ง การประชุมพร้อมแห่งกุศลชื่อว่าเป็นสงฆ์ ย่อมระงับโรคทั้งหลายอันเป็นบาปเสียได้ เว้นไว้แต่กุศลวิบากที่เป็นกรรมเก่า

อันกำลังให้ผลอยู่ ตัณหานั้นเป็นตัวกายทิพย์ ชอบสนุกเฮฮาอยู่เสมอ กายปฐมวิญญาณหยาบเป็นที่นอนอยู่แห่งตัณหาทั้งหลาย ถ้าปฐมวิญญาณหยาบดับก็เป็นนิโรธคือตัณหาดับหมด แต่การที่จะดับตัณหาได้ ต้องให้ได้ธรรมกายเสียก่อน จึงจะรู้เหตุเป็นที่ดับแห่งปฐมวิญญาณหยาบนั้นได้ ดังนั้นธรรมกายจึงเป็นมัคคสัจจ์ทางปฏิบัติให้ถึงดับทุกข์

กายมนุษย์นั้นเข้ารูปฌานไม่ได้ ถ้าจะเข้ารูปฌานต้องใช้กายทิพย์ คือกายเทวดาและรูปพรหม แล้วไปเทวดาและรูปพรหมได้ กายปฐมวิญญาณหยาบเข้ารูปฌานแล้วไปอรูปพรหมได้ ธรรมกายเข้าโลกุตตรฌานไปนิพพานได้ ก็ธรรมกายนี้อันผู้มีอารมณ์สงบระงับจากบาปแล้ว ย่อมเห็นได้ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสกับวักกลิว่า **โย โข วกฺกลิ ธมฺมํ ปสฺสติ โส มํ ปสฺสติ** วักกลิผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นเราผู้ตถาคต คำว่าตถาคตในที่นี้คือธรรมกาย

ดังนั้นผู้ที่ปรารถนาจะพ้นทุกข์ต้องเรียนเรื่องกายนี้ให้ตลอด กายมนุษย์เกิดขึ้นโดยอาศัยกายทิพย์ กายทิพย์เมื่อจะมาสิงกายมนุษย์ ธาตุเห็นจำคิดรู้สี่อย่างนี้พรากจากกายทิพย์แล้วมาตกศูนย์ที่กลางกายบิดาก่อน เป็นดวงใสดวงโตเท่าฟองไข่ไก่ แล้วจึงเคลื่อนเข้าสู่ครรภ์มารดา และเมื่อจะตาย เห็นจำคิดรู้ก็ตกศูนย์กลางกายของผู้ตายก่อน กลายเป็นดวงใสอย่างเดียวกับเมื่อมาเกิด ขาดจากหัวต่อที่เชื่อมกันไว้เมื่อมาเกิด

กายมนุษย์จึงตายแล อันว่าเห็นจำคิดรู้ของบุคคล เมื่อมาสำรวมให้ลงในที่อันเดียวกัน ในที่ลมหยุดนิ่ง ที่เหนือศูนย์ (สะดือ) แล้วก็เกิดเป็นองค์ศีลมีลักษณะเป็นดวงสว่างรุ่งเรืองใสดังกระจกเงาที่ส่องเงาหน้า เป็นปฐมมรรค อย่างเล็กไม่เล็กกว่าดวงดาวที่เห็นในอากาศ อย่างโตไม่เกินกว่าดวงพระจันทร์พระอาทิตย์ เมื่อเพ่งดูในปฐมมรรคนี้ ก็เห็นกายมนุษย์ที่ละเอียดกับกายทิพย์ที่สิงอยู่ภายในกายมนุษย์ได้ ครั้นเห็นจำคิดรู้สงบหนักเข้าก็เห็นกายปฐมวิญญาณหยาบที่เป็นตัวอนุสัย สิงอยู่ในกายทิพย์ได้ ครั้นเมื่อเห็นจำคิดรู้สงบละเอียดหนักเข้าอีก ถึงมัชฌิมาปฏิปทา คือเห็นจำคิดรู้หยุดก็ได้ เห็นธรรมกายที่เป็นพุทธรัตน พร้อมทั้งดวงพระหฤทัยของพุทธรัตนอันมีในห้องปฐมมรรค ปฐมมรรคนี้เป็นรวมยอดองค์ศีลที่มาจากวินัยปิฎก

ต่อไปจะเห็นดวงจิตอันพรากจากสมุทัยมาตั้งอยู่ภายในดวงพระหฤทัยของพระพุทธรัตนเป็นมรรคจิตต์ มรรคจิตต์นี้เป็นองค์สมาธิที่รวบยอดมาจากพระสุตตันตปิฎก

ต่อจากนี้ไปจะรู้เห็นดวงวิญญาณที่พรากจากสมุทัยมาตั้งอยู่ภายในจิตของพุทธรัตนเป็นมรรคปัญญา มรรคปัญญานี้เป็นที่รวบยอดองค์ปัญญามาจากปรมัตถปิฎก

เนื้อความทั้งนี้เมื่อกล่าวโดยย่อตามปฏิปทาแล้วห้องปฐมมรรครู้เห็นกายที่พ้นจากสมุทัยเป็นพุทธรัตนกับดวงพระหฤทัยที่พ้นจากสมุทัยอันตั้งอยู่ในพุทธกายเป็นธรรมรัตน

ในห้องมรรคจิตต์ รู้เห็นดวงจิตที่พ้นจากสมุทัยอันตั้งอยู่ภายในดวงพระหฤทัยพุทธรัตนเป็นสังฆรัตน

ในห้องมรรคปัญญา รู้เห็นดวงวิญญาณที่พ้นจากสมุทัยอันตั้งอยู่ภายในดวงจิตพระพุทธรัตนเป็นญาณรัตน

อันว่าวิธีดำเนินตามทางมัชฌิมาปฏิปทานั้น ท่านว่าอย่าให้จิต (เห็นจำคิดรู้) ตกไปในกามสุขัลลิกานุโยค คือสุขเวทนาที่เจือปนด้วยกามราคานุสัยและอัตตกิลมถานุโยค ทุกขเวทนาที่เจือปนด้วยปฏิฆานุสัย ให้ดำเนินตามทางสายกลาง คือตั้งจิตต์ไว้ในอุเบกขาที่ไม่เจือปนด้วยอวิชชานุสัย อันมีอุทธัจจและวิจิกิจฉาประกอบ ถ้าอุเบกขานั้นประกอบด้วยอุทธัจจก็ดี วิจิกิจฉาก็ดี อุเบกขานั้นเป็นโมหะ ไม่สามารถจะตรัสรู้ได้ ต่อเมื่ออุเบกขานั้นไม่ประกอบด้วยอุทธัจจและวิจิกิจฉาแล้ว เห็นจำคิดรู้ที่หยุดนิ่งอยู่ในอุเบกขานั้นก็เป็นมัชฌิมาปฏิปทาที่จะให้บรรลุธรรมกายแล

เทศนา เรื่องอริยธนกถา

แสดงโดย

พระภาวนาโกศลเถระ

วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต ฯลฯ

ยสฺส สทฺธา ตถาคเต อจลา สุปติฏฺฐิตา
สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสํสิตํ
สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ
อทลิทฺโทติ ตํ อาหุ อโมฆนฺตสฺส ชีวิตํ
ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ ปสาทํ ธมฺมทสฺสนํ
อนุยุญฺเชถ เมธาวี สรํ พุทฺธาน สาสนนฺติ ฯ

ณ บัดนี้อาตมภาพจะได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยอริยธนคาถาวาจาเครื่องกล่าวปรารภถึงทรัพย์ของพระอริยเจ้า

ทรัพย์ของพระอริยเจ้าในอริยธนกถานี้ มี ๔ ประการ จะชี้แจงแสดงตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาตามมัตยาธิบาย และจะแสดงเป็นทางปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ให้สมกับพระสูตร เรียกว่า อริยธนกถา กว่าจะยุตติการและโดยสมควรแก่เวลาเริ่มต้น อริยธนกถา เพราะเราท่านทั้งหลายหญิงชายทุกถ้วนหน้า ที่มาประสพพบพระพุทธศาสนา นับว่าเชื่อในพระพุทธศาสนา ข้อที่ ๑

ข้อที่ ๒ ก็สำรวมกาย วาจา เรียบร้อยดีไม่มีโทษ

ข้อที่ ๓ เลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา

ข้อที่ ๔ ทำความเห็นให้ตรงต่อร่องรอยทางพุทธศาสนา ไม่ให้ผิดไม่ให้พลาด ข้อนี้เป็นใจความสำคัญของอริยธนกถา

เพราะเราท่านทั้งหลายเกิดมา ประสพพบพุทธศาสนาธรรม ๔ ข้อนี้ต้องมั่นในขันธสันดาน ให้แน่นอนในใจของตน ให้เป็นหลักเป็นประธาน ตามวาระพระบาลีที่ชี้ไว้เป็นหลักฐานว่า

ยสฺส สทฺธา ตถาคเต อจลา สุปติฏฺจิตา ความเชื่ออันไม่หวั่นไหวของบุคคลใด ตั้งอยู่แล้วในพระตถาคตด้วยดี

สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสํสิตํ ศีลของบุคคลใดดีงาม เป็นที่ยินดีของพระอริยเจ้า อันพระอริยเจ้า สรรเสริญแล้ว

สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ ความเลื่อมใสของบุคคลใดมีอยู่ในพระสงฆ์

อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ ความเห็นของบุคคลใด เป็นธรรมชาติตรง

อทลิทฺโทติ ตํ อาหุ นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวบุคคลนั้นว่า เป็นคนไม่จน

อโมฆนฺตสฺส ชีวิตํ ความเป็นอยู่ของบุคคลนั้นไม่เปล่าจากผล

ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ ปสาทํ ธมฺมทสฺสนํ เพราะเหตุนั้น เมื่อผู้มีปัญญามาระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ควรประกอบความเชื่อ และศีล ความเลื่อมใสความเห็นธรรม ไว้เนืองๆ ด้วยประการดังนี้

นี่เนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาได้ความเท่านี้ ต่อแต่นี้อรรถาธิบายขยายความในทางพระปริยัติผู้ปฏิบัติ ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ควรมีธรรม ๔ ประการนี้ ตั้งให้มั่นไว้ในขันธสันดาน

ความเชื่อ ข้อต้น เราจะตั้งไว้อย่างไร เชื่อใคร ท่านวางหลักไว้แล้ว เชื่อในพระตถาคตเจ้าจะเชื่อที่อื่นไม่ได้ เลอะเลือนไปให้เชื่อลงไว้ในพระตถาคตเจ้า อย่ากลับกลอก อย่าล่อกแล่ก ให้มั่นคงให้ดี ตั้งความเชื่อที่ไม่กลับกลอกให้มั่นคงลงไป ในพระตถาคตเจ้า อย่าง่อนแง่นอย่าคลอนแคลนเชื่อในพระตถาคตเจ้า เชื่ออย่างไร เชื่อใคร ใครเป็นตัวพระตถาคตเจ้านี้ต้องได้หลักฐานดังนี้ พระตถาคตเจ้า คือธรรมกาย เป็นตัวพระตถาคตเจ้า ที่ท่าน

ทรงรับสั่งโปรดพระวักกลิ ท่านรับสั่งด้วยพระองค์เองว่า **ธมฺมกาโย อหํ อิติปิ** เราผู้ตถาคตคือ ธรรมกาย นี้รับสั่งด้วยพระองค์เอง นัยหนึ่ง อีกนัยหนึ่ง **ตถาคตสฺส โข วาเสฏฺฐา อธิวจนํ ธมฺมกาโย อหํ อิติปิ** ดูกรวาเสฏฐะโคตรทั้งหลาย คำว่าธรรมกายๆ เป็นตถาคตโดยแท้ ให้เชื่อในธรรมกายอันนี้แหละ อย่าง่อน อย่าคลอนแคลน ให้มั่นคงลงไป เชื่อลงไปในพระตถาคตเจ้า เมื่อเชื่อลงไปในพระตถาคตเจ้าแล้ว ได้ชื่อว่าผู้มีศรัทธา เชื่อลงไปในพระตถาคตเจ้า สิ่งอื่นนอกจากธรรมกายแล้ว ไม่เลิศไม่ประเสริฐเท่าธรรมกาย ธรรมกายนี้เป็นของเลิศประเสริฐล้นพ้น สิ่งอื่นจะวิเศษเท่าใดก็ไม่ถึงธรรมกาย ธรรมกายอยู่เหนืออำนาจอื่นทั้งหมด อยู่ในปกครองธรรมกายทั้งหมด ธรรมกายท่วมทับหมด ให้ปรากฏเป็นหนึ่งลงไปได้ดังนี้ นี้ได้เชื่อว่าลงไปในพระตถาคตเจ้า แต่ว่าเชื่อลงไปตามความรู้ ยังไม่เห็น นี่เป็นทางปริยัติ ข้อหนึ่ง

ข้อสอง ศีล ศีลของบุคคลใดดีงาม เป็นที่ยินดีของพระอริยเจ้า อันพระอริยเจ้าสรรเสริญแล้ว ประสงค์ชนิดไหน อริยธนกถาศีล อันนี้เป็นทรัพย์ของพระอริยะเป็นทรัพย์ของพระอริยทีเดียว ศีล ๕ ก็ดี ศีล ๘ ก็ดี ศีล ๑๐ ก็ดี ศีล ๒๒๗ ก็ดี ศีลทุกชั้นให้มั่นคงลงไป ดีงามนั้นหมายถึงความบริสุทธิ์ เรียกกัลยาณศีล อริยกันตศีล ศีลที่พระอริยเจ้าชอบใจ **ปสงฺสิตศีล** ศีลที่พระอริยเจ้าสรรเสริญ กัลยาณศีล คือ ศีลชนิดไหน อริยกันตศีล ศีลชนิดไหน **ปสงฺสิตศีล** เป็นศีลชนิดไหน ศีลไม่สะดุดใจของพระอริยเจ้า ไม่มีที่ตำหนิ

เมื่อเข้าถึงศีลแล้ว จะติเตียนกายของเราก็ไม่มี ติเตียนวาจาก็ไม่มี ตลอดจนกระทั่งถึงเจตนาศีล หาที่ตำหนิติเตียนไม่ได้ นี้ก็เป็นกัลยาณศีลอยู่แล้ว ควรรักษาความบริสุทธิ์อันนี้ ให้เราติเตียนตัวเราเองไม่ได้ และคนอื่นก็ติเตียนเราไม่ได้ ทั้งตนและบุคคลอื่นติเตียนไม่ได้ทีเดียว ความบริสุทธิ์อันนั้น ควรรักษาเป็นพื้นอยู่เสมอไปไม่คลาดเคลื่อนพระอริยเจ้าต้องการรักษาไว้จนกระทั่ง กี่วันกี่คืน กี่เดือน กี่ปี ก็ตาม ไม่มีขาดตกบกพร่อง สะอาดสะอ้านอยู่เนืองนิตย์ ทุกอัตรา ทำได้ดังนี้พระอริยเจ้าก็สรรเสริญว่า **ลาภา วต เต** เป็นลาภของท่านหนอ เป็นลาภทีเดียว ดังนี้ ให้มีศีลมั่นอยู่อย่างนี้ นี่เรียกว่าศีล เป็นข้อที่สอง

ข้อที่ ๓ เลื่อมใส ความเลื่อมใส ในหมู่มีอยู่ในบุคคลใด หรือความเลื่อมใสมีอยู่ หรือความเลื่อมใสของบุคคลใดมีอยู่ในหมู่ หรือความเลื่อมใสมีอยู่ในบุคคลใด อย่างนั้นก็ได้ ใช้ได้ทุกเหลี่ยม ความเลื่อมใสของบุคคลใดมีอยู่ในสงฆ์ มีอยู่ในหมู่ ความเลื่อมใสในหมู่เป็นอย่างไร ดูวัน ๘ ค่ำละก็มา มากันแน่นทีเดียว พอวันจริงวันจังวันอาทิตย์ก็หายไปพร่องไปเสียบ้าง ก็เพราะเขาไม่เลื่อมใสในหมู่ พระก็ดี เณรก็ดี พอถึงวันทำวัตรอาราธนาก็หายกันไปหมด อย่างนี้เรียกว่าไม่เลื่อมใสในหมู่ ไม่รักหมู่ของตัวเอง ไม่เชิดหมู่ของตัวเองไม่ทุ่มเทใส่หมู่ของตัวให้รุ่งเรืองเจริญ อุบาสก อุบาสิกาก็แบบเดียวกัน ไม่รักหมู่ของตัวทอดธุระเสีย อย่างนี้ฆ่าตัวเอง ทำลายตัวเอง พระพุทธศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองก็เพราะภิกษุ

สามเณร อุบาสก อุบาสิกาเลื่อมใสในหมู่ ไม่ละหมู่ทีเดียวกลัวหมู่จะเสียไป จะน้อยพวก น้อยหมู่ น้อยคนไป เพียบพร้อมอยู่เสมอไม่ให้ขาดเปอร์เซ็นต์ทีเดียว ลักษณะเลื่อมใสในหมู่เลื่อมใสอย่างนี้ ไม่ใช่เลื่อมใสอย่างเหลวไหล เลื่อมใสกันจริงๆ อย่างนี้ไม่ทอดธุระ ไม่ทิ้งหมู่ทีเดียว พวกทิ้งหมู่พวกจับจดไม่แน่นอนในหมู่ล่อกแล่กในหมู่อย่างนั้นเรียกว่าไม่เลื่อมใสในหมู่ เรื่องนี้พระบรมครูทรงรับสั่งยิ่งนัก ลักษณะไม่เลื่อมใสในหมู่ ทอดทิ้งธุระเสียบ้างไม่เอาใจใส่บ้าง เอาใจใส่บ้างอย่างนี้ ภิกษุสามเณรก็เรียกว่า ภิกษุสามเณรจร ไม่เรียกว่าประจำ หรืออุบาสก อุบาสิกา ก็เรียกว่าอุบาสก อุบาสิกาจร ไม่ใช่ประจำ ทางโลกก็แนะนำกันไว้ว่าคบคนจรนอนหมอนหมิ่น เหมือนนอนหมอนหมิ่น ชาวบ้านเขาจะนินทาได้ เขายังว่ากันอยู่อย่างนี้เลย เพราะฉะนั้น ภิกษุสามเณรอยู่วัดก็ดี อุบาสก อุบาสิกาอยู่วัดก็ดี ต้องเป็นคนประจำ ให้รักหมู่ให้เลื่อมใสในหมู่ อย่าให้ขาดหมู่ หมู่เขาทำกันอย่างไร ก็ทำตามหมู่ถ้าหมู่เขาทำอย่างไรไม่ทำตามหมู่ก็ขัดจังหวะหมู่ ไม่เลื่อมใสในหมู่ก็เป็นการขัดข้อนี้เสียแล้ว ถ้าเลื่อมใสในหมู่ไม่ขาดตกบกพร่องใดๆ ชื่อว่า **สงฺเฆ ปสาโท** เลื่อมใสในหมู่แท้ๆ พระอริยเจ้าประสงค์อย่างนั้น ไม่ใช่ประสงค์อย่างอื่น เมื่อเรารู้หลักอันนี้ ก็จำไว้ในใจถ้าเราขาดเวลาใด เราก็ทำลายหมู่เสียแล้ว ทำลายอย่างไร หมู่เรา ๑๐๐ คน ลองขาดไปเสียหนึ่งคน เป็น ๙๙ คนไปแล้ว หมู่เรา ๑๐๐ คนขาดไป ๒ คนเหลือ ๙๘ คน อย่างนี้ทำให้หมู่เสื่อม ทำลายหมู่อย่างนี้ เรียกว่าทำลายจริงๆ ไม่ใช่ทำลายเล่นๆ ถ้าเรารู้เช่นนี้แล้ว

ก็ตั้งใจไว้ให้มั่น พุทธศาสนาประสงค์อย่างนั้น เรียกว่า **สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ** ความเลื่อมใสในหมู่ของบุคคลใดมีอยู่ บุคคลนั้นไม่ใช่เป็นคนจน นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่าไม่เป็นคนจน เพียบพร้อมอยู่เสมอ มีแต่เพิ่มพูนหมู่ขึ้นเช่นนี้ชักชวนหาคนโน้นบ้าง ชักชวนหาคนนี้บ้าง มาเพิ่มหมู่อยู่เสมออย่างนี้ จะจนได้อย่างไร วัดปากน้ำไม่มีที่ให้อยู่ถ้าคนเลื่อมใสหมู่มากๆ ถ้าคนเลื่อมใสหมู่น้อยลงแล้วอย่าว่าวัดปากน้ำเลย วัดไหนๆ ก็โทรมทั้งนั้น วัดหมดอำเภอภาษีเจริญ เลื่อมใสในหมู่มีน้อยวัดปากน้ำนับว่าเลื่อมใสในหมู่ยังมีภาษีกว่าวัดต่างๆ ให้รู้อย่างนี้ บ้านก็ดี ที่จะเจริญขึ้นได้เพราะอาศัยเขาเลื่อมใสในหมู่ เขารักในหมู่ของเขา เมื่อไม่ให้ขาดตกบกพร่อง แม่บ้านพ่อบ้านฉลาดนัก ใครเข้าบ้าน เข้าไปอยู่ในบ้านของตัวแล้วใช้วิธีปฏิบัติวัตรฐาก แก้ไขให้เพลิดเพลินให้เพลิดเพลินเจริญหนักเข้าบ้านนั้นก็ใหญ่โตขึ้นไปทุกทีๆ เพราะพ่อบ้าน แม่บ้าน เขาเลื่อมใสในหมู่ เขาไม่ขาดตกบกพร่อง คนไม่เลื่อมใสในหมู่ คนแก่คนเฒ่าจะไปอาศัยอยู่สักสองคนไม่ได้ ขับไล่เข้าแล้ว ไม่เลื่อมใสในหมู่ พวกไม่เลื่อมใสในหมู่ก็เป็นคนหัวเดียวกระเทียมลีบ ใครๆ เขาก็ไม่คบค้าสมาคมด้วย เหตุนี้ **สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ** ความเลื่อมใสในหมู่มีอยู่แก่บุคคลใด บุคคลนั้นไม่ใช่เป็นคนจน นักปราชญ์ทั้งหลายยืนยันทีเดียว เมื่อรู้จักหลักอันนี้ ความจริงเป็นดังนี้ **อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ** ความเห็นของบุคคลใดเป็นธรรมชาติตรง ความเห็นตรง เห็นอย่างไร เห็นตรง เห็นถูกความเจริญ เห็นถูกร่องรอยของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์

เห็นถูกหลีกจากความเสื่อมเสียทั้งหมด เห็นถูกตามทางมรรคผลปรากฏอย่างนี้เรียกว่าเห็นตรง เห็นตรง เห็นอย่างไร ก็เห็นธรรมนั้นแหละจึงเรียกว่าเห็นตรง เห็นผิดธรรม ก็คือเห็นคดไป ความเห็นนี้เป็นหลักสำคัญ เพราะต่างท่านมีความเห็น ภิกษุ สามเณรก็มีความเห็น อุบาสก อุบาสิกาก็มีความเห็น ความเห็นทั้งหลายเหล่านั้นบางคนคด บางคนตรง แต่ในอริยธนกถานี้ประสงค์เอาความเห็นตรง ความเห็นคดไม่เอา

เพราะฉะนั้นในบทท้ายนี้ ท่านจึงยืนยันว่า **ธมฺมทสฺสนํ** ความเห็นธรรมนั่นเองเห็นถูกนั่นเอง เห็นมีอยู่ ๒ อย่างคือ ถูก กับผิด ผิดก็เป็นมิจฉาทิฏฐิ ถูกก็เป็นสัมมาทิฏฐิ มี ๒ อย่าง นี้เท่านั้นเห็นผิดกับเห็นถูก หมดทั้งสากลโลก ต้องมีคนเห็น ๒ อย่างนี้เท่านั้น เห็นผิดมีอะไรเป็นตัวยืน เห็นถูกมีอะไรเป็นตัวยืน มีมรรคผลเป็นตัวยืน โสดามรรค สกิทาคามรรค อนาคามรรค อรหัตตมรรคโสดาผล สกิทาคาผล อนาคาผล อรหัตตผล ตรงทางมรรคผลนี้เรียกว่า **ธมฺมทสฺสนํ** ที่เรียกว่า **อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ** ความเห็นของบุคคลนั้นเป็นธรรมชาติตรง **อทลิทฺโทติ ตํ อาหุ** เมื่อพร้อมด้วยธรรม ๔ ประการดังนี้ นักปราชญ์ทั้งหลายยืนยันว่า ไม่ใช่คนจนเป็นคนมั่งมีทีเดียว เมื่อรู้จักอันนี้ ในคาถาเบื้องท้ายท่านจึงรับรองว่า **ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ ปสาทํ ธมฺมทสฺสนํ** เพราะเหตุนั้นเมื่อผู้มีปัญญามาระลึกถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลายควรประกอบความเชื่อ และศีล และความเลื่อมใส กับความเห็นธรรม

ให้มั่นในขันธสันดาน ไว้เนืองๆ ด้วยประการดังนี้ เนื้อความของพระปริยัติ ตรัสเทศนาได้เท่านี้ ต่อแต่นี้จะได้ขยายปริยัติให้เป็นปฏิบัติต่อไป

เริ่มต้นปริยัติให้เข้าปฏิบัตินั้น ความเชื่อไม่กลับกลอกตั้งมั่นแล้วด้วยดีในพระตถาคตเจ้า มีอยู่แก่บุคคลใดความเชื่อต้องเห็น ถ้าไม่เห็นแล้วก็เชื่อไม่สนิท เขาว่า ๑๐ ปากว่าไม่เท่าตาเห็น ๑๐ ตาเห็นยังไม่เท่ามือคลำ แน่กว่านั้นอีก เพราะฉะนั้นปฏิบัติก็ต้องเห็น เป็นแต่รู้ยังเป็นปฏิบัติไม่ได้ รู้เท่าไรๆ ก็เป็นปริยัติอยู่นั่น ถ้าเห็นด้วยจึงจะเป็นปฏิบัติได้ เห็นจะเห็นอย่างไร เห็นจริงๆ ไม่ใช่ว่านึกคาดคะเนด้นเดาเอา วัดปากน้ำเขาเห็นกันมาก เห็นธรรมกาย เห็นพระตถาคตเจ้าทีเดียว ไม่ใช่เห็นอื่น แต่ว่าจะเห็นพระตถาคต จำจะต้องเล่าเรื่องไปตั้งแต่ต้นจึงจะเข้าหลักฐานความเห็นลงไปในพระตถาคตเจ้า ความเห็นต้องมี ถ้าไม่มีความเห็นเชื่อไม่สนิท ที่ต้องมีความเห็น เห็นกายมนุษย์นี้ไม่ใช่เห็นอย่างอื่น เราเชื่อกายมนุษย์นี้ เชื่อไปตามหน้าที่ของเขาคนใดเขาก็เชื่อไปตามหน้าที่ของเขา นี่เราเห็นกายมนุษย์ เห็นแล้วก็รู้จักกายมนุษย์ นี่เชื่อกายมนุษย์เพราะเห็นกายมนุษย์ ในกายมนุษย์มีอีกกายหนึ่ง เขาเรียกว่า กายมนุษย์ละเอียด เวลาฝันออกไป ถ้าเห็นกายที่ฝันก็เชื่อฝันอีก เชื่ออีก เชื่อฝันนั้น เชื่อกันถึงกับบนบานศาลกล่าวทีเดียว ถึงกับต้องแก้สินบนกัน ฝันอันนี้แหละเพราะเชื่อจริงๆ ไม่ใช่เชื่อโลเล เมื่อเชื่อกายที่ฝันแล้ว ยังมี

อีกกายหนึ่ง เขาเรียกว่ากายทิพย์ไปฝันถึงกายทิพย์เข้าฝันในฝัน ก็เชื่ออีก เพราะไปเห็นเข้า จะไม่เชื่อได้อย่างไร กายทิพย์ละเอียดมีอีก เพราะไปเห็นกายทิพย์ละเอียดฝันในฝันเข้าอีก ก็เชื่อกายทิพย์ละเอียดอีก ต้องมีจริงอย่างนี้ ฝันในฝันลงไปอีกก็เห็นกายรูปพรหม เชื่อกายรูปพรหมอีก เพราะไปเห็นเข้า เชื่อเหมือนกายมนุษย์นี้ เห็นกายรูปพรหมละเอียดเข้า เชื่อกายรูปพรหมละเอียดอีก ไปเห็นกายอรูปพรหมเชื่อกายอรูปพรหมอีก เห็นกายอรูปพรหมละเอียดก็เชื่อกายอรูปพรหมละเอียดอีก ไปเห็นกายธรรม ก็มั่นใจทีเดียวว่า พระสิทธัตถราชกุมารแสวงหาพระพุทธการกธรรม ไปพบที่ควงไม้ศรีมหาโพธิ์ มาพบพระพุทธเจ้าเป็นอย่างนี้เองนี่หรือพระพุทธเจ้า เห็นทีเดียวว่า **อโห พุทฺโธ** นี่พระพุทธเจ้าเห็นชัดทีเดียว สาวเข้าไปก็จะเห็นชัดลงไปกว่านั้นนี้เพียงแต่เชื่อพระพุทธเจ้าไว้ทีหนึ่งก่อนเห็นธรรมกายก็เชื่อธรรมกาย เห็นธรรมกายละเอียดก็เชื่อธรรมกายละเอียด เห็นธรรมกายโสดาก็เชื่อธรรมกายโสดา เห็นธรรมกายโสดาละเอียดก็เชื่อธรรมกายโสดาละเอียด เห็นธรรมกายพระสกิทาคาก็เชื่อธรรมกายพระสกิทาคา เห็นธรรมกายพระสกิทาคาละเอียดก็เชื่อธรรมกายพระสกิทาคาละเอียด เห็นธรรมกายพระอนาคาก็เชื่อธรรมกายพระอนาคา เห็นธรรมกายพระอนาคาละเอียดก็เชื่อธรรมกายพระอนาคาละเอียด เห็นธรรมกายพระอรหัตต์ก็เชื่อธรรมกายพระอรหัตต์ เห็นธรรมกายพระอรหัตต์ละเอียดก็เชื่อธรรมกายพระอรหัตต์ละเอียด เชื่ออย่างนี้ ต้องมีจริงอย่างนี้

บัดนี้วัดปากน้ำมีตั้ง ๑๐๐ เห็นธรรมกายอย่างนี้ อันนี้ตรงกับบาลี มิได้คลาดเคลื่อนกันเลย ว่า **ยสฺส สทฺธา ตถาคเต อจลา สุปติฏฺฐิตา** ความเชื่อไม่กลับกลอกของบุคคลผู้ใดตั้งมั่นแล้ว ตั้งมั่นในพระตถาคตเจ้าด้วยดีแล้วอย่างนี้ มั่นลงไปอย่างนี้ ธรรมข้อนี้ที่ยังไม่มีธรรมกายยังไม่เห็นธรรมกาย เป็นแต่ได้ยินเขาเล่าเขาบอก ยังเป็นทางปริยัติอยู่เมื่อเห็นแล้ว จึงจะเป็นทางปฏิบัติ ถ้าเห็นเข้าแล้วเรียกว่า ปฏิบัติศาสนาแล้ว นั่นตัวจริงอย่างนั้นเป็นทางปฏิบัติดังนี้ ปริยัติ ปฏิบัติ เมื่อเข้าถึงพระตถาคตเจ้าจะมีอะไรต่อไป เข้าถึงธรรมกาย เข้าถึงธรรมกายๆ ท่านไม่มีหน้าที่อื่นอีก ตั้งอยู่ในศีลไม่คลาดเคลื่อน ตั้งอยู่ในศีลทีเดียวท่านรู้ทีเดียว จะเข้าถึงธรรมกายนี้ต้องมาโดยทางศีล มาในทางศีลอะไร ท่านก็เห็นศีล ไม่ใช่เจตนาศีล ศีลอยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ นั่นเป็นธรรมของมนุษย์ ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้นมีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ที่จะเข้าถึงกายทิพย์ละเอียดต้อง เดินไปในทาง ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ จะเข้าถึงกายทิพย์ ต้องเดินอยู่ในทาง ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด แล้วก็หยุดนิ่งอยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ นิ่งเข้าไปในดวง ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ถึงกายทิพย์ละเอียด ไปอย่างนี้ เข้าถึงดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ในกายทิพย์ละเอียดก็เข้าถึงกายรูปพรหม

นิ่งอยู่ในกลางดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ในกายรูปพรหม เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด นิ่งอยู่ในดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ในกายรูปพรหมละเอียด เข้ากายอรูปพรหม นิ่งอยู่ในกลางดวงอรูปพรหม ในกลางดวง ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกาย อรูปพรหมละเอียด นิ่งอยู่ในกลางดวง ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ในกายอรูปพรหมละเอียด เข้าถึงกายธรรม ทีเดียว รู้ทีเดียวว่า ศีล ที่จะเข้ามาถึงกายธรรม มาด้วยศีล ผิดศีล มาไม่ได้ มาไม่ถึง มาไม่ถูกทีเดียว เพราะฉะนั้นความเห็นเชื่อ ลงไปในพระตถาคตเจ้าแล้ว ก็รู้ทีเดียวว่า เข้ามาถึงพระตถาคตเจ้า มาด้วยศีล ธรรมกายก็ไม่ดูถูกดูหมิ่นในเรื่องศีล มั่นคงเพราะได้ เห็นศีลเสียแล้ว โดยปฏิบัติเช่นนั้น ปฏิบัติเข้าไปถึงธรรมกาย เมื่อเข้าถึงธรรมกายแล้ว มีศีลแล้ว ก็เลื่อมใสในหมู่ทีเดียว ธรรมกายนี้จะเจริญมากเพราะอาศัยความพรักพร้อมใจกัน ภิกษุ สามเณร ที่พรักพร้อมใจกัน ธรรมกายก็เจริญขึ้นอุบาสก อุบาสิกา ก็พรักพร้อมใจกัน ธรรมกายก็เจริญขึ้น ไม่เอาใจไปใช้เรื่องอื่น พวกเอาใจไปใช้เรื่องอื่น ไม่เข้าถึงธรรมกายกับเขา คนอื่นเขา เข้าถึงสักเท่าไรๆ ก็เข้าไม่ถึงกับเขา เพราะเอาใจไปใช้ทางอื่นเสีย เมื่อเอากายไปใช้เรื่องอื่นเสียเช่นนั้นแล้ว ความเลื่อมใสใน ธรรมกายไม่มีเสียแล้ว เมื่อความเลื่อมใสในธรรมกายไม่มีเสียแล้ว ขาดอริยธรรมไปข้อหนึ่ง ต้องให้มีความมั่นเลื่อมใสในธรรมกาย ต้องทำธรรมกายให้เป็นให้ได้ ถ้าไม่เป็นก็ขาดความเลื่อมใสไป

ไม่เป็นเราก็ตาย เรายอมแน่นอนทีเดียว ถ้าว่าไม่เข้าถึงธรรมกาย ไม่เป็นธรรมกายเราต้องตายทีเดียว ตายไปเถอะ ถอดกายตาย ไปเสีย เป็นสมณเทพบุตรต่อไป ไม่อยู่ละในมนุษย์ มั่นลงไปจริงๆ เช่นนั้นเข้า ก็เข้าถึงธรรมกายจนได้ ไม่ยอมกันเชื่อมั่นลงอย่างนี้ รักหมู่ทีเดียวพอมีธรรมกาย ก็หาหมู่ทีเดียว ใครใกล้เข้ามา ไม่เป็น ธรรมกายนิ่งอยู่ไม่ได้ไม่สบายใจ ไม่เข้าเป็นพวกเดียวกัน ไม่เข้า หมู่กัน ใครใกล้ไม่ได้ เออ นั่งกันเถอะน่า จะได้เห็นของดีบ้าง นั่งเข้าเถอะ อย่าคุยกันเรื่องอื่นเลยเสียเวลา เราคุยกันเรื่องอื่นเลย เสียเวลา เราคุยกันมานานแล้ว นั่งให้เข้าถึงธรรมกายจะได้มีที่พึ่ง จะได้พบที่พึ่ง อื่นไม่มี นี่ถ้าทำเข้ารูปนี้ เป็นพระที่ฉลาด เป็นเณร ที่ฉลาด อุบาสก อุบาสิกา ก็ฉลาดเพราะเลื่อมใสในหมู่ พวกมีน้อย ไม่ยอมทีเดียว ถ้าโง่ก็คุยแต่เรื่องอื่น เรื่องธรรมกายไม่ถามหา ไม่ตั้งใจทีเดียว ไม่เอาใจใส่ทีเดียว นี่พวกทำลายศาสนา ทำหมู่ ให้แชเชือน ทำให้เลอะเลือน พวกจริงก็ต้องจริงลงไป หาหมู่หาพวก เรื่องธรรมกายอย่างเดียว พระพุทธเจ้า ในเวลาค่อนรุ่งพระองค์ ส่องดูธรรมูปนิสัยของสัตว์ หาพวกหาหมู่ท่านหาหมู่ทุกวันทีเดียว เพราะฉะนั้นศาสนาจึงได้เจริญขึ้นอย่างนี้ ต้องเลื่อมใสอย่างนี้จึง จะถูกหลักฐาน ร่องรอยพระพุทธศาสนา จึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ เลื่อมใส เลื่อมใสในหมู่เลื่อมใสในหมู่นี้เป็นทางปฏิบัติ เห็นชัด ทีเดียว ธรรมกายก็เห็นใครมีธรรมกายก็เห็นปรากฏชัด อย่างนี้จึง เรียกว่า **สงฺเฆ ปสาโท** เลื่อมใสในหมู่ เป็นทางปฏิบัติดังนี้ **อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ** เห็นตรงหมดทั้งสากลพุทธศาสนา ต้องมาแนวเดียวกัน

ทั้งนั้น ทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ มาจากกายมนุษย์เข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด จากกายมนุษย์ละเอียดก็เข้าถึงกายทิพย์ มาจากกายทิพย์ก็เข้าถึงกายทิพย์ละเอียด จากกายทิพย์ละเอียด เข้าถึงกายรูปพรหม จากกายรูปพรหมเข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด มาจากกายรูปพรหมละเอียดเข้าถึงกายอรูปพรหม จากกายอรูปพรหมเข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียด จากกายอรูปพรหมละเอียด เข้าถึงกายธรรม เข้าถึงกายธรรมมาทางนี้เป็นอันถูก ให้เห็นอย่างนี้ ทางอื่นไม่ข้องแวะ มุ่งอยู่ทางนี้เท่านั้น ทางอื่นไม่ต้อง จะเข้าถึงธรรมกายได้สมความปรารถนาเพราะความเห็นตรงเห็นตามร่องรอยของธรรม เห็นตามธรรมสมด้วยบาลีว่า **ธมฺมทสฺสนํ** เห็นธรรมนั่นเอง นี้ทางปฏิบัติต้องตรงลงไปอย่างนี้ ถ้าได้หลักอันนี้แน่นอนแล้ว ก็ไม่เสียทีที่มาประสพพบพุทธศาสนา เรียกว่าคนรู้จักร่องรอยพระพุทธศาสนาเรียกว่าคนเห็นตรง ถ้าเห็นไปทางอื่นเสีย เป็นคนคด เป็นอะไรเป็นมิจฉาทิฏฐิ เห็นตรงเป็นอะไร เป็นสัมมาทิฏฐิ พึงรู้ชัดทีเดียวว่าตัวเป็นสัมมาทิฏฐิ หรือมิจฉาทิฏฐิ ที่ไม่เห็นยังเป็นมิจฉาทิฏฐิอยู่ยังเห็นผิดอยู่ เห็นถูกก็เป็นสัมมาทิฏฐิทีเดียว ให้รู้จักหลักชัดดังนี้ เมื่อรู้จักหลักชัดดังนี้ ก็สมด้วยบาลีว่า **อทลิทฺโทติ ตํ อาหุ** ถามว่า มีธรรมกาย หรือเขามีเงินโกฏิ เงินล้านก็ช่างปะไรสู้ธรรมกายไม่ได้ ธรรมกายเย็นกายสบายใจอยู่กับธรรมกายเรื่อยนั่นพระอริยธนกถา เป็นทรัพย์ของพระอริยเจ้าท่านมีแต่ บาตรไตรจีวรเท่านั้น ท่านมีแต่ผ้านุ่งผ้าห่มพอสมควร อยู่ในป่า

ในดอนในดง ไม่กังวลอะไร มุ่งแต่ธรรมกายเท่านั้น ท่านเอาตัวรอดได้อย่างนี้ พวกเรารู้จักอันนี้ ก็ให้ถึงธรรมกายให้ได้ ถ้าไม่เข้าถึงธรรมกายได้ ก็เป็นอันว่า อริยธนกถาทรัพย์ของพระอริยเจ้าไม่ได้พบ เราประสพทรัพย์เข้า มากน้อยเท่าไรก็ควรเอาใจปลื้มแค่ไหน ดีใจแค่ไหน ถ้าประสพธรรมกายเข้า ปลื้มใจยิ่งกว่าทรัพย์ในสากลโลกได้ สละทรัพย์ได้หมด แต่ว่าธรรมกายสละได้ยาก พอเข้าถึงธรรมกายเข้าแล้วไม่อาจสละได้ทีเดียวนี้คนมีปัญญา คนโง่อาจจะทิ้งของดีได้ เพราะฉะนั้นเขาจึงได้วางบทเป็นเพลงไว้ ธรรมกายเป็นแก้วนี่ ว่า เกิดมาจะมาหาแก้วพบแล้วไม่กำจะเกิดมาทำไม ว่าหลักอย่างนี้ แก้วนั้นคือธรรมกายบัดนี้เรา มาพบแล้วที่วัดปากน้ำมีธรรมกายกันมาก เรามาพบแก้วเข้าแล้ว ถ้าพบแล้วไม่กำจะเกิดมาทำอะไร นี่ก็สมกับคำนี้แล้วต้องไปกำอื่นอย่าไปกำๆ ไม่ได้ กำอื่นเป็นมูตร เป็นกรีสไปหมดกำแก้วนี้แหละ เป็นของจริงของแท้แน่นอน จะพาเราพ้นจากทุกข์ได้ถ้าว่าไม่กำแก้วไว้แล้วจะพ้นทุกข์ได้ยาก เหตุนี้สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงได้ทรงรับสั่งว่า **ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ ปสาทํ ธมฺม-ทสฺสนํ อนุยุญฺเชถ เมธาวี** เพราะเหตุนั้น เมื่อผู้มีปัญญา มาระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลายแล้วควรประกอบความเชื่อควรประกอบศีล ควรประกอบความเลื่อมใส ควรประกอบความเห็นธรรม ไว้เนืองๆ ในขันธสันดานของตน ด้วยประการดังนี้

ได้ชี้แจงแสดงมาในอริยธนกถา ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา และตามมัตยาธิบายเป็นปริยัติ และปฏิบัติ ปฏิเวธ เป็นลำดับมา สมควรแก่เวลาโดยมคธภาษา ขยายความเป็นสยามภาษาเพียงเท่านี้ ที่ชี้แจงแสดงมานี้ขอท่านทั้งหลายผู้เป็นเมธีมีปัญญา พึงมนสิการกำหนดไว้ในใจของตนทุกถ้วนหน้า ว่าทรัพย์ของอริยเจ้าไม่ใช่อื่น คือ คุณธรรม ๔ ประการนี้ ความเชื่อและศีล ความเลื่อมใส ความเห็นธรรม ๔ ประการนี้ เป็นทรัพย์ของอริยเจ้าโดยแท้ ด้วยประการนี้ ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ พอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมเทศนาโดยอรรถนิยมเพียงเท่านี้.....

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

ธรรมเทศนา

ของ

พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระภาวนาโกศลเถระ

แสดง ณ วันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ฯลฯ

อิธ วสฺสํ วสิสฺสามิ อิธ เหมนฺตคิมฺหิสุ
อิติ พาโล วิจินฺเตติ อนฺตรายํ น พุชฺฌติ
ปุปฺผานิ เหว ปจินนฺตํ พฺยาสตฺตมนสํ นรํ
อติตฺตํ เยว กาเมสุ อนฺตโก กุรุเต วสํ
น สนฺติ ปุตฺตา ตาณาย น ปิตา นปิ พนฺธวา
อนฺตเกนาธิปนฺนสฺส นตฺถิ ญาตีสุ ตาณตา
เอตมตฺถวสํ ญตฺวา ปณฺฑิโต สีลสํวุโต
นิพฺพานคมนํ มคฺคํ ขิปฺปเมว วิโสธเย ฯ

ณ บัดนี้อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยความรู้ความเห็นของคนพาล และความรู้ความเห็นของบัณฑิต ด้วยหนทางคนพาลและบัณฑิตนัยหนึ่ง อีกนัยหนึ่ง แก้ด้วยหนทางเป็นอัปมงคล หนทางของคนพาล แก้ด้วยหนทางที่เป็นมงคลเป็นหนทางของบัณฑิต จะชี้แจงแสดงตามวาระพระบาลี ซึ่งยกขึ้นไว้เป็นนิเขปกถา เริ่มต้นวาระพระบาลี ว่า **อิธ วสฺสํ วสิสฺสามิ** เป็นอาทิ คนพาลย่อมคิดเสียดังนี้ ว่าเราจักอยู่ตลอดกาลฝนในที่นี้ในฤดูหนาวตลอดหรือในฤดูแล้งตลอดในที่นี้ย่อมไม่เฉลียวถึงอันตราย ผู้กระทำซึ่งที่สุดคือความตาย ย่อมกระทำคนที่มีใจมาข้องอยู่แล้ว ในอารมณ์ต่างๆ มัวเลือกเก็บดอกไม้อยู่นั่นแหละไม่อิ่มแล้วในกามทั้งหลายทีเดียวสู่อำนาจของตน เมื่อบุคคลอันความตายครอบงำแล้ว บุตรทั้งหลายมีอยู่หาต้านทานได้ไม่แม้ญาติพวกพ้องมีเท่าไร ก็ต้านทานไม่ได้ ชื่อว่าความต้านทานไม่มีในญาติทั้งหลายเลย บัณฑิตผู้รู้อำนาจแห่งเหตุดีแล้ว เป็นผู้สำรวมแล้วในศีล รีบชำระทางเป็นที่ไปสู่พระนิพพาน ให้สะอาดด้วยประการดังนี้ นี้เนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายเป็นลำดับไป คนพาลไม่รู้จักทางของบัณฑิตคนบัณฑิตย่อมรู้จักทางของคนพาล นี้จะแสดงในเบื้องต้นทางของคนพาลก่อน คนพาลย่อมคิดแปลกดังนี้ ว่าเราจะอยู่ตลอดกาลฝน เราจะอยู่ตลอดฤดูฝนในที่นี้ หรือว่าในฤดูแล้งในฤดูหนาวตลอด ฤดูแล้งตลอดในที่นี้ คิดเสียอย่างนี้ ไม่เฉลียวถึงอันตรายนี้ได้แก่พวกเราทั้งหลาย เกิดมาเป็นมนุษย์ เป็นคฤหัสถ์

ก็ดี บรรพชิตก็ดี คิดว่าวัดปากน้ำนี่แหละเป็นที่อยู่ของเราเป็นบ้านของเรา เป็นวัดของเราเสียทีเดียว ไม่เฉลียวว่าเราผ่านมา มาในมนุษย์โลกเราผ่านมาแล้ว เราก็จะผ่านไปผ่านมา ผ่านไปอยู่ดังนี้แหละ หมดทั้งสากลโลกแม้จะเป็นพระเจ้าแผ่นดินก็ผ่านไปผ่านมา แล้วก็ผ่านไปดังนี้แหละ แม้จะเป็นเศรษฐี คหบดีใดๆ ผ่านมาแล้วก็ผ่านไปอย่างนี้แหละ แม้จะเป็นชาวนา พ่อค้า พ่อครัวใดๆ ก็ตาม ผ่านมาแล้วก็ผ่านไปอย่างนี้แหละ ใครจะว่าบ้านของใคร ใครจะว่าที่ของใครไม่ได้ทั้งนั้นแหละ เรามาชั่วคราวหนึ่งเท่านั้น นี่คนพาลหาคิดอย่างนั้นไม่ คิดว่าเราจะเป็นพระเณรอยู่นี่แหละ เราไม่แปรผันเป็นอย่างอื่นละ เป็นอุบาสก อุบาสิกา ก็จะเป็นอุบาสิกา อุบาสก อยู่อย่างนี้แหละ ไม่แปรผันเป็นอย่างอื่นละ เป็นมนุษย์เป็นหญิงชายก็จะเป็นหญิงชายอยู่อย่างนี้แหละ ไม่แปรผันเป็นอย่างอื่น หาคิดในเรื่องแปรผันไม่ ถึงกับวิวาทบาดหมาง ฆ่าฟันรันแทงซึ่งกันและกัน รบราฆ่าฟันกันกลุ้มอยู่อย่างนี้แหละ และความคิดความเห็นของคนพาล ไม่ใช่ความคิดความเห็นของบัณฑิต ไม่ใช่คนมีปัญญา คนอ่อนปัญญา เมื่อคนอ่อนปัญญาเช่นนี้ พระยามัจจุราช กระทำซึ่งที่สุดของชีวิตย่อมทำคนที่มีใจข้องอยู่ในอารมณ์ต่างๆ ข้องอยู่ในรูปารมณ์ สัททารมณ์ คันธารมณ์ รสารมณ์ โผฏฐัพพารมณ์ ใจที่ข้องอยู่ในอารมณ์ต่างๆ เหล่านี้ ผู้มัวเลือกเก็บดอกไม้อยู่นั้นแหละ ได้แก่เลือกดอกไม้อะไร เลือกเก็บดอกไม้รูปบ้าง ดอกไม้กลิ่นบ้าง ดอกไม้รสบ้าง ดอกไม้สัมผัสบ้าง เพลินอยู่ด้วยรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส นั่นแหละ

นั่นแหละมัวเลือกเก็บดอกไม้อยู่ เหมือนชาวสวนดอกไม้ เข้าไปในสวนดอกไม้ มือสอดไปเก็บดอกไม้กอนี้ แล้วมือยู่ในกอนั้นก็เก็บดอกไม้ดอกนี้ มือยังไม่ทันเด็ดเลย ตามองไปอยู่ดอกโน้นอีกแล้ว หรือมือพอจดดอกไม้ดอกนี้อยู่นั่นแหละ ตามองไปดูดอกโน้นอีกแล้ว มองดูดังนี้แหละไม่มีเสื่อมไม่มีส่างเมื่ออยู่ร่วมด้วยสามีภรรยาแล้วก็มองดูต่อไปอีกๆ เป็นถ้อยเป็นความกันป่นปี้ เพราะเหตุอะไร เพราะมัวเพลินในการเก็บดอกไม้กันไม่รู้เดียงสาอันใด เมื่อมัวเลือกเก็บดอกไม้อยู่เช่นนั้น เพราะเขาไม่อิ่ม ไม่พอในกามเสียเลย ในกามทั้งหลายเขาไม่อิ่มไม่พอเสียเลย เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็ต้องไปสู่อำนาจของพระยามัจจุราช จะไปทางไหนไปไม่ได้ ไปไม่รอด เรื่องพระยามัจจุราชแล้ว เมื่อบุคคลอันพระยามัจจุราชท่วมทับเข้าแล้วครอบงำเข้าแล้ว บุตรทั้งหลายมีอยู่ๆ มากๆ คน แต่ว่าหาช่วยต้านทานพระยามัจจุราชได้ไม่ บิดาหรือมารดาก็หาช่วยต้านทานพระยามัจจุราชได้ไม่ พี่น้องพงศาเผ่าพันธุ์ใดๆ ก็ไม่ต้านทานพระยามัจจุราชได้ ป้องกันไม่ได้ ความต้านทานและป้องกันพระยามัจจุราชในญาติทั้งหลายไม่มีเลย มาคนเดียว ตายคนเดียวทั้งนั้น มาคนเดียวไปคนเดียว ตายคนเดียว เกิดคนเดียวทั้งนั้น แน่แท้ไม่ต้องสงสัย แง่นี้บัณฑิตทั้งหลายมีปัญญาเมื่อมาทราบอำนาจแห่งเหตุนี้แล้ว เป็นผู้สำรวมแล้วในศีล สำรวมแล้วในศีลมั่นคง สะอาดสะอ้านทีเดียว ทำทางเป็นที่ไปพระนิพพานให้สะอาดราบรื่น ทำทางไปพระนิพพานให้สะอาดราบรื่นนี้เป็นทางบัณฑิต คิดเห็นอย่างนี้ คนพาลเห็นอย่างนั้น นี้เป็นอรรถาธิบาย

เนื้อความของวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา นี้เป็นทางปริยัติ หาใช่ทางปฏิบัติไม่ ศาสนามีทาง ๓ ทาง ทางปริยัติ ทางปฏิบัติ ทางปฏิเวธ จะเข้าถึงทางปฏิบัติ นี้ทางปริยัติรู้แล้ว ทางปฏิบัติ เมื่อรู้ชัดว่านั่นเป็นหนทางของคนพาล นั่นเป็นหนทางของบัณฑิต ทางของคนพาลนั้นเป็นทางอัปมงคล ทางเสื่อมทรามไม่ใช่ทางเจริญ ทางของบัณฑิตนั้นเป็นมงคลเป็นทางเจริญ เป็นเครื่องถึงซึ่งความเจริญแท้ ทางของคนพาลนั้นเป็นทางของคนโง่เขลา ทางของบัณฑิตนั้นเป็นทางของคนฉลาด ความเห็นของคนพาลว่า เมื่อมาเกิดในกามภพ กามภพนี่แหละเป็นที่เกษมสำราญ อื่นยิ่งกว่ากามภพไม่มี เมื่อเกิดในรูปภพ รูปภพนี่แหละเป็นที่เกษมสำราญสิ่งอื่นสู้ไม่ได้ เมื่อไปเกิดในอรูปภพ ก็ว่าอรูปภพนี่แหละเป็นทางเกษมสำราญ เป็นหนทางสำราญอื่นสู้ไม่ได้ เห็นอย่างนี้ เรียกว่าความเห็นอ่อน หรือความคิดอ่อน ความรู้ต่ำหาสูงไม่ บัณฑิตไม่เห็นดังนั้น เห็นว่าสัตว์โลกที่เกิดในกามภพนี้ ได้รับความทุกข์แสนสาหัสสากรรจ์ แม้จะไปเกิดในรูปภพได้รับความสุขแล้วก็ต้องได้รับความทุกข์อีก ไปเกิดในอรูปภพได้รับความสุขหมดอำนาจอรูปฌาณ ก็จะต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร คือกามภพ รูปภพ อรูปภพ อีก ไปไม่รอด บัณฑิตเห็นดังนี้ ถ้าให้พ้นจากภพ ๓ เสียจึงจะเอาตัวรอดได้ เพราะฉะนั้น เมื่อเป็นคฤหัสถ์ก็ดี บรรพชิตก็ดี เมื่อเป็นภิกษุ สามเณร อุบาสิกา ก็ดี เมื่อเกิดขึ้นแล้วจึงได้เอาศีลเข้าสวมตัวทีเดียว อย่างอื่นสู้ไม่ได้ เมื่อเอาศีลเข้าสวมตัวแล้ว รีบชำระศีลให้บริสุทธิ์ ว่าทางศีลนี้แหละจะหลีกเลี่ยง

จากกามภพ รูปภพ อรูปภพ ไปได้ไม่ต้องไปสงสัยละ ก็เอาศีลสวมเข้า ตั้งต้นแต่ศีล ๕ ก็บริสุทธิ์เป็นสังสุทธนีไม่มีราคีทีเดียว สวมศีล ๘ เข้าก็ศีล ๘ นี่แหละให้เป็นสังสุทธนีไม่มีราคีทีเดียว ศีล ๑๐ เข้าแล้วศีลนี่แหละ ให้เป็นสังสุทธนีไม่มีราคีทีเดียว เมื่อสวมศีล ๒๒๗ เข้าแล้ว ๒๒๗ นี่แหละให้บริสุทธิ์ให้เป็นสังสุทธนีไม่มีราคีทีเดียว ให้บริสุทธิ์สะอาด นี่แหละจึงจะสามารถหลุดพ้นจากกามภพ รูปภพ อรูปภพ ไปได้ นี่แหละจึงจะออกจากไตรวัฏฏได้ รู้จักหนทางชัดเช่นนี้ก็ประคองศีลเข้าไว้ ถ้าประคองศีลเป็นทางปริยัติก็ยังไปไม่รอด ต้องประคองศีลให้เข้าถึงทางปฏิบัติด้วย นี่เป็นเงื่อนสำคัญ ศีลในทางปริยัติก็รู้จักต้นศีล กลางศีล ปลายศีล รู้จักศีล นี่ศีลหยาบ นี่ศีลกลาง นี่ศีลละเอียด นี่เป็นศีลเห็น นี่เป็นศีลรู้ไม่ใช่ศีลเห็น รู้อย่างนี้แหละ แต่ว่าเข้าไม่ถึงผู้ปฏิบัติเข้าถึงศีลเห็นศีลที่เดียว นี่ต้นศีล บริสุทธิ์กาย วาจา นี่เป็นต้นศีลภายนอก นี่เป็นปลายศีลเป็นภายนอก เข้าถึงเจตนา งดเว้นจากศีล ๕ ศีล ๑๐ ตามหน้าที่ ศีล ๒๒๗ ตามหน้าที่ นี่เป็นเจตนาศีลหรือเข้าถึงเนื้อหนังของศีลทีเดียว เข้าถึงดวงศีล อยู่กลางดวงที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ นั่นไปเห็นศีลในดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์เข้านี่เป็นต้นศีล เมื่อเข้าถึงต้นศีล ใจก็หยุดอยู่ที่กลางดวงศีลทีเดียว นี่หนทางไปนิพพานละ นี่หนทางไปนิพพานทีเดียว ไม่ได้ไปทางอื่น เมื่อเข้าถึงทางได้เช่นนี้แล้ว ใจก็ไม่ละเว้นหยุดนิ่งอยู่กลางศีลนั่น ประคับประคองไปจนกระทั่งถูกส่วนพอเข้าถึงดวงศีลเท่านั้น ใจก็หยุดกลางดวงศีล

พอใจหยุดก็เข้ากลางของดวงหยุดนั่นเทียว กลางของกลางๆ ซ้าย ขวา หน้า หลัง ล่าง บน นอก ใน ไม่ไป กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นก็จะเข้าถึงดวงสมาธิ พอเข้าถึงดวงสมาธิเข้าเท่านั้น เข้าถึงนี่แล้ว เข้าถึงดวงสมาธิแล้ว พอเข้าถึงดวงสมาธิแต่พอใจหยุดเท่านั้น เข้าตรงกลางของใจที่หยุดทีเดียว กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญาก็เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เท่ากันหยุดอยู่กลางดวงปัญญาอีก ใจหยุดที่ดวงปัญญา ก็เข้ากลางดวงที่หยุดนั่น กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ซ้าย ขวา หน้า หลัง ล่าง บน นอก ใน ไม่ไปกลางของกลางหนักทุกที กลาง หนักเข้าๆ ๆ ก็เข้าถึงดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ พอเข้าถึงดวงวิมุตติ ใจก็หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติพอหยุดเข้าก็เข้ากลางดวงของใจที่หยุดทีเดียว กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ซ้าย ขวา หน้า หลัง ล่าง บน นอก ใน ไม่ไป กลางของกลางหนักเข้า พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ เหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก พอใจหยุดเข้า เข้ากลางของใจที่หยุดอีก กลางของกลาง ๆ ๆ ซ้าย ขวา หน้า หลัง ล่าง บน นอก ใน ไม่ไป กลางของกลางหนักขึ้น กลางของกลาง ๆ ๆ หนักเข้า พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด นี่จะไปนิพพานละนะ ทิ้งกายมนุษย์หยาบแล้วเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด ใจกายมนุษย์ละเอียดหยุดอยู่ศูนย์กลางของธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ พอหยุดเข้า เข้ากลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ๆ ใจหยุดตรงเข้า

ถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลนั้น กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่น ก็เข้ากลางดวงใจที่หยุดนั่น ก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธินั่น พอถูกส่วนเข้ากลางของกลางหนักเข้าพอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญาหยุดอยู่กลางดวงปัญญา เข้ากลางของใจที่หยุดนั่นแหละ กลางถึงกลางหนักเข้า พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงกายทิพย์ กายที่ฝันในฝัน นี่เข้าไปชั้นที่ ๓ แล้ว ๓ ชั้นเข้าไปแล้ว นี่จะไปนิพพานละไปได้จริงๆ แท้ๆ วัดปากน้ำเขาไปได้นับจำนวน ๑๐๐ ไปกันทางนี้แหละไม่ได้ไปกันทางอื่นทางอื่นไปไม่ได้ ไปได้ทางเดียวเท่านี้ พอเข้ากลางกายทิพย์ๆ ก็หยุดกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์พอใจหยุดถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลพอถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ใช้วิธีหยุดอันเดียว หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ ดวงโตเป็นลำดับขึ้นไปละ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ พอถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้าๆ ถึงกายทิพย์ละเอียด นี่เข้าไป ๔ กายแล้ว นี่ขยับเข้าไปใกล้นิพพานเข้าทุกทีแล้ว ใจของกายทิพย์ละเอียดหยุดอยู่กลางดวงของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ถูกส่วนเข้าๆ ถึงกลางดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงสมาธิ

หยุดอยู่กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายรูปพรหม ๕ กายแล้ว ใกล้นิพพานเข้าไปแล้ว หยุดอยู่ศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้กายเป็นรูปพรหม กลางนั่นแหละถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลถูกส่วนเข้าๆ ดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้าๆ ถึงกายรูปพรหมละเอียด ใจกายรูปพรหมละเอียดหยุดอยู่ศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด หยุดนิ่งอยู่กลางนั้น ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงศีลหยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงกายอรูปพรหมเข้าไป ๗ กายแล้ว ใจกายอรูปพรหม หยุดอยู่ศูนย์กลางของดวงธรรม ที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมแบบเดียวกันๆ ไม่ได้มีเคลื่อนคลาดละ หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม พอถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางศีลถูกส่วนเข้าๆ ดวงสมาธิหยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงวิมุตติ

หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงกายอรูปพรหมละเอียด ใจกายอรูปพรหมละเอียดหยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าๆ ดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงกายธรรมรูปพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเหมือนกระจกส่องเงาหน้า กายนั้นแหละไปนิพพานได้ พอถูกส่วนพอทำให้ชำนาญก็ไปนิพพานได้ แต่ไปนิพพานได้ไม่สู้ถนัดไม่สู้คล่องนัก ต้องทำให้เลยกว่านี้ไปอีก ใจกายธรรมก็หยุดอยู่กลางดวงธรรม ที่ทำให้เป็นธรรมกาย ใจกายธรรมหยุดอยู่ศูนย์กลางที่ทำให้เป็นธรรมกาย หยุดนิ่งพอถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงศีลดวงใหญ่ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั่นวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง เท่าหน้าตักธรรมกาย หน้าตักธรรมกายหย่อนกว่า ๕ วา แต่ไม่ถึง ๕ วา แต่ว่าโตกว่ามนุษย์ธรรมดาแต่ว่าหย่อนกว่า ๕ วา ไม่ถึง ๕ วา ถ้าว่าหน้าตักธรรมกายเท่าไหนดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายก็เท่านั้น ใจของกายธรรมก็หยุดอยู่กลางดวงธรรมนั้น พอถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงศีลเท่าดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้น ใหญ่ออกไป ถ้าว่า ๔ วา ก็ ๔ วา ด้วยกันเกือบถึง ๕ วา ก็เกือบถึง ๕ วาด้วยกัน ใหญ่ขนาดนั้น หยุดอยู่ศูนย์กลางถูกส่วนเข้า หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีลเข้าก็เข้ากลาง

ของใจที่หยุดนั่นแหละ กลางของกลางๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ที่อื่นไม่ไป ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงของสมาธิ พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญานั่นแหละ พอถูกส่วนเข้าๆ กลางของใจที่หยุดนั่นแหละ พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่นแหละ กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ พอถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตตินั่นแหละ มีใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่นแหละ กลางของกลางๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้ากลางของกลางหนักเข้าไป เข้ากลาง ของใจที่หยุดอยู่นั่นกลางของกลางๆ ๆ ๆ ๆ พอถูกส่วนเข้าๆ ถึงกายธรรมละเอียดหน้าตัก ๕ สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไป ใสเกินใสๆ หนักขึ้นไปใจของธรรมกายละเอียดหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมหยุดอยู่นั่น พอถูกส่วนเข้าในกลางดวงนั่นเข้าถึงดวงศีล วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา แบบเดียวกันกลมรอบตัวหยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงสมาธิ ๕ วาเหมือนกัน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงปัญญา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วากลมรอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงวิมุตติ วัดผ่าเส้นศูนย์กลางกลมรอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ วัดผ่าเส้นศูนย์กลางกลม

รอบตัวเหมือนกัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงกายธรรมพระโสดาหน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูมใสบริสุทธิ์หนักขึ้นไปคราวนี้ไปนิพพานสะดวกละ ไปได้คล่องแคล่วจะไปเท่าไรก็ได้ อยู่ได้นานเท่าไรก็ได้ อยู่จนกระทั่งทั้งวันก็ได้ไม่เป็นไร เมื่อถึงพระโสดาเข้าแล้วอยู่สบาย ใจกายพระโสดาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีลถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงสมาธิวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว หยุดศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงปัญญา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงวิมุตติ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัวเหมือนกันหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัวเหมือนกันหยุดอยู่ศูนย์กลางของดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าๆ กลางของหยุด ๆ ๆ หนักเข้าๆ ถึงกายพระโสดาละเอียดหน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไปๆ ใจของกายพระโสดาละเอียดหยุดอยู่ศูนย์กลางของดวงธรรม ที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด พอถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวง ศีล วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีลถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงสมาธิวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา

กลมรอบตัวหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าถึงดวงวิมุตติ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว ใจหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงกายพระสกิทาคาหน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไป ใจของพระสกิทาคาหยุดนิ่งอยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคา พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีล วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลก็เข้าถึงดวงสมาธิ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าดวงปัญญา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางปัญญา ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงวิมุตติ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่กลางวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงกายพระสกิทาคาละเอียดหน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไป นี่ไปนิพพานจะสะดวกนักเทียว คล่องใจพระสกิทาคา ก็หยุดอยู่ศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกิทาคา ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงศีล วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงสมาธิ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงปัญญา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่

ศูนย์กลางดวงปัญญาก็เข้าถึงดวงวิมุตติ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ วัดเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางของดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกายพระอนาคา หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไป ใจของพระอนาคาหยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลางดวงธรรมนั้น ๑๕ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีลเท่ากัน หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงสมาธิเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าที่ถึงดวงปัญญาเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาถึงดวงวิมุตติเท่ากัน หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงกายพระอนาคาละเอียด หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไป ใจของพระอนาคาละเอียดหยุดอยู่ศูนย์กลางของดวงธรรม ที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียดพอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธรรม วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมนั้น ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงศีลเท่ากัน หยุดอยู่กลางดวงศีลก็ถึงดวงสมาธิเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญาเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ

ถูกส่วนเข้าๆ ถึงกายพระอรหัตต์ หน้าตัก ๒๐ สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไป ใจของพระอรหัตต์หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตต์ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัตต์ ถูกส่วนเข้าๆ ถึงดวงศีลเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะดวงเท่าๆ กัน หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็ถึงกายพระอรหัตต์ละเอียด หน้าตักเลย ๒๐ วา ไปเป็นลำดับไปอย่างนี้เลยเรื่อยขึ้นไปหนักขึ้นไปนี่เข้าถึงพระอรหัตต์แล้วแตกกายทำลายขันธ์ไปนิพพานทีเดียว เข้าถึงวิราคธาตุวิราคธรรมแล้วนี้ตัวพระนิพพานทีเดียวๆ เป็นนิพพานตัวพระนิพพานเรียกว่ากายพระนิพพานไม่ใช่นิพพาน กายพระนิพพาน นิพพานมีอีกเรื่องหนึ่ง นิพพานเท่ากับภพสามนี่ เหนือภพสามนี่ขึ้นไปโลกันต์เท่ากับภพสามนี้อยู่ใต้ภพสามลงไปแต่ว่าสามชั่วระยะสามชั่ว โลกันต์ก็เท่าภพสาม นิพพานก็เท่าภพสามนี้ภพสามนี้ไม่ใช่เป็นของเล็กๆ จักรวาฬ ที่บรรทุกอยู่ในภพสามนี้แสนโกฏิจักรวาฬนับจักรวาฬไม่ถ้วนใหญ่โตมโหฬารๆ ภพสามนี่เป็นที่กักขังสัตว์ไว้ถึงสามภพ กามภพ รูปภพ ก็อยู่ในภพสามนี้แหละ กามภพพวกติดตาม ใจถอนจากกามไม่ได้ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ถอนไม่ออก มันติดมันชุ่มชื่นของมัน

มันมีรสมีชาติแกะไม่ออก ถอนไม่ออกติดแน่นทีเดียว นี่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในภพสามนี้ติดในกาม ถ้าติดในรูปฌาณต้องอยู่ในรูปภพ ๑๖ ชั้น ถ้าติดในอรูปฌาณต้องอยู่ในอรูปภพ ๔ ชั้น นี้เรียกว่าภพสามนี่แหละ เรียกว่าไตรวัฏฏ์ กรรมวัฏฏ์ วิบากวัฏฏ์ กิเลสวัฏฏ์ ไตรวัฏฏ์ละ กรรมวัฏฏ์น่ะบังคับให้ทำเรียกว่า กรรมวัฏฏ์ วิบากวัฏฏ์น่ะทำเข้าแล้วมันเป็นผล ผลนั่นแหละมีกิเลสขึ้น เมื่อทำขึ้นแล้ว เมื่อทำลงไปมันเป็นกรรมเป็นกิเลสอย่างไร เราทำนาพอได้ข้าวแล้ว เป็นผลพอได้ข้าวคิดเป็นเงินเป็นทอง สร้างบ้านสร้างเรือนทีเดียว มีผัวมีเมียทำงานสมรสทีเดียว มันรวยขึ้นไปมันเป็นกิเลสขึ้น อย่างนี้เป็นกิเลสขึ้นชัดๆ การกระทำเป็นกรรม เป็นกรรมวัฏฏ์ เมื่อมีเม็ดข้าวขึ้นแล้วเป็นผล นี่แหละวิบากวัฏฏ์ เป็นกิเลสก็คิดในเรื่องร่ำรวย สร้างบ้านสร้างเรือนกันต่อไป นั่นเป็นกิเลสวัฏฏ์ เหมือนเราเป็นมนุษย์ อยากจะเป็นเทวดากับเขาบ้าง ก็ทำไปในเรื่องเทวดา นั่นเป็นกรรมวัฏฏ์ ไปเป็นเทวดาสมความปรารถนา เป็นวิบากวัฏฏ์ พอเป็นเทวดาแล้วก็มีกิเลสในเรื่องกิเลสของเทวดาต่อไปอีก นี่เป็นกิเลสวัฏฏ์ กรรมวัฏฏ์ วิบากวัฏฏ์ กิเลสวัฏฏ์เหล่านี้

ถ้าไม่ไปนิพพานพ้นไม่ได้ อยู่ในภพสามนี่ ภพสามนี่สำหรับกักสัตว์ที่ทำดีทำชั่ว ทำไม่ดีไม่ชั่ว ดีๆ ชั่วๆ ครึ่งๆ กลางๆ กันเหล่านี้แหละ ไม่ดีล้วนไม่ชั่วล้วน ถ้าดีล้วน เสียไม่มีชั่วเจือปนเลย เท่าเส้นผมเส้นขน นั่นก็ไปนิพพาน ถ้าว่าชั่วล้วนไม่ดีเข้าไปเจือปนเลยเท่าเส้นผมปลายขน แตกกายทำลายขันธ์ก็ไปโลกันต์

ชั่วล้วนทีเดียว ดีล้วนก็ไปนิพพานชั่วล้วนก็ไปโลกันต์ ดีๆ ชั่วๆ ก็อยู่ในภพสามนี่ กามภพ รูปภพ อรูปภพ นี่ไม่จบไม่แล้ว เพราะฉะนั้นที่เราอยู่นี้ ไม่ใช่บ้านเมืองของเราหนา อย่าเข้าใจว่าอยู่ตลอดหนา มาชั่วคราวหนึ่ง แล้วก็ต้องไปกันทั้งนั้นแหละ เมื่อจะทำอะไรทำเสีย เมื่อจะให้ศีลบริสุทธิ์ๆ เสียในศีล ๕ ให้เป็นสังสุทธนีย์ เมื่อจะให้ศีลบริสุทธิ์ๆ เสียศีล ๘ ให้เป็นสังสุทธนีย์ เมื่อจะให้ศีล ๑๐ บริสุทธิ์ๆ เสีย เป็นสังสุทธนีย์ เหลวไหลไม่ได้ เมื่อให้ศีล ๒๒๗ บริสุทธิ์ๆ เสียให้เป็นสังสุทธนีย์ จะเหลวไหลไม่ได้ ต้องแตกกาย ทำลายขันธ์ทั้งนั้น เมื่อศีลบริสุทธิ์แล้วก็จะได้ไปสู่ทางพระนิพพานดังกล่าวแล้ว เข้าถึงต้นศีลทีเดียว เข้าถึงดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เป็นลำดับไป จนกระทั่งทางไปนิพพานเป็นชั้นๆ แต่ว่าต้องหยุด หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ นี่เข้าถึงกายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม อรูปพรหมละเอียด กายธรรม กายธรรมละเอียด โสดา โสดาละเอียด สกิทาคา สกิทาคาละเอียด อนาคา อนาคาละเอียด อรหัตต์ อรหัตต์ละเอียด พอถึงพระอรหัตต์ ก็ไปนิพพานอย่างไม่มีปัญหาอะไรละ นี่แหละทางไปพระนิพพานแท้ๆ ทางอื่นไม่มี อย่าเข้าใจผิดไป ถ้าเข้าใจว่าในมนุษย์โลกนี้เป็นบ้านเมืองของเราเป็นเมืองของเราละก็เสร็จ มัวหลงไหลอยู่เช่นนั้นก็เสร็จกัน นั่นแหละจึงได้แก่เปล่าได้ด้วยกันเอาอะไรไม่ได้

เพราะเหตุว่าโง่เขลาเบาปัญญา การคิดการอ่านเป็นทางไปของคนพาลไปไม่ใช่ทางของบัณฑิต ทางของบัณฑิตก็บริสุทธิ์ ศีล ๕ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ เป็นสังสุทธนีไม่มีราคีแล้วก็ทำทางไปพระนิพพานทีเดียว ไม่มีทางอื่นวัดปากน้ำมีมากแล้วนะ ทำทางไปพระนิพพานกัน ไปถึงพระนิพพานก็มากแล้ว นี่มีตัวอย่างแล้วเป็นอเนกอนันต์

เพราะเหตุนั้นท่านทั้งหลายเมื่อได้พากันมาสดับหนทางทั้งสองประการ หนทางบัณฑิตหนทางของคนพาล ทั้งสองประการนี้ให้ละเสียในทางพาล เป็นปหาตัพพธรรมเสีย ให้เจริญขึ้นหนทางของบัณฑิต ให้เป็นภาเวตัพพธรรม ที่ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัจจ ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้

ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแต่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า **รตนตฺตยานุภาเวน** ด้วยอานุภาพรัตนทั้งสามคือ **พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ** ทั้งสามประการนี้จงดลบันดาลความสุขสวัสดิ์ ให้อุบัติบังเกิดแด่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพนี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้ ฯลฯ

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

เทศนา เรื่อง มงคลสูตร

แสดงโดย

พระภาวนาโกศลเถระ

๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๖

นโม ตสฺส ภควโต ฯลฯ

พาหุสจฺจญฺจ สิปฺปญฺจ วินโย จ สุสิกฺขิโต

สุภาสิตา จ ยา วาจา เอตมฺมงฺคลมุตฺตมนฺติฯ

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกา แก้ด้วยมงคลสูตร สูตรแสดงเหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญเรื่องนี้ได้ดำเนินมาแล้ว ๒ พระคาถา วันนี้เป็นพระคาถาที่ ๓ ตามลำดับลงมา จะชี้แจงแสดงตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมัตยาธิบาย พอเป็นเครื่องปฏิการสนองประคองศรัทธาประดับสติปัญญาคุณสมบัติของท่านผู้พุทธบริษัท ทั้งคฤหัสถ์ บรรพชิตบรรดามาสโมสร

เพื่อทำสวนกิจ ในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า เริ่มต้นแห่งพระสูตรว่า **พาหุสจฺจญฺจ** ความเป็นผู้ได้ยินได้ฟัง ได้เล่าเรียนศึกษามาก **สิปฺปญฺจ** ความเป็นผู้มีศิลปวิทยามาก ได้ศึกษาแล้ว **วินโย จ สุสิกฺขิโต** เป็นผู้มีวินัยอันศึกษาดีแล้ว **สุภาสิตา จ ยา วาจา** มีวาจาอันเป็นสุภาษิต มงคล ๔ ข้อนี้ เป็นเหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญอันสูงสุด หรือเป็นมงคลอันอุดม เป็นที่นิยมทุกถ้วนหน้าทุกหมู่เหล่า เพราะเหตุนั้นเราท่านทั้งหลาย เมื่อได้มาประสบพบพุทธศาสนามารู้จักมงคลคาถา หนทางเสื่อมหนทางเจริญได้เช่นนี้แล้ว จงดำเนินตามข้อมงคลนี้เป็นลำดับไป **พาหุสจฺจญฺจ** ความเป็นผู้ได้ยินได้ฟังมาก เกิดมาเป็นมนุษย์เป็นบุรุษสตรีจำเดิมแต่น้อยมา หญิงก็ดี ชายก็ดี ต้องเล่าเรียนศึกษาตามหน้าที่หญิงก็ต้องเล่าเรียนศึกษาวิชาของหญิงตลอดไป ชายก็ต้องเล่าเรียนวิชาของชายตลอดไปจนกระทั่งได้ปริญญา ในหน้าที่นั้นๆ นี่ในทางโลกการเล่าเรียนศึกษาก็ได้เชื่อว่า เป็นพหูสูตรพวกหนึ่งในทางธรรมเมื่อเป็นอุบาสก อุบาสิกา ภิกษุ สามเณร ในพุทธศาสนาก็ต้องเล่าเรียนศึกษาสดับรับฟัง ในเรื่องธรรมวินัยของพระบรมศาสดาตั้งต้นแต่พระวินัย พระสูตร พระปรมัตถ์ เป็นลำดับมา ในปิฎกทั้ง ๓ ในพระวินัยให้เล่าเรียนในเรื่องศีล ให้รู้จักเรื่องศีลในพระสูตรให้เล่าเรียนในเรื่องสมาธิ รู้จักในเรื่องสมาธิในปรมัตถปิฎกให้เล่าเรียนในทางปัญญา ให้รู้จักในเรื่องปัญญา ๓ ปิฎกนี้เป็นวิชาในพุทธศาสนา ถ้าย่นย่อสกลพุทธศาสนาลงไว้ ไม่ทำความชั่ว

ด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจนี่ก็เป็นพุทธศาสนา ยังกุศลธรรมให้มีให้เป็นขึ้น ให้สมบูรณ์ขึ้น ทั้งกาย วาจา ใจ นี่ก็เป็นพุทธศาสนา ทำใจของตนให้ผ่องใสนี่ก็เป็นพุทธศาสนารวม ๓ ข้อนี้ เป็นโอวาทของพระศาสดา ทั้งอดีต ปัจจุบัน อนาคต ยืนยันเหมือนกันหมดปรากฏดังนี้ ถ้าเข้าใจดังนี้ก็ได้ชื่อว่า เป็นพหูสูตร แต่ว่าความเป็นพหูสูตรนี้กว้างไม่ใช่เป็นแคบ ต้องเป็นคนรู้จักเดียงสาทีเดียว ต้องเล่าเรียนจริงๆ เป็นชายก็ต้องมีวิชาของชาย ตั้งต้นแต่อยู่กับมารดา บิดา เล่าเรียนศึกษาตามหน้าที่ จนกระทั่งจบปริญญา ถ้าจบปริญญาแล้วหาวิชาพิเศษเป็นเกล็ดของวิชาให้สำเร็จในวิชานั้นๆ ให้เลี้ยงชีพของตนได้ ตั้งเนื้อตั้งตัวได้ ก็นี่ต้องอาศัยความเป็นพหูสูตร หญิงก็ตั้งอยู่ในปกครองของมารดาบิดา ต้องทำตามโอวาทของมารดาบิดาแนะนำสั่งสอน ด้วยประการใด ต้องเล่าเรียนศึกษาอุตส่าห์จนกระทั่งถึงจบปริญญา เมื่อจบปริญญาแล้วหาวิชาพิเศษ ให้สำเร็จเลี้ยงชีพของตนให้ได้ เมื่อสำเร็จเลี้ยงชีพของตนได้ก็ได้ชื่อว่าเป็นพหูสูตร พหูสูตรในทางพุทธศาสนา ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา เริ่มต้น ก็ต้องเล่าเรียนเรื่องศีลกัน ให้รู้จักหลักของศีล ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ รู้จักศีลนั่นเบื้องต้น ศีลนั่นท่ามกลาง ศีลนั่นเบื้องปลาย เบื้องต้น ท่ามกลาง เบื้องปลายของศีลรู้ตลอด รู้เหตุรู้ผลทีเดียว รู้ว่ารักษาศีลเพื่อประโยชน์อะไร เพื่อประโยชน์กำจัดกิเลส คั่นหยาบ แล้วก็เล่าเรียนศึกษาสมาธิ เบื้องต้นของสมาธิ ท่ามกลางของสมาธิ เบื้องปลาย

ของสมาธิ ให้รู้จักเหตุผลของสมาธิ เมื่อเล่าเรียนสมาธิแล้ว ต้องการอะไรก็เพื่อกำจัดกิเลสคั่นกลาง เรียกว่าปริยุฏฐานกิเลส ตั้งขึ้นโดยรอบของจิต ทำจิตให้แปรผันเป็นไปให้เล่าเรียนศึกษา ในทางปัญญา นี่เบื้องต้นของปัญญา ท่ามกลางของปัญญา เบื้องปลายของปัญญา นี่เหตุผลของปัญญาเป็นดังนี้ เมื่อรู้จัก ทางปัญญาชำนิชำนาญเข้าใจแล้ว ว่าเรียนปัญญานี้ต้องการอะไร เพื่อกำจัดกิเลส คั่นปลาย คั่นละเอียด เรียกว่า อนุสัยกิเลส กิเลส มี ๓ ชนิด กิเลสเบื้องต้น ท่ามกลาง เบื้องปลาย เมื่อรู้จักเท่าทัน พอสมควรแก่ปัญญาของตนแล้ว โดยย่อดังนี้ก็ได้ชื่อว่า เป็นผู้ ได้ยินได้ฟังมากได้ศึกษามาก ถ้าจะศึกษาเอาจริงเอาจัง ตัวอย่าง ก็ต้องเหมือนพระอานนท์ รู้ธรรมของสมเด็จพระทศพลตั้งแต่ ต้นจนอวสาน พระองค์ตรัสเทศนา ณ ที่ไหน พระอานนท์รู้ ทุกสิ่งทุกประการ ถ้าว่าพระอานนท์ไม่ได้อยู่ในที่นั้นด้วย พระศาสดา ต้องมาแสดงแก่พระอานนท์อีกกัณฑ์หนึ่ง ดังที่แสดงแล้วนั้น ทุกกัณฑ์ไป เพราะพระอานนท์ตั้งแต่รับเป็นพุทธปัฏฐาก ขอพร ต่อพระศาสดาว่า พระองค์ตรัสเทศนา ณ สถานที่ใด ถ้าข้าพระพุทธเจ้า อยู่ ณ ที่นั้นด้วยก็เป็นอันข้าพระพุทธเจ้าได้ฟังแล้ว ถ้าว่าข้าพระพุทธเจ้า ไม่ได้อยู่ ณ ที่นั้นด้วย มิได้ฟังธรรมเทศนาของพระองค์ ข้าพระองค์ ขออาราธนาพระองค์จงอนุเคราะห์ข้าพระพุทธเจ้าตรัสเทศนาอีก ครั้งหนึ่ง พระอานนท์ขอพรไว้ดังนี้ พระศาสดาก็ให้พร พระอานนท์ เป็นพหูสูตรแท้ๆ เรียกว่า **พหุสจฺจญฺจ** เป็นผู้ได้ยินได้ฟังมาก

ได้ศึกษามาก ทรงจำมาก อยู่กับพระอานนท์ พระบรมทศพล เมื่อพราหมณ์คนหนึ่ง อยู่ในเมืองราชคฤห์ สงสัยในเรื่องบริจาคทานแก่พระธรรม คิดแต่ในใจของตนว่าทานได้ถวายแก่พระพุทธเจ้าก็หลายครั้งหลายหน ถวายแก่พระสงฆ์ก็หลายครั้งหลายหน แต่ส่วนจะถวายทานแก่ธรรมบ้าง จะถวายทานในที่เช่นไรหนอ จึงจะได้ชื่อว่าถวายทานแก่ธรรม พราหมณ์คิดไม่ตกในใจของตัวไม่หายสงสัย **เสฺว** ในเวลารุ่งเช้า **เอโก พราหฺมโณ** พราหมณ์ผู้หนึ่งนั้น ไปเฝ้าสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าที่วิหารเวฬุวัน ครั้นไปถึงแล้วจึงกราบบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้าสถิตประดิษฐาน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งพระพุทธเจ้า ข้าพระพุทธเจ้า จะถวายทานแด่พระธรรม ไม่รู้จะถวายทานแก่ใคร ในที่เช่นไร จึงจะได้ชื่อว่าถวายทานแด่พระธรรม พระองค์ก็ทรงแนะนำพราหมณ์นั้นว่า พราหมณ์ ถ้ามุ่งมาตรปรารถนาจะถวายทานแก่พระธรรมแล้ว จงถวายทานแก่ท่านผู้เป็นพหูสูต จัดได้ชื่อว่าถวายทานแก่พระธรรม พราหมณ์ก็ถามอีก ใครเล่าพระพุทธเจ้าข้า เป็นพหูสูต พระบรมศาสดาทรงรับสั่งว่า พระสงฆ์รู้จักทั้งนั้น ท่านองค์ไหนเป็นพหูสูต ให้ไปถามพระสงฆ์ พราหมณ์อำลาพระบรมศาสดาจากสำนักพระบรมศาสดาไปยังสำนักของพระสงฆ์ ไปถามพระสงฆ์เจ้าข้า ท่านองค์ไหนเป็นพหูสูต พระสงฆ์บอกเป็นคำเดียวกันว่าพระอานนท์เป็นพหูสูต พราหมณ์ก็น้อมไตรจีวร ถวายแก่พระอานนท์ มีค่าพันกหาปานะ นั้นได้ชื่อว่าถวายทานแด่พระธรรม

ตัวอย่างท่านผู้เป็นพหูสูต คือ พระอานนท์ เราเป็นภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา มาประพฤติปฏิบัติในพระศาสนา ในคำว่า **พาหุสจฺจญฺจ** เป็นที่ปรารถนาของเราทุกถ้วนหน้า อย่าเป็นคนเกียจคร้านหาสมควรไม่ ต้องหมั่นเล่าเรียนศึกษาทีเดียว หมั่นสดับตรับฟัง หมั่นดูตำราแบบแผนให้เป็นคนรู้เข้าใจในเรื่อง ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ให้เข้าเนื้อเข้าใจ และให้รู้จักสมาธิ ให้รู้จักเรื่องจิตเรื่องเจตสิกเหล่านี้ให้เข้าใจ ในเรื่องทำสมาธิให้เข้าใจทีเดียว ให้ถูกให้รู้จักทางปัญญาเป็นลำดับไป ว่าทางปัญญาอะไรให้รู้ให้เข้าใจในเรื่องปัญญาทีเดียว ให้ชำนิชำนาญ นั่นแหละ เหมือนท่านที่ได้เล่าเรียนศึกษาเป็นภิกษุ สามเณร เล่าเรียนคันถธุระ ในเรื่องนักธรรมชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก นี้ก็เริ่มเป็นพหูสูตแล้ว เรียนหนักเข้าๆ ได้นักธรรมชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก นี่ก็เป็นพหูสูตตามกาลสมัยแล้ว เป็นเปรียญ ๓ ๔ ๕ ๖ ขึ้นไป ๗ ๘ ๙ ขึ้นไป นั้นก็ได้ชื่อว่า เป็นพหูสูตในประเทศไทยแล้ว ถึง ๓ ประโยคแล้ว ก็เป็นพหูสูตแล้ว ได้เป็นคนได้ยินได้ฟังมาก ได้ศึกษามากแล้ว เป็นคนมีความรู้หลักฐานแล้ว รัฐบาลยกย่องเชิดชูแล้วว่า **พหุสฺสุโต** เป็นพหูสูตถ้าว่ายิ่งกว่านั้นต้องดูพระไตรปิฎกให้จบ ดูพระวินัย พระสูตรพระปรมัตถ์ ให้เข้าใจในเรื่อง พระวินัย พระสูตร พระปรมัตถ์ ใน ๓ ปิฎกนี้ ดูเข้าใจก็ตัดสินตัวเองได้ **พหุสฺสุโต** เป็นพหูสูตเหมือนพระอานนท์แล้ว ให้ทรงไว้ได้บอกกล่าวได้ ดูแล้วไม่เข้าใจไม่ได้ ดูแล้วต้องให้เข้าใจ ทรงไว้ได้ บอกได้

กล่าวได้ นั้นได้ชื่อว่า **พหุสุตฺโต** เป็นผู้ได้ยินได้ฟังมากศึกษามาก เล่าเรียนมาก

สิปฺปญฺจ ข้อที่ ๒ รองลำดับลงมา ที่เรียกว่า ศิลปวิทยา **สิปฺปญฺจ** เป็นผู้มีศิลปวิทยาอันได้ศึกษาดีแล้ว ศิลปวิทยาทุกประการ การประดิษฐ์ของใช้ด้วยมือ การทำฤทธิ์ทำเดชด้วยมือศิลปวิทยา ความประดิษฐ์ทางวาจา ใช้วาจาให้มีฤทธิ์เดชได้ นี่เป็นศิลปสำคัญ ศิลปทางใจมีอีก ใจรู้จักคิดรอบคอบประกอบวิชานั้นๆ ให้ปรากฏขึ้น เอามาใช้ได้ให้ปรากฏแก่ประชุมชน สิ่งทั้งมวลล้วนแต่สำเร็จด้วยใจทั้งนั้นท่านได้ยืนยันว่า **มโนมยา** สำเร็จแล้วด้วยใจ **มโนเสฏฺฐา** มีใจประเสริฐกว่า ใจสำคัญนัก ระเบิดปรมาณูที่มีอำนาจอยู่ในโลกกำลังนี้ นั่นก็สำเร็จด้วยใจ ใจคิดค้นเข้า สำเร็จด้วยใจ เครื่องบินก็สำเร็จด้วยใจ เรือยนต์กลไกก็สำเร็จด้วยใจ ใจคิดทั้งนั้น วิทยุ โทรเลข เหล่านี้สำเร็จด้วยใจ เครื่องอัดเสียงนี่ก็สำเร็จด้วยใจ สำเร็จด้วยใจแล้ว ก็ใช้วาจาเข้า ใช้กายเข้า นี่เป็นศิลปสำคัญ นักศิลปออกจากใจทั้งนั้น นี่ฝ่ายข้างปฏิบัติต้องรู้ชัดดังนี้ ศิลปท่านยกศิลปอย่างต่ำๆ **ปีจสิปฺป** ศิลป ของบุรุษเปลี้ย

บุรุษเปลี้ยดีดกรวดขึ้นไปที่ต้นไทร เป็นรูปช้าง รูปม้าได้ต่างๆ **ปีจสิปฺป** บุรุษง่อย ใช้วิชาอย่างนี้ ใช้ศิลปอย่างนี้ เลี้ยงตัวได้ เมื่อดีดเป็นตัวสัตว์ต่างๆ แล้ว พวกเด็กเล็กก็หัวเราะคลืนทีเดียว เข้าพนอเจ้าง้ออยู่นั่น มีขนมนมเนยคนละชิ้นคนละก้อนเอามา

ให้บุรุษเปลี้ยนั่น แล้วทำแคร่เล็กๆ ให้บุรุษเปลี้ยขึ้นนั่งบนแคร่นั้น ช่วยกันหาม หามไม่ไหวก็หลายคนข้างหนึ่งช่วยกัน หามเอาไป ดีดต้นไทร ให้เป็นรูปสัตว์พราวไปหมด ดูเพลินสนุกสนานกัน ต้นนี้เต็มแล้ว ก็หามไปต้นโน้นต่อไปอีก ให้เอากรวดไปดีด ต้นโน้นต่อไป เมื่อคราวครั้งหนึ่งต้นไทรใหญ่ เด็กหามบุรุษเปลี้ย ไปที่ต้นไทรใหญ่นั้น ไปดีดกรวดที่ต้นนั้นเป็นรูปช้าง รูปม้า รูปสัตว์ต่างๆ อยู่บนต้นไทรพราวไปหมดแล้ว ภายหลังพระเจ้าแผ่นดินมีเหตุ จำเป็นที่จะต้องเสด็จไปประทับที่ต้นไทรนั้น ฆ้องกลองตามกัน ออกมา พวกเด็กไม่รู้เดียงสาอะไร ก็พาบุรุษเปลี้ยซ่อนไว้เสีย โคนต้นไทร เอาไปไม่ทัน ตัวก็พากันหนีไปพระเจ้าแผ่นดินเมื่อ ทอดทัสนาเห็นเข้า ว่ารูปสัตว์ต่างๆ ใครทำให้ปรากฏบนต้นไทรนี้ เป็นรูปสัตว์ต่างๆ เช่นนี้ใครทำ ก็ได้ความว่า บุรุษเปลี้ยกระทำ รับสั่งให้หาตัวทีเดียวหาบุรุษเปลี้ยค้นไปก็พบเข้าในเชิงของรากไทร เอาตัวไปเฝ้าพระเจ้าแผ่นดิน พระเจ้าแผ่นดินก็ทรงรับสั่งว่า นี่เจ้าทำหรือ ข้าพระพุทธเจ้าทำ รับสั่งว่าดีละ เรามีพราหมณ์อยู่ คนหนึ่งเราเดือดร้อนมากสิ้นกาลช้านาน เราพูดคำใดออกไปแล้ว คำหนึ่ง ต่อแต่นั้นเราไม่ได้รับสั่งอีกต่อไปแล้ว มันพูดเสียคนเดียว ไม่ได้หยุดได้หย่อน เราจะพาท่านไป ให้ดีดขี้แพะเข้าปาก พราหมณ์ปุโรหิต ในคราวนั้นรับสั่งให้นำตัวบุรุษเปลี้ยไป พอถึงเวลา พระเจ้าแผ่นดินออกรับขุนนางในที่สมควรแล้วก็กั้นม่าน แล้วก็ เจาะเข้าพอมองเห็น ให้บุรุษเปลี้ยนั่งให้ตรงคอยดีดขี้แพะเข้าปาก

เอาขี้แพะมาทะนานหนึ่ง พอจัดการเรียบร้อยแล้วให้บุรุษเปลี้ย นั่งอยู่ในม่าน พระเจ้าแผ่นดินก็รับสั่งพูดกับพราหมณ์ปุโรหิต พราหมณ์ปุโรหิตก็พูดผลอกเรื่อยๆ ไปเข้าปากเรื่อยถึงคอกลืน เรื่อยเข้าไป จนกระทั่งขี้แพะหมดทะนานหนึ่ง พระเจ้าแผ่นดิน ทรงรับสั่งว่าเอาไปถ่ายมันออกเสียทีท้องมันจะอืดตาย ธาตุมัน จะเสีย เอาละเจ้าพรามหณ์ ก็อายเชียวนั่งก้มหน้า ขี้แพะเข้าปาก ทะนานหนึ่งแล้ว พระเจ้าแผ่นดินก็รางวัลให้บุรุษเปลี้ยให้อยู่ เป็นสุขสำราญ นี้เป็นอยู่ด้วยเพราะ **สิปฺป** อันนี้ **สิปฺป ปีจสิปฺป** บุรุษเปลี้ยนี้มี **สิปฺป** ที่ดีดไปบนต้นไม้ที่เป็นรูปสัตว์ต่างๆ นั้น นั่นเป็นวิชาของเด็กๆ ชอบนักทีเดียว แต่ว่าถึงวิชาเด็กก็อย่าประมาท เลี้ยงชีพได้ชาติหนึ่ง นี่แหละวิชาขั้นต่ำ วิชาสูงขึ้นไปกว่านั้น จักสานก็ดี วิชาเหล่านี้เป็นสิปปะทั้งนั้น จะทำกับข้าวก็ดี เป็นสิปปะ ทั้งนั้น กับข้าวที่ดีนั้นสำคัญนักทีเดียว สิปปะสำคัญเทียว เป็น เสน่ห์เล่ห์ลมสำคัญเทียว กับข้าวที่มีรสอร่อยนั้น ฝีมือดีๆ เขาลือกัน ครั้งพุทธกาล หลวงตา ๓ องค์ ถึงกับกอดคอกันร้องไห้เชียว แม่มธุรปรานี ฝีมือรสอร่อยดีตายไปเสีย กอดคอกันร้องไห้เสียดาย ฝีมือดีนั้น นี้สิปปะเหล่านี้ไม่ใช่เป็นของพอดีพอร้าย เราเป็นหญิงก็ดี เป็นชายก็ดี สิปปะเหล่านี้ตามหน้าที่ต้องหาไว้ใส่ตัวไว้ มีอะไร ไม่ว่าบัดนี้สิปปะเขามีมาก สิปปะที่ดัดผมก็เป็นเงินเป็นทอง สิปปะที่แก้ไขทำฟันให้ดีขึ้นเรียกว่าวิทยาศาสตร์ ปรุงร่างกายของ มนุษย์ให้สะอาดขึ้นก็เป็นสิปปะอีกเหมือนกัน เป็นเงินเป็นทอง

บัดนี้ประเทศนอกเขาแก้ไขร่างกายวิทยาศาสตร์ของมนุษย์มาก เนื้อหย่อนทำให้เนื้อตึงขึ้น ฟันหักทำให้ฟันดีขึ้น อวัยวะไม่สมบูรณ์ทำให้สมบูรณ์ขึ้น เขาแก้ไขได้อย่างนี้นี่ก็เป็นสิปปะทั้งนั้น หรือสิปปะอย่างใดอย่างหนึ่งที่เขาใช้กันในโลก ที่ผลิตขึ้นใช้ได้นี่ก็เป็นสิปปะทั้งนั้น **สิปฺปญฺจ** สิปปะเหล่านี้ศึกษาให้ดีให้เพียบพร้อมไปในตัว จะอยู่ในสารทิศใดอยู่ในสถานที่ใดไม่อับปาง ไม่ตกต่ำ ไม่ย่อยยับ ไม่ยับเยิน ไปอยู่ที่ไหนต้องเจริญที่นั้น

สิปฺปญฺจ วินโย จ สุสิกฺขิโต มีวินัยอันศึกษาดีแล้ว นี้วิเศษหนักขึ้นไป นี้ได้แก่พวกเราชัดๆ ทีเดียว มาอยู่เป็นภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาต้องบริสุทธิ์ในศีล วินัยต้องถูกต้องร่องรอยความประสงค์เชียว เบื้องต้นของวินัย ท่ามกลางของวินัย วินัยคือ บริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจ ให้มีวินัยไว้เสมอ เมื่อมีวินัย มีศีลบริสุทธิ์ ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ บริสุทธิ์บริบูรณ์ ไม่มีขาดตกบกพร่องด้วยประการใดจับเสียหายไม่ได้ ตัวเองพินิจพิจารณาด้วยตัวของตัวเองก่อน ก็หาความผิดในตัวเองไม่ได้ คนอื่นจะมาพิจารณาจับความผิดก็ไม่ได้ บริสุทธิ์อยู่ในศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ เป็นอุบาสกจริงๆ เป็นอุบาสิกาจริงๆ เป็นภิกษุจริงๆ เป็นสามเณรจริงๆ ไม่มีเท็จเข้ามาแทรกสิง ไม่มีสิ่งไรเข้ามาอิงมาแทรกอย่างนี้ได้ชื่อว่ามีวินัยอันศึกษาดีแล้ว รู้จักวินัยทั้งเหตุทั้งผลทั้งต้นทั้งปลายทั้งกลาง ไม่ขาดตกบกพร่องใดๆ เมื่อรู้จักวินัยชัดๆ อย่างนี้ก็ปฏิบัติให้อยู่ในกรอบของวินัย อย่าให้

คลาดเคลื่อน ออกไปจากวินัยอย่าให้พ้นไปจากวินัย ในหน้าที่ของวินัย ถ้าว่าเป็นฆราวาสไม่ให้เคลื่อนจากกฎหมายไม่ให้ผิดกฎหมายไม่ให้ออกนอกกรอบกฎหมายได้ คุกตารางไม่มีเมื่ออยู่ในพระวินัยไม่ออกนอกพระวินัย อยู่ในกรอบพระวินัยไม่ล้นกรอบพระวินัยไปได้ อยู่ในวัดไหนอยู่ในหมู่ไหน หมู่นั้นติเตียนครหาไม่ได้ หาความผิดใส่ไม่ได้ ต้องมีความดีอยู่เสมอไปนี้ **วินโย จ สุสิกฺขิโต** เจริญหรือไม่เจริญ นี่เห็นแล้วเจริญ ผู้ที่ได้ยินได้ฟังมาก ย่อมถึงซึ่งความเจริญ พวกที่มีศิลปดีก็ถึงซึ่งความเจริญ พวกรักษาวินัยดีก็ถึงซึ่งความเจริญเหมือนกัน ไม่ต้องสงสัย เมื่อรู้จักหลักอันนี้ให้ประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ดังแสดงมานี้ ให้ถูกต้องร่อยรอยความประสงค์ โดยย่อๆ ดังนี้ก่อน แล้วก็การพินิจพิจารณาการปฏิบัติให้พินิจพิจารณาไปหาเหตุหาผล ไปประกอบเหตุแล้วสังเกตผล ในวันหนึ่งๆ ต้องประกอบเหตุ แล้วต้องสังเกตผล อยู่ร่ำไปเมื่อสมบูรณ์บริบูรณ์เป็นพหูสูตรด้วย เลิศล้นพ้นประมาณใครๆ ก็นับถือ **สิปฺปญฺจ** มีสิปปะอันศึกษาดีแล้ว ฉลาดเป็นทุกสิ่งทุกอย่างเป็นสิปปะทุกสิ่งทุกอย่าง ส่วนวินัยเล่ารักษาวินัยดีทุกสิ่งทุกอย่างมีวินัยบริสุทธิ์ บริบูรณ์ ทุกสิ่งทุกอย่าง **สุภาสิตา วาจา** แล้วมีวาจาเป็นสุภาษิตด้วย เข้าไปใกล้วาจาไม่มีพิษเลยแม้แต่นิดเดียว วาจาไพเราะเสนาะโสตทั้งสิ้น ที่ไหนหญิงต้องเข้าไปสวามิภักดิ์อยู่ด้วยชายก็ต้องเข้าไปสวามิภักดิ์อยู่ด้วย เพราะถ้อยคำของแกไม่ครูดโสตใครไม่กระทบหูใคร ไม่กระทบใจใครไม่ครูดใจใคร วาจาของแก

นุ่มนวลชวนสดับ ล้วนแต่เป็นวาจาเป็นสุภาษิต ดีทุกคำเบื้องต้นของคำก็ดี ท่ามกลางของถ้อยคำก็ดี เบื้องปลายของถ้อยคำก็ดี หาติในวาจานั้นไม่ได้ ไม่ว่าพูดกันครั้งใด เมื่อนึกถึงวาจาที่พูดของผู้พูดนั้นก็เห็นเป็นประโยชน์ไปหมดทีเดียว แกพูดให้เป็นประโยชน์ไปหมด เหมือนธรรมิกอุบาสกในครั้งพุทธกาล ปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ปฏิบัติไปๆ มีพวกอุบาสกที่เป็นบริวารถึง ๕๐๐ คน เพราะเหตุวาจาเป็นสุภาษิตไม่กล่าววาจาเป็นพิษ วาจาเป็นพิษ วาจาฆ่าตัวเอง วาจาทำลายหมู่ วาจาทำลายพวก วาจาทำตัวให้กำลังน้อยลง ย่อยกำลังของตัวเอง เพราะวาจาสุภาษิต วาจาทุพภาษิต ฆ่าตัวเอง ถ้าวาจาเป็นสุภาษิต วาจานั้นบำรุงตัวเอง ผดุงตัวเอง สนับสนุนตัวเองให้สูง สนับสนุนพวกมาก เพราะวาจาเป็นสุภาษิตนั้นสำคัญนัก วาจาเป็นสุภาษิต กล่าวเข้าแล้วท่านยกวาจาเหมือนดังมารดาบิดา ด่าลูกหญิงก็ดี ลูกชายก็ดี ด่าไม่ให้ไปทำชั่ว นี่ก็เป็นวาจาเป็นสุภาษิตเหมือนกัน ห้ามไม่ให้ทำชั่ว แต่ว่ากล่าว วาจานั้นไม่น่าฟัง กล่าววาจาด่า กล่าววาจาขู่ กล่าววาจาตะคอก เหล่านี้เป็นสุภาษิต เพราะเหตุว่า ประสงค์จะให้คำที่พูดนั้นให้ลูกดี ไม่ให้ลูกชั่ว วาจาที่เป็นสุภาษิตแท้ๆ หญิงก็ดี ชายก็ดี เข้าไปใกล้แล้วกล่าวแต่วาจาให้เป็นประโยชน์ผู้ที่เข้าใกล้ทั้งนั้น กล่าววาจาให้เป็นประโยชน์ทั้งนั้น ถ้าว่าไม่ฉลาดในอักขรสมัยก็แก้ไขให้เด็กนั้นฉลาดในอักขรสมัย ด้วยวาจาของตน ถ้าว่าไม่ฉลาดในศิลปความรู้ใดๆ ก็สอนเด็กนั้นให้ฉลาดในศิลปนั้นๆ ให้เฉลียวฉลาดในศิลปนั้นๆ

ถ้าว่าความประพฤติไม่สม่ำเสมอไม่เรียบร้อยผิดธรรมวินัยผิดกฎหมาย แก้ไขให้ถูกกฎหมายเสียไม่ให้ขาดตกบกพร่องใดๆ นี้ก็เป็นวาจาสุภาษิต วาจาเหล่านี้วาจาไม่เป็นพิษ วาจาเป็นประโยชน์แก่ผู้ได้สดับตรับฟัง เมื่อประพฤติต่ำอยู่ วาจาเป็นสุภาษิตแนะนำให้ประพฤติให้สูงขึ้น ให้ประพฤติดีเสียประพฤติเลวอยู่แก้ไขให้ประพฤติดีเสีย ประพฤติชั่วให้แก้ไขละเสียด้วยวาจาของตัว ประพฤติเป็นที่กระทบกระเทือนคนอื่น แก้ไขเสียไม่ให้กระทบกระเทือนคนอื่นเป็นที่แตกร้าว วาจาเป็นที่บาดหมางวาจาส่อเสียด แก้ไขให้กล่าววาจาสมานดังนี้ ผู้ที่แตกร้าวฉานในกันและกัน กล่าววาจานั้นให้สนิทชิดชมในกันและกัน นี้เป็นสุภาษิตทั้งนั้น วาจาเหล่านี้ล้วนแต่เป็นวาจาดี วาจาเป็นสุภาษิตนี้แหละเป็นวาจา ช่วยตัวของตัวเองได้ วาจาที่สนับสนุนตัวของตัวเองให้มีพวกมากได้ เป็นวาจาที่ยกย่องเชิดชูตัวของตัวให้สูงขึ้น ให้มีผู้นับถือมั่นคงมากขึ้น ให้เป็นหลักเป็นฐานขึ้นเพราะวาจาเป็นสุภาษิต วาจาเป็นทุพภาษิตแล้วหนักเข้าก็เหลือคนเดียว ใครเข้าใกล้ไม่ได้ เขารำคาญถ้อยคำมันครูดหูเขากระทบใจเขานี่ต้องระแวดระวัง สุภาษิตวาจา วาจาเป็นสุภาษิตให้รักษาไว้เป็นนิจ เป็นวาจาสำคัญ วาจาเป็นทุพภาษิต เป็นวาจาของทั่วโลกไปมีทุพภาษิตมาก มีสุภาษิตน้อย วาจาเป็นสุภาษิตครั้งพุทธกาลมีธรรมิกอุบาสก จิตคฤหบดีปรารภว่าจะไปถวายทานแด่พระบรมศาสดา มีวาจาดีนักจิตคฤหบดีวาจาไพเราะเสนาะโสตนัก

ได้เอาของบรรทุกใส่เกวียนนับเป็น จำนวน ๕๐๐ เล่ม บรรทุกกันมาในครั้งหนึ่งๆ บรรทุกเครื่องเทยยธรรมมาถวายพระบรมศาสดาในวิหารเชตวันในเมืองสาวัตถีภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เพราะจิตคฤหบดีอยู่ไกลจากวิหารเชตวัน อยู่ไกลเมืองสาวัตถี พอปรารภว่า จิตคฤหบดีจะมาเฝ้าพระบรมศาสดาในเมืองสาวัตถี ชาวบ้านร้านตลาดพากันติดตามจิตคฤหบดีมา ทั้งภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา มากันมากมายก่ายกองนัก มากมายทีเดียว แต่ถึงกระนั้น จิตคฤหบดี จะไปจอดเกวียนลงในสถานที่ใดๆ ปรารภจะหุงอาหารเลี้ยงกันในเวลาใดๆ ชาวบ้านร้านตลาดที่จิตคฤหบดีจอดเกวียนนั้นแหละ เอาวัตถุดิบข้าวสุก ข้าวสาร เนื้อปลามาทำบุญกับจิตคฤหบดี มาถวายทานแด่จิตคฤหบดี ที่ภิกษุ ภิกษุณี ตามมา อุบาสก อุบาสิกาตามมา เทยยธรรมวัตถุของจิตคฤหบดีในเกวียนไม่ได้ออกจ่ายเลยสักครั้งเดียว ไม่ต้องเอาออกจ่ายเลย ความพูดเพราะของจิตคฤหบดี พูดเป็นสุภาษิตทั้งนั้น จนกระทั่งถึงวิหารเชตวัน วัตถุดิบในเกวียนไม่ได้เอาออกจ่ายเลยสักเวลาหนึ่ง มาตั้งบริจาคทานอยู่ในวิหารเชตวันอีก ชาวบ้านร้านตลาดในที่ใกล้วิหารเชตวัน นั้นเอาเทยยธรรมวัตถุมาบริจาคทานกับจิตคฤหบดีเลี้ยงพระทั้งวัดหมดทั้งวิหารเชตวัน และพวกจิตคฤหบดีก็มาก เลี้ยงไปไม่หมดสิ้น เขาเอามาให้พอใช้ ไม่ได้เอาของในเกวียนที่บรรทุกมาเลยแม้แต่น้อยหนึ่งขึ้นไป เมื่อเป็นดังนี้ จิตคฤหบดีเมื่อจะกลับบ้านก็ถวายพระบรมศาสดาจารย์

เทยยธรรม วัตถุข้าพระพุทธเจ้าบรรทุกมา มาทำเป็นวัตถุให้สุกขึ้น สำเร็จขึ้น เป็นสูปพยัญชนะถวายแก่ภิกษุ สามเณรจนบัดนี้ ไม่ได้ ใช้เลยในเกวียนข้าพระพุทธเจ้าทั้งหมดนี้ถวายพระองค์ทั้งหมด พระศาสดาต้องรับสั่งตั้งคลังสงฆ์ขึ้นรับเสบียงของจิตคฤหบดีไว้ เป็นเสบียงของสงฆ์ต่อไป มีเงินทองถวายอีก จิตคฤหบดี มีถ้อยคำเป็นสุภาษิตทุพภาษิตไม่ใช้

บัดนี้เราเข้าใจ ภิกษุก็ดี สามเณรก็ดี อุบาสกก็ดี อุบาสิกา ก็ดี ถ้าว่าใช้คำเป็นสุภาษิตแล้วไปอยู่ที่ไหนก็ตาม มีคนติด-ห้อมล้อมอยู่เป็นนิจ นั่นแหละเป็นถ้อยคำสุภาษิต เขาไปฟัง คำสุภาษิต ทุพภาษิตเขาไม่ฟัง ออกห่างหมด หนีหมด นี่ต้องคอย ระแวดระวังตัวทุกท่านด้วยกัน ว่า ถ้อยคำของเราใช้ได้ หรือไม่ได้ แล้วก็ดูว่าถ้อยคำของเราใช้ได้หรือไม่ได้ ถ้าถ้อยคำของเราใช้ได้ ก็เป็นสุภาษิต ถ้าถ้อยคำของเราใช้ไม่ได้ก็เป็นทุพภาษิตเราไม่รู้ตัว เราต้องแก้ไขของเราเสียใหม่ ให้เป็นสุภาษิตไว้ อย่าให้เป็น ทุพภาษิตได้ ทั้งหญิงทั้งชาย ทั้งคฤหัสถ์ บรรพชิตทุกถ้วนหน้า นี่แหละ ท่านถึงได้เชิดชี้ว่า ความเป็นพหูสูตร เป็นเหตุเครื่องถึง ซึ่งความเจริญเป็นมงคลอันอุดม ความเป็นผู้มีศิลปวิทยามาก เป็นพหูสูตร เป็นมงคลอันสูงสุด ความเป็นผู้มีศิลปวิทยามาก เป็นมงคลอันอุดม ความเป็นผู้มีวินัยอันศึกษาดีแล้ว ก็เป็นมงคล อันอุดม ความกล่าววาจาเป็นสุภาษิตก็เป็นมงคลอันอุดม นี่เป็น

ที่นิยมของมหาชนคนทั้งหลาย ทุกถ้วนหน้าควรมนสิการ กำหนดได้ เป็นข้อเค้าสำเนาความในทางพุทธศาสนาว่า เหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญ พระพุทธเจ้าแนะนำให้ดำเนินกันมาอย่างนี้

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมัตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัจจ์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติ ตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทาโสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดี จงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดามาสโมสร ณ สถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมา พอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถา โดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้ ฯ

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

เทศนา เรื่อง ของหาได้ยาก

แสดงโดย

พระภาวนาโกศลเถระ

๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต ฯลฯ

ทุลฺลภญฺจ มนุสฺสตฺตํ พุทฺธุปฺปาโท จ ทุลฺลโภ
ทุลฺลภา ขณสมฺปตฺติ สทฺธมฺโม ปรมทุลฺลโภติ ฯ

ณ บัดนี้อาตมภาพ จักได้แสดงธรรมิกถา เฉลิมเพิ่มเติมศรัทธาและปสาทะความเลื่อมใส ของท่านทั้งหลายทั้งภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา บรรดามาสโมสรสันนิบาตประชุมพร้อมกันในสถานที่นี้ เพื่อจะได้สดับสุนทรพาทีธรรมเทศนาขององค์สมเด็จพระบรมศาสดา วันนี้จะแสดงธรรมิกถา แก้ด้วย **ทุลฺลภ** ของหาได้ยากทั้ง ๔ ประการ เพราะเราท่านทั้งหลายเกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา ของหาได้ด้วยยากอย่างนี้

สมเด็จพระมุนีออกพระโอษฐ์โปรดรับสั่งว่า เป็นของหาได้ด้วยยาก ของหาได้ด้วยยากนี้ บัดนี้เราจะได้ประสบสมเจตนา เราจะได้ประพฤติปฏิบัติให้สมกับพุทธโอวาทเป็นของหาได้ยาก ต้องสงวนรักษาให้ดี ต้องระมัดระวังให้ดี รักษาให้บริสุทธิ์ผ่องใส ให้เป็นไปตามความประสงค์ของพระบรมศาสดา บัดนี้เจ้าภาพมีเจตนาอยู่บ้าง เพราะวันนี้เป็นวันอาทิตย์เป็นวันธรรมสวนะวันหนึ่งในวัดปากน้ำ เพราะทางรัฐบาลได้มีคำสั่งทั่วพระราชอาณาจักร ให้มีเทศนาในวันอาทิตย์เป็นประจำ ตั้งแต่วันสั่งนั้นมาจนถึงบัดนี้ไม่มีขาดเลยแต่วันหนึ่ง มีน้อยนัก วัดปากน้ำไม่ได้ขาดเลย คู่กับวันพระมาเป็นเนืองนิตย์อัตรา เหตุนี้เราท่านทั้งหลายก็เป็นโอกาสที่จะได้สดับตรับฟังพระสัทธรรมเทศนา ใน**ทุลฺลภ** ทั้ง ๔ ประการนี้ สืบต่อไป ตามวาระพระบาลีที่ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า

ทุลฺลภญฺจ มนุสฺสตฺตํ ความได้เป็นมนุษย์เป็นของได้ยากประการหนึ่ง **พุทฺธุปฺปาโท จ ทุลฺลโภ** ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้า เป็นของได้ยากอีกประการหนึ่ง **ทุลฺลภา ขณสมฺปตฺติ** ที่จะถึงพร้อมด้วยขณะด้วยสมัย ก็เป็นของได้ยากอีกประการหนึ่ง **สทฺธมฺโม ปรมทุลฺลโภ** สัทธรรมเป็นของได้ยากอย่างยิ่ง ๔ ประการนี้ พระศาสดาจารย์ทรงประทานว่าเป็น **ทุลฺลภ** หาได้ยาก

ในข้อต้น ความบังเกิดขึ้นเป็นมนุษย์ เป็นของได้ยาก ยากโดยประการไฉน มนุษย์เกลื่อนกลาดไป ถ้าจะเทียบกับสัตว์

ดิรัจฉานอื่นจากมนุษย์ สัตว์ดิรัจฉานมากกว่า มดปลวก หรือ มดรังเดียว มากกว่ามนุษย์ในชมพูทวีป นี่เราจะวัดได้แล้วว่า สัตว์ดิรัจฉานมากจริง ในย่านน้ำเล็กน้อยใหญ่ ตลอดมหาสมุทร สัตว์ก็ยิ่งมากทับทวีหนักขึ้นไปอีก สัตว์น้ำสัตว์บกก็มาก สัตว์สี่เท้า สองเท้า เท้าเหี้ยน มากเหลือประมาณที่จะนับ สัตว์เพียงมาก อยู่แค่นี้ ก็พึงรู้ว่าเกิดมาเป็นมนุษย์นี่น้อยนักน้อยหนา ไม่ใช่ เป็นของมากมายอันใด แต่ยากที่เรียกว่าเกิดมาเป็นมนุษย์ เป็นของ ได้ยากนั้นยากโดยประการไฉน ยากเหมือนอะไร ยากเหมือน กับคนเดินหนทางไม่รู้จักทาง คนเดินทางไม่รู้จักทางผิดทางถูก มันยากเพียงใด เดินไปไม่ได้ ที่จะได้เป็นมนุษย์ต้องรู้จักทางเป็นมนุษย์ จึงจะเป็นมนุษย์ได้ ถ้าไม่รู้จักทางเป็นมนุษย์แล้วเป็นมนุษย์ไม่ได้ แม้ถึงเป็นมนุษย์แล้วก็ต้องกลับไปเป็นสัตว์เป็นสิ่งอื่นไป เป็นมนุษย์ หาได้ไม่ เพราะไม่รู้จักทางเดินของมนุษย์ ทางไปของมนุษย์มี ทางบริสุทธิ์ทางเดียว บริสุทธิ์อะไร บริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจ ไม่มีร่องเสียเลย บริสุทธิ์กายเป็นไฉน ฆ่าสัตว์ด้วยตัวเอง ก็ไม่มี ชวนให้เขาฆ่าก็ไม่มี ยินดีในการฆ่าก็ไม่มี สรรเสริญก็ไม่มี นี่บริสุทธิ์ส่วนการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์สมบัติของคนอื่นมาเป็นของๆ ตน ตนลักด้วยตนเองก็ไม่มี ชักชวนให้เขาลักก็ไม่มี ยินดีในการลัก ก็ไม่มี สรรเสริญก็ไม่มี นี่บริสุทธิ์ในการลัก ตนประพฤติผิดล่วงกาม ผิดในกามทั้งหลายด้วยตนเองก็ไม่มี ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้ ผิดในกามก็ไม่มี ยินดีในเรื่องการประพฤติผิดในกามก็ไม่มี สรรเสริญ ในเรื่องการประพฤติผิดในกามก็ไม่มี นี้บริสุทธิ์ในทางกาม

พูดปดด้วยตนเองก็ไม่มี ชักชวนบุคคลอื่นให้พูดปดก็ไม่มี ยินดีในการพูดปดก็ไม่มี สรรเสริญในการพูดปดก็ไม่มีนี้บริสุทธิ์ทางวาจา ส่อเสียด พูดส่อเสียดให้เขาแตกร้าวจากกันด้วยตนของตนก็ไม่มี ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้ส่อเสียดก็ไม่มี ยินดีในการส่อเสียดก็ไม่มี สรรเสริญในการส่อเสียดก็ไม่มี นี้บริสุทธิ์ทางวาจาอีกส่วนหนึ่ง กล่าวคำหยาบด้วยตนเองก็ไม่มี นี่ยากจริง ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้กล่าวคำหยาบก็ไม่มี ยินดีในการกล่าวคำหยาบก็ไม่มี สรรเสริญในการกล่าวคำหยาบก็ไม่มี นี้บริสุทธิ์ทางวาจาอีกส่วนหนึ่ง พูดเหลวไหลไม่เป็นธรรมไม่เป็นวินัย ประสามหาว เพื่อจะหัวเราะต่อกระซิกเล่นเป็นครั้งเป็นคราวเฮฮาไปเท่านั้น ภาษาคนขี้เมา พวกคนตลกคนองเช่นนี้ พูดเหลวไหลเช่นนี้ เมื่อฟังแล้วไม่ได้ประโยชน์ เขาเรียกคำโปรยปรายประโยชน์คำเหล่านี้ พูดด้วยตนก็ไม่มี ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้พูดเช่นนั้นก็ไม่มี ยินดีในการพูดเช่นนั้นก็ไม่มี สรรเสริญก็ไม่มี นี้บริสุทธิ์ทางวาจาอีกส่วนหนึ่งเป็น ๔ อย่าง

โลภอยากได้ของเขาด้วยตนเองก็ไม่มี ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้โลภก็ไม่มี ยินดีในการโลภก็ไม่มี สรรเสริญในการโลภก็ไม่มี นี้ได้ชื่อว่าบริสุทธิ์ใจส่วนหนึ่ง เป็นข้อที่ ๘ พยาบาทปองร้ายเขาให้ถึงความวิบัติพลัดพรากด้วยตนของตนเองก็ไม่มี ชักชวนบุคคลอื่นให้พยาบาทก็ไม่มี ยินดีในการพยาบาทก็ไม่มี สรรเสริญในการพยาบาทก็ไม่มี นี่บริสุทธิ์ใจอีกส่วนหนึ่งเป็นข้อที่ ๙ เห็นผิดจากครองธรรม เห็นผิดจากครองธรรม เห็นผิดจากทางธรรม

ด้วยตนของตนเองก็ไม่มี ชักชวนบุคคลอื่นให้เห็นผิดตามตน ก็ไม่มี ยินดีในการเห็นผิดก็ไม่มี สรรเสริญในการเห็นผิดก็ไม่มี นี้บริสุทธิ์ใจอีกส่วนหนึ่ง เป็นข้อที่ ๑๐ เรียกว่ากุศลกรรมบท ๑๐ บริสุทธิ์บริบูรณ์เช่นนี้ จึงจะได้อัตภาพเป็นมนุษย์ ถ้าไม่ได้ กุศลกรรมบท ๑๐ บริสุทธิ์บริบูรณ์เช่นนี้แล้ว เป็นมนุษย์ไม่ได้ นี่ยากอย่างนี้ ยากถึงได้อุปมาว่ายากเหมือนคนไม่รู้จักทาง ถ้าไม่รู้จักหนทางแล้วก็ทำไม่ถูกทีเดียว ทางบริสุทธิ์ทั้ง ๑๐ นี้ ทำไม่ถูกทีเดียว ดำเนินไปไม่ได้ทีเดียว ก็จะเป็นมนุษย์กับเขา ไม่ได้เท่านั้น ถ้าว่าผู้ที่ได้เล่าเรียนศึกษารู้บริสุทธิ์ไม่บริสุทธิ์ ทั้งกายทั้งวาจาทั้งใจ เช่นนี้แล้วหมั่นรักษาตั้งอกตั้งใจรักษาตั้งอยู่ ในสังวรตั้งอยู่ในความระวังมั่นคงเป็นอันดี นั้นจึงจะเป็นมนุษย์ได้ ไม่ใช่เป็นของง่าย ยากจริงอย่างนี้ นี่แหละที่จะได้เกิดเป็นมนุษย์ เป็นของยากอย่างนี้ เมื่อบริสุทธิ์ด้วยกายด้วยวาจาด้วยใจ ชื่อว่า บริสุทธิ์ผ่องใส โอวาทของพระองค์มี ๓ ข้อ **กุสลสฺสูปสมฺปทา** เป็นข้อที่สอง **สจิตฺตปริโยทปนํ** ทำใจของตนให้บริสุทธิ์ เป็นข้อสาม ไม่ทำความชั่วด้วยกาย วาจา ใจ ดังกล่าวแล้วนี้ ก็เป็นพุทธโอวาท ถูกความประสงค์ของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์แล้ว แต่ว่าควรทำดี ด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ เป็นมนุษย์เมื่อไม่ทำชั่วด้วยกาย วาจา ใจแล้ว ควรทำดีด้วยกาย วาจา ใจ ทำดีด้วยกาย วาจา ใจ แล้วจะกระทำเป็นไฉน เมื่อไม่ฆ่าสัตว์ ก็ช่วยชีวิตสัตว์ตลอดจน กระทั่งเจ็บไข้ได้ทุกข์ ช่วยดูแลแก้ไขเอาใจใส่ นี่ตรงกันข้าม จำง่าย เมื่อไม่ลักทรัพย์สมบัติของคนอื่นมาเป็นของของตน

ให้สมบัติของตนแก่คนอื่น สงเคราะห์อนุเคราะห์ บริจาคทาน แก่สมณพราหมณาจารย์ ยาจกวนิพกคนกำพร้าอนาถา คนยาก คนจนช่วยสงเคราะห์อนุเคราะห์ นี้เป็นวัตตจริยาที่พระพุทธเจ้า ทรงรับสั่งทีเดียว ให้ทำตรงกันข้ามอย่างนี้ เมื่อไม่ชั่วแล้วทำความดี ดังกล่าวแล้วนี้ ไม่ประพฤติผิดในกามทั้งหลาย ประพฤติชอบ ประกอบอยู่ แต่คู่สามีภรรยาของตนไม่ก้าวก่ายล้นจากสามีภรรยา ของตนไป เพราะตนไม่มีสิทธิ์พอไปล่วงเข้า ผิดกาเมสุมิจฉาจาร ถ้าผิดเช่นนั้น ก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะสงสาร ต้องไป ทนทุกข์เวทนาอยู่ในอบายภูมิ นั่นลำบากนักไม่ประพฤติผิดในกาม ประพฤติชอบอยู่ในกาม สงเคราะห์อนุเคราะห์คนอื่นด้วย ถ้าบุคคลผู้หนึ่งผู้ใด ที่ควรจะแนะนำสั่งสอนได้ห้ามปรามเสีย ไม่ให้ประพฤติผิดในกามทั้งหลาย ให้ประพฤติชอบในกามทั้งหลาย เหมือนกับตัวบ้างดังนั้น ตัวประพฤติชอบแล้วชวนผู้อื่นให้ ประพฤติชอบบ้าง ยินดีในการประพฤติชอบ สรรเสริญพวก ประพฤติชอบ อย่างนี้ก็เอาตัวรอดได้ส่วนกายไม่พูดปดด้วยตน ของตน ต้องพูดจริง ต้องพูดจริงทั้งนั้นทุกคำไป เมื่อตัวพูดจริง แล้วใครใกล้เคียงไม่เข้าใจ ชักชวนให้เขาพูดจริง สรรเสริญให้เขา พูดจริง ยินดีให้เขาพูดจริง ยินดีพวกเขาพูดจริงทั้งนั้นอย่างนี้ เรียกว่าถูกต้องร่องรอยวาจาสุจริต ถูกต้องทีเดียวเมื่อเว้นพูด ให้เขาแตกร้าวจากกันเสียแล้ว พูดให้เขากลมเกลียวดีด้วยกัน และกัน กล่าวถ้อยคำให้เขาสมัครสมานในกันและกัน ให้เขารักใคร่ ในกันและกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวในกันและกัน เรียกว่า กล่าววาจา

เป็นที่สมานคนที่แตกสามัคคี ร้าวฉานให้กลับดีในกันและกันเสีย เมื่อตนกล่าวเช่นนั้น ชักชวนบุคคลผู้อื่นด้วยให้กล่าวเช่นนั้น ยินดีในการชักชวนในการกล่าวเช่นนั้น สรรเสริญพวกกล่าวคำเช่นนั้น ตรงกันข้ามอย่างนี้ เมื่อไม่กล่าวคำหยาบช้าทารุณหยาบช้าด่าตระกูลด้วยตนของตน กล่าวถ้อยคำไพเราะเสนาะโสตอ่อนหวานใครได้ฟังแล้วดึงดูดในใจ ให้เข้ามาใกล้อยู่เสมอไม่อยากแตกแยกออกไป แล้วก็ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้กล่าวคำไพเราะเช่นนั้น ยินดีพวกกล่าวคำไพเราะสรรเสริญพวกกล่าวคำไพเราะนี้ก็ตรงกันข้ามไม่กล่าวคำเหลวไหลโปรยปรายประโยชน์กล่าวคำเป็นหลักเป็นธรรม เป็นวินัยไม่โปรยปรายประโยชน์ ฟังเข้าแล้วเป็นหลักเป็นประธาน เป็นที่เคารพนบนอบเป็นที่นับถือแก่มหาชนคนทั้งหลายทีเดียว และชักชวนบุคคลผู้อื่นให้กล่าวถ้อยคำเช่นนั้น ยินดีในการกล่าวถ้อยคำเช่นนั้นสรรเสริญพวกกล่าวถ้อยคำเช่นนั้น ส่วนทางใจเมื่อไม่โลภอยากได้ของเขาแล้ว คิดจะบริจาคทานแก่สมณพราหมณาจารย์ยาจกวนิพกคนกำพร้าอนาถาเนืองนิตย์อัตรา นี่ใจเป็นทานชักชวนบุคคลอื่นให้บริจาคทานเหมือนตนบ้าง เหมือนอย่างกับเจ้าภาพที่ได้บริจาคทานวันนี้ บริจาคทานด้วยตนด้วย ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้บริจาคด้วย ไม่ใช่แต่เพียงว่าบริจาคแต่ตัวเท่านั้นพระสงวนเป็นคนมีศรัทธาเลื่อมใสเป็นเจ้าภาพให้พระภิกษุบวชใหม่ ให้สำเร็จเป็นภิกษุภาวะ ได้สำเร็จเป็นสามเณร เป็นภิกษุภาวะในพระพุทธศาสนาขึ้น ก็เพราะอาศัยศรัทธาความเลื่อมใส

ให้ด้วยตนเอง ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้ได้ด้วย รวยทั้งสองฝ่าย ทั้งโภคสมบัติและบริวารสมบัติ การบริจาคทานในพุทธศาสนา พระศาสดายกย่องสรรเสริญชมเชย พวกทำประโยชน์ทั้งสอง คือประโยชน์ของตนด้วยประโยชน์ของบุคคลผู้อื่นด้วย ประโยชน์ของตนพระพุทธเจ้าเป็นผู้รับสั่งด้วยพระองค์เอง ในที่ประชุมบริษัท ทรงตรัสเทศนาเมื่อทรงทำภัตตกิจสำเร็จลง ทำภัตตานุโมทากถาว่า **อตฺตนา ทานํ เทติ อปรํ น สมาทเปติ** บุคคลผู้ใด ให้ทานด้วยตนมิได้ชักชวนผู้อื่น ในชาติที่ต่อไปต้องได้รับผลโภคสมบัติเหลือใช้เหลือสอย มีเงินทองสักเท่าไรต้องใช้ตัวเอง **อตฺตนา ทานํ น เทติ ปรํ สมาทเปติ** บุคคลผู้ใด ไม่บริจาคทานด้วยตนของตนเอง ชักชวนบุคคลผู้อื่นฝ่ายเดียวให้บริจาคทาน เกิดไปชาติใดในภายภาคหน้าเบื้องหน้าโน้น โภคสมบัติชักหน้าไม่ถึงหลัง ไม่พอใช้สอย แต่ว่าบริวารสมบัติ มากมายเหลือใช้เหลือสอย **อตฺตนา ทานํ เทติ ปรํ สมาทเปติ** ตัวเองให้ทานด้วยของตนด้วย ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้ทานด้วย รวยทั้ง ๒ ฝ่าย โภคสมบัติและบริวารสมบัติ ไม่ขาดตกบกพร่อง แต่อย่างหนึ่งอย่างใด **อตฺตนา ทานํ น เทติ ปรํ น สมาทเปติ** ตัวเองก็มิได้บริจาคทาน คนอื่นก็มิได้ชักชวนให้บริจาคทาน แม้วัตถุสักว่าปลายข้าวก็ไม่มีติดท้อง จนเต็มที่หรือน้ำข้าวก็ไม่มีติดท้อง ไม่มีเครื่องบริโภคทีเดียว ขัดสนข้นจนเต็มที ที่เจ้าภาพได้พากันบริจาคทานมากคนด้วยกันเข้าหุ้นกัน เป็นเนื้อเป็นตัวขึ้น คือพระสงวนศักดิ์ อุบาสิกาเจริญแล้วก็ชักชวนบุคคลอื่นให้ดำเนินไป มากคนด้วยกันเข้าหุ้น

เข้าส่วนกัน ได้บริจาคทานกันไม่ใช่น้อย ตั้งฝ่ายละ ๔,๐๐๐ มีเศษอีก เข้าช่วยเหลือกันเป็น ๘,๐๐๐ ไม่ใช่น้อยได้บริจาคทาน คิดถึงอุปการะวงศาคณาญาติ หรือผู้อยู่บ้านใกล้เรือนเคียง ที่รู้จักมักคุ้นซึ่งกันและกัน บอกกล่าวป่าวร้องซึ่งกันและกัน มาบริจาคทานกันแล้วก็เขียนชื่อเข้ามาวัดปากน้ำ เวลาเขาบริจาคทานทำบุญทำกุศลกัน เขาให้ส่วนบุญกันได้ เขาให้ส่วนบุญกันถึงมีธรรมกายนำส่วนบุญไปให้อยู่ในนรกก็นำไปให้ถึง อยู่สวรรค์ก็นำไปให้ถึง แม้เป็นมนุษย์ก็นำให้ถึงกายละเอียดๆ นี่ก็เป็นของอัศจรรย์ไม่เคยมีขึ้นในประเทศไทย เมื่อมีขึ้นเช่นนี้ก็ต่างคนต่างตระหนกตกใจถึงวงศาคณาญาติของตน พวกพ้องของตน เสียเงินเสียทองสักเท่าไรก็ไม่ว่า ขอให้วงศาคณาญาติของตน ที่รักที่ชอบของตนได้บุญกุศลแล้วก็เป็นแล้วกัน ก็อุตส่าห์พากันมาบริจาคทานมากมายหลายคนด้วยกัน อย่างที่เมื่อคืนที่ล่วงมาแล้ว ได้อาราธนาพระมาสวดอภิธรรม ๗ คัมภีร์ แล้วก็พากัน ฟังอุทิศ ส่วนกุศลไปให้ ท่านผู้ละโลก นี้แล้วไปสู่ปรโลกเบื้องหน้า ก็ได้สมเจตนาได้เอาชื่อของคนที่ได้ทำบุญทำกุศลนั้นอ่านขึ้นให้ผู้มีธรรมกายได้ยินได้ฟัง ไปตามตัวกันมา มาฟังธรรมมาบริจาคทาน แล้วอุทิศส่วนกุศลให้ได้พร้อมกันพวกธรรมกายเขายังจะให้อีก ที่ขาดตกบกพร่องด้วยประการใดเขาให้ตลอดทั่วกัน นี่เจ้าภาพได้ทำเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เจือจานอย่างนี้ ก็ได้ชื่อว่าแสดงความกว้างขวาง แสดงความเอื้อเฟื้อของตนนั้น ว่าเกิดเป็นคนเมื่อพบสิ่งที่เป็นคุณเป็นประโยชน์แล้ว ไม่อุบนิ่งอยู่แต่ผู้เดียว เอาไปแจกจ่ายเพื่อน

มนุษย์หญิงชายทุกถ้วนหน้า แม้ตายไปแล้วยังแจกจ่ายด้วย ดังนี้เรียกว่า เมตตาวิหารี มีความเมตตารักใคร่ ปรารถนาจะให้เป็นสุข ฝ่ายบรรพชิต ก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้ตั้งอยู่ในเมตตาความรักใคร่ ปรารถนาจะให้เป็นสุข จึงได้ช่วยอุตส่าห์ขวนขวาย หาความดีส่งไปให้ การทำเช่นนี้ ไม่ใช่ผิดจากพุทธฎีกา ถูกต้องความประสงค์ของพระบรมศาสดา เรียกว่า จิตตัวจะคิดให้ทาน บริจาคทานก็คิดกว้างขวางออกไปถึงกับชักชวนบุคคลผู้อื่น ดังนี้ก็กว้างขวางออกไป ได้ชื่อว่าทำสมบัติให้แก่ตัวเอง ทั้งสองฝ่ายได้ทั้งโภคสมบัติและบริวารสมบัติ ได้ทั้งสองฝ่าย ที่พระองค์ทรงรับสั่งที่เป็นเป้าหมายใจดำของพุทธศาสนา ถ้าว่าหญิงชายบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ไม่ว่าเมื่อรู้จักหลักอันนี้ละก็ทำประโยชน์ในศาสนาได้ทุกคน ไม่ว่าคนชั้นไหน ทำได้ทุกคน ถ้าฟังเท่านี้ออกก็ทำประโยชน์ศาสนาได้ทุกคน เรื่องนี้พอจบธรรมเทศนาของพระบรมศาสดาลง

มีบุรุษคนหนึ่ง เรียกว่าบัณฑิตบุรุษ ที่เรียกว่าบัณฑิตบุรุษนั้นพระพุทธเจ้าทรงตั้งให้ พอบริษัทฟังภัตตานุโมทนาเรียบร้อยแล้วอุบาสกนั้นทำผ้าสไบเฉียง เข้าไปกราบพระบรมศาสดา ได้ทรงพระกรุณาโปรดเถิดพระพุทธเจ้าข้า พระองค์พร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์ ๕๐๐ พรุ่งนี้ข้าพระพุทธเจ้า ขอถวายทานทั้งหมด พระองค์ก็ดุษณีย์ภาพนิ่งอยู่ บุรุษผู้นั้นก็สำคัญว่าพระองค์ทรงรับแล้ว สมเจตนาลาพระบรมศาสดาออกไปจากสำนักพระบรมศาสดา พอบุรุษนั้นลับหลังออกไปพระองค์รับสั่งแก่พระภิกษุทั้งหลาย ว่า **ปณฺฑิโต ปุริโส** คนดำเนินด้วยคติของปัญญา คนฉลาดมีทรัพย์มากกว่าเล็ก

น้อย ทำบุญใหญ่โตเหมือนคนมีสมบัติมากมาย มีทรัพย์เล็กน้อยเหมือนคนมีสมบัติมาก ทำบุญเลี้ยงพระ ๕๐๐ องค์ได้ ตัวเองเลี้ยงพระสัก ๙ หรือ ๑๐ องค์เท่านั้น ด้วยสามารถฟังธรรมเทศนาออกก็ชักชวนเขาต่อไป เข้าตามตรอกร้านตลาดใหญ่น้อย พ่อคุณแม่คุณเจ้าข้า ใครจะบริจาคทานบ้าง ฉันได้อาราธนาพระภิกษุมีพระบรมศาสดาเป็นประธาน มีประมาณ ๕๐๐ พ่อคุณ แม่คุณเจ้าข้า มีกำลังจะรับได้เพียงกี่องค์ๆ ประกาศไป บางบ้านเขาก็รับ ๕ องค์ ๑๐ องค์ ๒๐ องค์ ๓๐ องค์ ๔๐ องค์ ตามกำลังศรัทธาของเขาพักเดียวเท่านั้น พระ ๕๐๐ องค์หมดแล้วไม่พอ แจกเสียหมดแต่ว่าเรื่องแปลกอยู่ไปถึงทุคตบุรุษเข้าคนหนึ่ง พอไปถึงมหาทุคตบุรุษบัณฑิต บุรุษจึงพูดว่า ท่านทุคตบุรุษ จะบริจาคทานกับเขาบ้างไหมสักองค์หนึ่ง ท่านมหาทุคตบุรุษมองไปดูหน้าบัณฑิตท่านบัณฑิตบุรุษเราจะบริจาคอย่างไรละ หาเช้ากินค่ำ เช้าๆ เราก็ไปทำงานสองสามีภรรยาได้ข้าวสารมาคนละทะนาน ภรรยาของเรารับจ้างตำข้าว เรารับจ้างผ่าฟืน พอมาถึงบ้านก็มาหุงเสียทะนานหนึ่งกินคนละอิ่มๆ แล้วก็หลับนอนไปตามหน้าที่พอรุ่งขึ้น เช้าจะไปทำงาน ก็เอาทะนานที่เหลือนั้นมาหุงอีกมากินคนละอิ่มอีกแล้วก็ไปทำงาน ทำงานแล้วก็ได้ข้าวมาสองทะนานอย่างนี้หาเช้ากินค่ำอย่างนี้แล้ว เราจะไปหาอะไรมาทำทาน

คนที่เรียกว่า บัณฑิตบุรุษ คนดำเนินด้วยปัญญา คนฉลาดไม่ใช่คนโง่ เขาเรียกว่า **สปญฺญา** คนฉลาดเป็นไปกับด้วยปัญญา **วทญฺญู** ฉลาดพูด ฉลาดพูด ด้วย ปราศจากความตระหนี่ด้วย

อย่างนั้น คนฉลาดเป็นดังนั้น บัณฑิตบุรุษก็ตอบว่า ท่านมหาทุคตบุรุษ ถ้าชาตินี้ท่านมาพบพระพุทธศาสนา พบพระพุทธเจ้า ท่านไม่บริจาคทานเสียบ้าง ไปชาติหน้าท่านจะจนยิ่งกว่านี้ ท่านจะว่ากะไร สองสามีภรรยาดูหน้ากัน ทำหน้าไม่ค่อยดี เห็นจะจริง ถ้าว่ามันจนยิ่งกว่านี้เราจะทำอย่างไรดี นั่งมองตากันทั้งสองสามีภรรยา ภรรยาก็พูดขึ้นก่อนว่า เอาเถอะมันจะจนมันจะตายในชาตินี้ก็ตายไป เราจะบริจาคทานในวันนี้ วันนี้เราอดกันก็แล้วกัน ตายก็ตายไป ตั้งอกตั้งใจอย่างนี้ เอาจริงเอาจังอย่างนี้ สามีก็ต้องยอม เมื่อบริจาคสองทะนาน มันก็อดกันวันหนึ่ง เช้าก็ไม่ได้บริโภค เพลก็ไม่ได้บริโภค แล้วเย็นก็ไม่ได้บริโภค ไม่มีบริโภคละเลิกกัน ก็ยอมอดกัน เมื่อยอมอดกันเช่นนั้นเข้า สมเจตนาเช่นนั้นเข้า สองสามีภรรยาก็ดีอกดีใจกัน นอนไม่หลับคืนวันนั้น จะบริจาคทานกัน ไม่ไปตำข้าวไม่ไปทำการจ้าง ฝ่ายภรรยาก็บอกว่านาย เวลาเช้า ลุกแต่เช้าแล้วออกไปเก็บผัก ฉันจะเข้าครัว อาหารจะไม่สมบูรณ์ จะน้อยไปให้ไปเก็บผัก พอตี ๔ ตอนเช้าก็ลุกขึ้นเมียเข้าครัวบอกให้ผัวไปเก็บผักชายแม่น้ำ ครั้นจะเล่าเรื่องมหาทุคตบุรุษให้ยาวไป เวลาก็จะไม่พอ เรื่องเทศน์นี้ยังอยู่มาก เพราะฉนั้นเมื่อสำเร็จแล้ว เมื่อสามีไปเก็บผักไปพบกับนายเกวัตต์ๆ ก็บอกว่าท่านจะมาเก็บผักทำไม พระท่านจะกินผักกินหญ้าได้อย่างไร มาช่วยกันร้อยปลาแล้วเราจะให้ จึงไปช่วยเขาร้อยปลา คนโน้นเขาก็ซื้อพวงละ ๑ ๒ ๓ ๔ บาท ร้อยเท่าไรหมดๆ หนักเข้าหมดปลาก็หมดคน มองไปดูหน้านายเกวัตต์ๆ ว่าอย่าวิตกไปเลย ปลาตะเพียนอีก

๗ ตัว เราเอาไปหมกไว้ที่รากไทร เดี๋ยวเราจะเอาไปให้ท่าน นายเกวัตต์ ไปควักปลาตะเพียนในเนินทรายมาอีก ๗ ตัว ล้างน้ำดีแล้วก็ส่งให้มหาทุคตบุรุษๆ นั้นก็รีบกลับบ้านทันที พอถึงบ้านจึงส่งให้พ่อครัว ในครัวนั้นพระอินทร์มาช่วยอยู่แล้ว คือพระอินทร์มาแสดงเป็นคนจนผู้แสวงหางานทำการจ้าง ภรรยาอยู่ข้างหลัง บอกว่าไม่มีจ้าง จะทำงานเลี้ยงพระองค์เดียว เขาบอกว่าถ้าเลี้ยงพระองค์เดียวก็จะช่วยแรง ไม่เอาเงินเอาทอง ช่วยเปล่าๆ ภรรยาก็ไม่ยอมให้ช่วย พระอินทร์เข้าไปช่วยทำอยู่แล้วในครัวนั้น มหาทุคตบุรุษส่งปลาให้พ่อครัวๆ ทำเสียเดี๋ยวเดียว พระอินทร์ก็เนรมิตให้เรียบร้อยเป็นอันดี พอเสร็จแล้ว ภรรยาก็บอกว่านายไปนิมนต์พระมา พระที่นายนิมนต์ไว้แล้ว มหาทุคตบุรุษจึงแต่งตัวรีบไปถึงบัณฑิตบุรุษพระเขานิมนต์กันไปหมดแล้ว พระองค์เดียวบัณฑิตบุรุษลืมลงบัญชี มหาทุคตบุรุษเสียใจลงนอนดิ้นฝุ่นฟุ้ง ไม่ได้พระไปจะทำอย่างไรกัน ร้องไห้ไปทีเดียว ผู้ดีเศรษฐีที่เขาเลี้ยงพระมีคนมามากประชุมกัน มากันใหญ่ มาดูกันอย่างละครชาตรี สนุกสนานกันใหญ่ คนผู้มีปัญญา เขาเข้ามาดูแล้วถามว่า นี่เรื่องอะไรกัน พอเขารู้เรื่องเข้า เขาก็บอกว่า อย่าตกใจไปท่านมหาทุคตบุรุษอย่าตกใจไป พระพุทธเจ้าท่านไม่เข้าบัญชีใคร ใครมาจดบัญชีท่านไม่ได้ เขาเกรงพระทัยท่าน ท่านอยู่ที่วิหาร เข้าไปเถอะ อาจสมเจตนาได้ เพราะไม่มีพระอีกแล้ว มหาทุคตบุรุษก็ผลุดลุกไปทั้งน้ำตายังเต็มตาอยู่ทีเดียว พอไปถึงพระพุทธเจ้าก็กราบๆ ลง พระพุทธเจ้าเห็นทุคตบุรุษ พระองค์

ตรัสถาม **อสฺสมุโข มหาทุคฺคโต** มหาทุคตบุรุษ เป็นอย่างไรน้ำตาจึงเต็มหน้าอยู่ล่ะ จึงกราบทูลเล่าถวายพระองค์ตั้งแต่ต้นจนอวสาน พระศาสดาจารย์ส่งบาตรให้ มหาทุคตบุรุษรับออกมา รับบาตรออกมาตามลำดับผู้คนคับคั่ง เหมือนกับรับพระเจ้าแผ่นดินเสด็จ พอเห็นมหาทุคตบุรุษถือบาตรก็ให้เงินแก่มหาทุคตบุรุษ ให้พันบาท สองพันบาท ทวีขึ้นไป จนกระทั่งแสนบาท ล้านบาท โกฏิหนึ่ง ให้สมบัติเศรษฐีครึ่งหนึ่ง เพื่อจะอาราธนาพระพุทธเจ้าไปถวายภัตตาหารเพียงอย่างเดียว ไม่ได้มุ่งอะไรดีอกดีใจ ให้สมบัติเศรษฐีทั้งหมดก็ไม่เอาอีกเหมือนกัน อาราธนาพระพุทธเจ้าไปเลี้ยงจนได้ ถึงบ้านจนได้ พอจะไปแน่เข้า พระเจ้าแผ่นดินก็เสด็จตามไป กลัวพระพุทธเจ้าจะไปฉันบ้านคนจนด้วยอาหารที่ไม่ดี ฉันไม่ได้ แต่พอไปเห็นเครื่องไทยทานของมหาทุคตบุรุษเข้าแล้ว หันพระพักตร์กลับทันที เราก็ทำไม่ได้อย่างนี้ พระอินทร์ทำ ไม่ใช่มนุษย์ทำ พระพุทธเจ้าทำภัตตกิจสำเร็จแล้ว ทำภัตตานุโมทนาให้มหาทุคตบุรุษ มหาทุคตบุรุษรับบาตรกลับมาวิหารดังกล่าว พอกลับไปถึงบ้าน มหาทุคตบุรุษกลับกลายไปแล้ว เป็นมหาเศรษฐีคหบดีใหญ่โตมโหฬารไปแล้ว เข้าบ้านไม่ถูก ได้สมบัติใหญ่โตมโหฬารอย่างนั้น ที่ทำทานต้องทำจริงอย่างนั้น ชีวิตจิตใจจะตายช่างมัน เอาจริงๆ จังๆ อย่างนั้นก็ได้การ อย่างมหาทุคตบุรุษนั้นยอมตาย นั่นทำจริงถูกจริงอย่างนี้ เพราะฉนั้นทานการให้มหาทุคตบุรุษนั้นไปชวนเขานี่แกจึงได้รวยกันยกใหญ่ มหาทุคตบุรุษก็ถูกบัณฑิตบุรุษชักชวนอีก รวยใหญ่อีกเหมือนกัน เพราะฉะนั้นเจ้าภาพทั้งหลายก็ชักชวน

กันมาหลายคนด้วยกัน บริจาคทานด้วยกัน ได้ทั้งโภคสมบัติ บริวารสมบัติ นี่ส่วนทาน และส่วนให้บรรพชา เป็นเจ้าภาพให้บวชเป็นสามเณรเป็นภิกษุภาวะในพระพุทธศาสนา เป็นภิกษุเป็นสามเณรภาวะในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ เป็นเป้าหมายใจดำของพระบรมศาสดา ได้อุบัติบังเกิดขึ้นในโลกแล้ว มุ่งมาตรปรารถนาจะให้กุลบุตร ให้บรรพชาอุปสมบทเหมือนพระองค์บ้าง เรื่องนี้เป็นกลเม็ดสำคัญ ถ้าว่าอุบาสก อุบาสิกาทั้งหลาย ภิกษุ สามเณร ฉลาดฟังธรรมออก ตามธรรมดาเจ้าลัทธิเจ้าวิชาไหนๆ มีความรู้ชนิดใด เป็นคนฉลาดก็ชักชวนหมู่มนุษย์ให้ตามลัทธิของตัวมานี่เป็นคนฉลาดก่อนพุทธกาลก็มีอยู่อย่างนี้ ถ้าถือลัทธิอะไรก็ให้เป็นหลักฐาน ยึดลัทธินั้นให้มั่น แล้วก็ชักชวนบุคคลอื่นให้เข้าลัทธิอันเดียวกัน ให้มีความเห็นเป็นเอกฉันท์แล้ว มีพวกขึ้นได้ตั้ง ๑๐๐ ตั้ง ๑,๐๐๐ ตั้ง ๑๐,๐๐๐ ตั้ง ๑๐๐,๐๐๐ นั่นแหละถ้าว่าหนักขึ้นไปๆ ก็ชักชวนพวกมากขึ้นไปๆ เต็มประเทศ เต็มประเทศเข้าก็เป็นเจ้าแผ่นดิน ลึกซึ้งขนาดนั้น ที่เราไปทางถูกไม่ใช่ไปทางผิด ถ้าไปทางผิดไปทางคอมมิวนิสต์เป็นอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้ ถูกตัดหัวหรือถูกยิงเป้าทีเดียว นี่ทางถูกทางพุทธศาสนาเป็นภิกษุสามเณร ใครใกล้ภิกษุสามเณรให้จับตัวมาบวชเป็นภิกษุสามเณรเหมือนกันเสียหมด ก็เป็นพวกของตัวหมดนั่นเอง ใครเข้าใกล้ก็ให้เป็นอุบาสก ให้จำศีลให้ทานฟังธรรมเสียหมด ถ้าเป็นอุบาสิกา ใครเข้าใกล้ก็ให้เป็นอุบาสิกาเสียให้หมด เมื่อเข้าไปใกล้ก็โกนหัวนุ่งขาวเสีย พวกของตัวก็มากเข้าๆ ชักชวนให้จำศีลให้ทานฟังธรรมเสีย นี่คนฉลาด

คนมีปัญญาหาพวกไม่ได้มากอย่างนี้ ถ้าคนหาพวกไม่เป็น ตั้งแต่หนุ่มจนแก่คนเดียวอยู่นั่นแหละ เข้าใครไม่ติด ไม่มีปัญญา คนโง่ นั่นเป็นอย่างไรจะหามเสา สักต้นหนึ่งก็ไม่ไหว ตัวคนเดียว หามอย่างไรหามไม่ได้ ไม่มีพวกไม่ฉลาด เพราะพระพุทธเจ้า ท่านสอนมนุษย์ให้ฉลาด ไม่ใช่สอนให้เป็นคนโง่ ถ้าเป็นอุบาสก อุบาสิกา ก็หาพวกอุบาสก อุบาสิกาให้มากขึ้น ถ้าเป็นภิกษุ สามเณรก็หา พวกภิกษุ สามเณรให้มากขึ้น เรื่องนี้ครั้งพุทธกาลปรากฏอยู่

บัณฑิตบุรุษไปชวนบุรุษวัดโน้นไปฟังธรรมวัดโน้นวัดนี้ ไปไกลออกไปเรื่อยๆ ไป หมู่โน้นหมู่นี้ไปหนักเข้าหนักเข้า ไปเฝ้า พระบรมศาสดาครบ ๕๐๐ พอครบ ๕๐๐ ก็ไปเฝ้าพระบรมศาสดา เมื่อไปเฝ้าพระบรมศาสดาคนก็มากมายก่ายกอง จึงเป็นที่เล่าลือ กันว่า บัณฑิตบุรุษนั้นเป็นคนหัวหน้าพระศาสดาให้นามสมมติ สมัญญาว่า **บัณฑิตปุริโส** อีกเหมือนกัน ว่า ผู้ดำเนินด้วยคติของ ปัญญา คนมีปัญญา ชวนหมู่พวกได้ถึง ๕๐๐ เป็นคนมีชื่อเสียง ในครั้งพุทธกาล นี้ตัวอย่างเป็นหลักเป็นประธานอย่างนี้ เมื่อ รู้จักหลักดังนี้ ก็การให้ทาน หรือการเป็นเจ้าภาพให้กุลบุตรบวช ในธรรมวินัยของพระศาสดา จงอุตส่าห์ทำด้วยตนของตนด้วย ให้ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้ทำด้วย ก็จะรวยทั้งสองฝ่าย เมื่อทำ ด้วยตนของตนก็แคบไป ต้องทำให้กว้างๆ สามัคคีเกิดมากด้วย เมื่อสามัคคีเกิดมากแล้วความสุขเกิดมากด้วย เพราะเหตุว่า พระองค์รับสั่งว่า **สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี** ความพร้อมเพรียง ซึ่งกันและกันเป็นเหตุให้เกิดสุข แสวงหาความสุขก็ต้องสุขกัน

อย่างนี้ นี่ที่ไหนได้มาวัดมาวาหมู่เดียวพวกเดียวกันจำศีลภาวนา เมื่อมาทะเลาะกันเสีย เรื่องอะไรกันแสนจะโง่ ไม่โง่เดียว หนึ่งโง่ สองโง่ สามโง่ สี่โง่ ร้อยโง่ พันโง่ หมื่นโง่ แสนโง่ แสนโง่อย่างไร ก็คือฆ่าตัวเองเสียทั้งเป็น ฆ่าตัวเองทั้งเป็นอย่างไร ก็ไปโกรธกันเสีย ก็ฆ่าตัวเองทั้งเป็นใครเขาจะเข้าใกล้ เขามาทำบุญทำทาน มารักษาศีลฟังธรรมกัน ไประหองระแหงกันเสีย นี้มันแสนจะโง่ ไม่ฉลาด เขาเห็นก็ยิ้มเยาะ ก็มาอยู่ในระหว่างฟังเทศน์ฟังธรรม จำศีลภาวนา ถ้าว่าไปแสดงโกรธเช่นนั้น ชาติต่อไปก็มีรูปไม่สวย น่าเกลียดน่าชังใครเห็นก็ไม่อยากเข้าใกล้ ถ้าว่าหน้ายิ้มอยู่ร่ำไป เขาก็ว่า แม่ใจดี พ่อใจดี เลี้ยงลูกก็สวยงดงาม อยู่ที่ไหนก็งดงาม ทั้งนั้น เหตุนี้ให้อุตส่าห์พยายาม อย่าทะเลาะวิวาทบาดหมางกัน อย่าแก่งแย่งกัน เรือนเดียวห้องเดียวกันอยู่ได้ตั้ง ๑๐ คนเรียกว่า คับที่อยู่ได้คับใจอยู่ยาก จะเป็นอะไรอยู่ได้กันทั้งนั้น ใจอย่าให้คับ ใจกว้างขวาง นี่แหละเป็นทางไปของพระพุทธศาสนา ต้องกลมเกลียว น้ำหนึ่งใจเดียวในกันและกัน ฟังเทศน์ฟังธรรมจำศีลภาวนาก็เป็น น้ำหนึ่งใจเดียวกัน กลมเกลียวในกันและกัน ให้ทานก็พรักพร้อม กันทำใจให้ดี อย่าทำให้อิจฉาริษยาอย่าอวดดิบอวดดีในกันและกัน นั่นเป็นพญามารบังคับให้เราเสียหาย ไม่ใช่ให้เป็นคนหลักฐาน ต้องเป็นผู้ตั้งอยู่ในการให้ทานฟังธรรมจำศีลภาวนานั่นเป็น ทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ เพราะฉะนั้นการให้ทาน บริจาคทาน พระสงวนเป็นผู้ชักชวนเพื่อนสพรหมจารีด้วยกัน เป็นเจ้าภาพให้อุปสมบทพระภิกษุภาวะในพระพุทธศาสนา

ภิกษุองค์นั้นมีธรรมกายด้วย บวชสองชั้น มีธรรมกายกว้างขวางดี สอนคนอื่นก็ได้เป็นครูเขาก็ได้มีธรรมกายไปนรกไปสวรรค์ ไปนิพพานได้ พระสงวนก็ตาดีหูดีเหมือนกัน รู้ว่าองค์นี้มีธรรมดี ก็เป็นเจ้าภาพบวชให้ข้างในก็เป็นพระพุทธเจ้าปรากฏอยู่ ข้างนอก ก็เป็นภิกษุภาวะในพุทธศาสนา บวชอย่างนี้ก็เรียกว่า ถ้าว่าถึง นักเลงโตก็เหลี่ยมถูกสองชั้น ถูกเหลี่ยมที่ถูกเหลี่ยมนั้นเพราะถูก คนอื่นบวชถ้าตัวเอง ทำให้มีธรรมกายขึ้นแล้ว บวชตัวเองเหมือน อย่างกับพระอย่างนั้น ก็ถูกสามชั้นทีเดียว แต่นี่เป็นคนอื่นเสียตัว คนอื่นเขามีธรรมกาย แล้วก็เป็นเจ้าภาพบวชให้แก่เขานี่ได้สองชั้น เหตุนี้พระสงวนก็มีปัญญาสอดส่องมองเห็นไปในภายหน้าว่า ท่านองค์นี้เมื่อบวชเป็นภิกษุภาวะในพุทธศาสนา เพราะเป็นธรรมกาย ตั้งแต่เป็นฆราวาสอยู่แล้ว ก็จะเป็นอายุพระศาสนาต่อไป ก็จะเป็น อาจารย์เขาทางวัดโน้น วัดจันทรประขาว เข้าไปในคลองภาษีเจริญ เพราะเคยเข้าไปอยู่กับพวกเขาเหล่านั้น เคยอุปการะเขาอยู่บ้างแล้ว ต่อไปก็จะเป็นครูอาจารย์ในที่โน้น แต่ตอนนี้ยังมีคนรู้จักน้อย อยู่พึ่งจะแผ่ออกไป การให้อันนี้เรียกว่าธรรมทาน แล้วก็ไปเป็น ธรรมทานอีกชั้นหนึ่ง ธรรมทานเป็นทานที่พระพุทธเจ้าทรง สรรเสริญนัก ทานจัดเป็นสองอย่าง อามิสทาน ธรรมทาน อามิสทานให้อามิส ที่เราบริจาคทานที่ทำแล้วนี้เป็นอามิสทาน ให้อุปการะแก่พระพุทธศาสนา ถวายอาหารบิณฑบาตแก่ภิกษุ สามเณรเป็นเนืองนิตย์ อัตราอยู่ก็ดี เป็นครั้งคราวก็ดี เรียกว่า เป็นกำลังของพุทธศาสนาให้ศาสนามีกำลังเจริญรุ่งเรืองต่อไป

เรียกว่า อามิสทาน อามิสทานนี้ ถ้าไม่มีศาสนาก็อยู่ไม่ได้ เป็นหลักพระศาสนาใหญ่โตเหมือนกัน เป็นฐานรองพระพุทธศาสนาใหญ่โตเหมือนกัน ส่วนธรรมทานพระศาสดาจารย์เป็นผู้ได้ตรัสรู้แล้ว ก็มีธรรมทานด้วย ธรรมทานนั้น ทำให้ศาสนารุ่งเรืองยิ่งใหญ่ไพศาล ถ้าไม่มีธรรมทาน ใครจะได้มรรคผล ธรรมทานเป็นตัวให้ถึงมรรคผลทีเดียว แต่ผู้ที่จะได้มรรคผล ถ้าหากว่าไม่ได้อาหารเมื่อตอนต้นจะได้มรรคผลอย่างไร ก็อาศัยซึ่งกันและกัน หนทางเบื้องต้นหนทางเบื้องปลาย มรรคผลเป็นหนทางเบื้องปลาย ธรรมทานเป็นหนทางเบื้องต้น ธรรมทานนี้พระองค์รับสั่งว่าประเสริฐเลิศกว่าทานทั้งปวง เลิศกว่าทานทั้งปวงเพราะทานในเบื้องปลายไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดจะให้ได้ พระศาสดาอุบัติขึ้นในโลกจึงให้ได้ จึงเป็นธรรมทานสำคัญ ถ้าว่าเมื่อพระศาสดายังไม่อุบัติขึ้นในโลก ไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดจะให้ธรรมทานเหมือนพระศาสดาได้ แล้วจะให้ก็ทางมรรคผลไม่มี พระศาสดาอุบัติขึ้น ทางมรรคผลจึงมีปรากฏขึ้น ธรรมทานในศาสนานี้จึงได้ชื่อว่าประเสริฐเลิศด้วยประการดังนี้

เมื่อรู้จักหลักอันนี้ เข้าใจชัดเช่นนี้ ที่จะเป็นมนุษย์ต้องประพฤติบริสุทธิ์ด้วยกายด้วยวาจาด้วยใจ เมื่อประพฤติบริสุทธิ์ด้วยกายด้วยวาจาด้วยใจแล้ว ให้เป็นผู้คิดให้สมบัติของตน แก่บุคคลผู้อื่นไม่โลภอยากได้ของเขายินดีสรรเสริญพวกเหล่านั้น ไม่โกรธประทุษร้ายเขา มีเมตตาปราณีในเขาอยากให้เขาเป็นสุขทุกถ้วนหน้า แล้วก็ชักชวนบุคคลอื่นให้เมตตาปราณีในเขา เห็นชอบ

ประกอบด้วยสุจริตตามครองธรรม เห็นชอบตามครองธรรมด้วยตนของตนแล้ว ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้เห็นชอบประกอบอยู่ในความเห็นในครองธรรม ยินดีสรรเสริญพวกดำเนินตามครองธรรมนั้นๆ นี้ได้ชื่อว่ากระทำความดีด้วยกายวาจาใจ สมมาตรปรารถนา นี่เรารู้แล้วว่าการเป็นมนุษย์เป็นของได้ยากอย่างนี้ ความบังเกิดขึ้นของพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นของได้ยาก ต้องสร้างบารมี ๓๐ ทัสเคร่งครัดทีเดียว บารมี ๓๐ ทัสต้องบริสุทธิ์บริบูรณ์ถ้าไม่บริสุทธิ์บริบูรณ์ เป็นพระพุทธเจ้าไม่ได้ กว่าจะได้บารมี ๓๐ ทัส ก็ต้องสร้างไม่ใช่เป็นของธรรมเล็กๆ น้อยๆ ทำยิ่งใหญ่ไพศาล บารมี ๓๐ ทัส คือ ทานบารมี ทานอุปบารมี ทานปรมัตถบารมี ทานบารมีนั้น ต้องกลั่นๆ บุญที่เราทำนี้ กลั่นกันจริงๆ กลั่นกันใหญ่ทีเดียว บุญคืบหนึ่งรอบตัวกลมรอบตัว คืบหนึ่งกลั่นเอามาเป็นบารมีได้นิ้วเดียว บารมีคืบหนึ่ง กลมรอบตัว กลั่นเป็นอุปบารมีได้นิ้วเดียว อุปบารมีคืบหนึ่ง กลมรอบตัว กลั่นมาเป็นปรมัตถบารมีได้นิ้วเดียว จึงต้องสร้างบารมีไปกระทำบุญสร้างบารมีไปอย่างนี้ ทานบารมี ทานอุปบารมี ทานปรมัตถบารมี สามดวง ดวงหนึ่งวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว ดวงหนึ่งวัดผ่าเส้นศูนย์กลางกลมรอบตัวๆ นี่ส่วนทาน แล้วก็ต้องศีลอีกไม่ใช่อย่างเดียว ศีลสมบูรณ์บริบูรณ์แบบเดียวกัน ศีลบารมี ศีลอุปบารมี ศีลปรมัตถบารมี ถ้าว่าได้บุญมาโดยวิธีศีลแล้ว กลั่นแบบเดียวกันนั้นจนกระทั่งศีลบารมี ศีลอุปบารมี ศีลปรมัตถ-บารมี สามดวงนี้ ๒๐ วา กลมรอบตัวเท่าๆ กันกว่าจะได้บารมี

เต็มเช่นนั้น จะเป็นเวลานานเท่าไรพระพุทธเจ้านับอสงไขยไม่ไหว ที่พระพุทธเจ้าสร้างบารมีเป็นเอนกอนันต์มากนัก เนกขัมมบารมี การออกจากกามเป็นนักบวชอย่างนี้ เมื่อได้บุญมาจากนักบวชแล้ว กลั่นแบบเดียวกัน กลั่นเป็นบารมี อุปบารมี ปรมัตถบารมี ดวงเท่าๆ กัน ๒๐ วา กลมรอบตัว เท่าๆ กัน ปัญญาที่เราใช้ปัญญาเป็นบุญกุศล ที่ใช้ปัญญาที่ชอบประกอบด้วยสุจริตที่ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้ละ ให้เลิกความชั่วกระทำความดี เรียกว่าเป็นปัญญาบารมี ปัญญา บารมีที่สั่งสมอบรมมามากน้อยเท่าไรก็ตาม ถ้าว่าเป็นบุญเกิด จากปัญญาแล้วได้มากน้อยเท่าไรก็กลั่นแบบเดียวกัน จนกระทั่ง ได้ดวงปัญญา วัดได้ ๒๐ วา กลมรอบตัว สามดวงเหมือนกัน วิริยะ ขันติ สัจจะ เมตตา อุเบกขา แบบเดียวกันหมด จนกระทั่ง อุเบกขาบารมี บารมี ๑๐ ทัส แยกเป็นอย่างละสาม เป็นบารมี ๓๐ ทัส ต้องจัดเป็นดวงบุญ บารมี อุปบารมี ปรมัตถบารมี วัดผ่าศูนย์กลาง ๒๐ วา นั้นเรียกว่าบารมีเต็มแล้ว พอบารมีเต็มแล้ว ต้องมีอื่นอีก ประกอบอีกหลายประการ กว่าจะเต็มมากมายนัก กว่าจะได้เป็นพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ทรงรับสั่งด้วยพระองค์-เองว่า เราตถาคตได้บริจาคทานบารมีมา บริจาคตัดศีรษะของเรา ให้เป็นทาน ผลมะพร้าวในชมพูทวีปมากน้อยเท่าใด น้อยกว่าศีรษะ ที่เราตัดให้เป็นทานมากมายนัก นั้นเพียงแต่ตัดศีรษะ ส่วนเลือด ที่ให้เป็นทานนั้น น้ำในมหาสมุทรมากน้อยเท่าใด น้อยกว่าเลือด ของเราที่เราให้เป็นทานมากมายนัก ให้เนื้อเป็นทาน แผ่นดินปฐพี มากน้อยเท่าใดในชมพูทวีป น้อยกว่าเนื้อของเราที่ให้เป็นทานนั้น

มากมายนัก ให้กระดูกเป็นทาน นับกระดูกภูเขาในชมพูทวีปน้อยกว่ากระดูกของเรา ที่เราควักลูกตาให้เป็นทาน ดวงดาวในอากาศน้อยกว่ามากมายนัก ที่เราควักลูกตาให้เป็นทานมากกว่านั้น อัศจรรย์อย่างนี้ กว่าจะได้เป็นพระพุทธเจ้าองค์หนึ่งองค์หนึ่งไม่ใช่ง่าย ยากนักท่านยืนยันว่า **พุทฺธุปฺปาโท จ ทุลฺลโภ** ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้า เป็นของได้ยากประการที่สอง **ทุลฺลภา ขณสมฺปตฺติ** ที่จะถึงพร้อมด้วยขณะด้วยสมัย คนที่บวช กว่าจะได้บวชไม่ใช่เป็นของง่าย ต้องถึงพร้อมด้วยขณะด้วยสมัยจึงจะได้บวช ถึงพร้อมด้วยขณะด้วยสมัยอย่างไร ขณะสมัยที่จะถึงนั้น พระพุทธเจ้ามาอุบัติขึ้นในโลก ตนก็มาเกิดในมนุษย์โลกเหมือนกัน แต่ไปเกิดเสียปลายดงปลายป่า บ้านแขมเมืองดอน ร้อยวันพันปีภิกษุ สามเณรไม่ได้กลายไปทางนั้นสักครั้งหนึ่ง แล้วจะได้บวชอย่างไรกัน ไม่ได้บวชแน่นอน หมดอายุเปล่าๆ ไม่ได้บวชกับเขา นี้ได้ยากอย่างนี้พระพุทธเจ้ามาอุบัติตรัสขึ้นในโลก แต่ไปเกิดในอรูปสัตว์ อสัญญีสัตว์ อรูปสัตว์ อสัญญีสัตว์เป็นอย่างไร อรูปสัตว์หมายถึงอรูปพรหมชั้นที่สี่ อสัญญีสัตว์ก็ รูปพรหมชั้นที่ ๑๑ ชั้นที่ ๑๑ เมื่อเวลาจะตายได้ **จตุตฺถฌาน** ฌาณที่สี่ เบื่อนามติดรูป ทุกข์ยากลำบากก็เพราะนาม ถ้าไม่มีนามเสียแล้วก็ไม่รู้เรื่องรู้ราวอะไรเหมือนก้อนดินหินกรวดจะไปทุกข์อะไร เบื่อนามไปติดรูปพอตายไปเป็นพรหมก็เหมือนอย่างกับคนนอนหลับ นอนหลับอยู่นั้นเหมือนอย่างท่อนไม้ก้อนหินอย่างนั้น ถ้าว่าไปนั่งตาย ก็ไปนั่งอยู่เหมือนตุ๊กตาหิน ถ้านอนตายก็ไปนอนอยู่ เหมือนตุ๊กตาหิน

ทำอะไรไม่ได้ ไม่รู้เหมือนคนนอนหลับนั้นเขาเรียกว่าอสัญญีสัตว์ ต้องไปเป็นอสัญญีสัตว์รับความสุขอยู่ ๘,๔๐๐ มหากัลป์ พระพุทธเจ้ามาตรัสในโลกนับไม่ถ้วน ๘,๔๐๐ มหากัลป์ ถ้าอสัญญีสตว์ อรูปสัตว์ นั่นอรูปสัตว์ อสัญญีสัตว์ เบื่อนาม ติดรูป ต้องไปอยู่นั่นใน ๕๐๐ มหากัลป์ อยู่ที่นั่น นานเหลือทน แต่ว่าไม่ถึง ๘,๔๐๐ ซึ่งมากมายนัก ถ้าไปเป็นเสียเช่นนั้น ก็พระพุทธเจ้ามาอุบัติขึ้นในโลกจะได้พบอย่างไร ก็เป็นไม่ถึงพร้อมด้วยขณะสมัย ขาดขณะขาดสมัยไป ไม่ถึงพร้อมด้วยขณะด้วยสมัย พระพุทธเจ้าอุบัติตรัสในโลก แต่ไปเกิดในอเวจี เหมือนเทวทัต หรือสัตว์ที่อยู่ในอเวจี จะได้มาบวชกันอย่างไร บวชไม่ได้กันหรือในนรกทั้ง ๔๕๖ ขุมก็บวชไม่ได้กัน หรือไปเกิดเป็นเปรตเป็นอสุรกายเสียก็บวชไม่ได้ ไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานก็บวชไม่ได้ ในเรื่องนี้เราเกิดเป็นมนุษย์แท้ๆ แต่ว่าไม่เลื่อมใสก็ไปเกิดเป็นมิจฉาทิฏฐิเสีย เหมือนประเทศต่างๆ เวลานี้มีจำเพาะพุทธศาสนาเท่านั้น ที่นับถือพระพุทธศาสนาตัวจริงอยู่ ที่ไม่ถือพุทธศาสนาก็เป็นอขณะสมัยทั้งนั้น ที่เกิดมาในมนุษย์โลกนี้เป็นบ้าใบ้บอดหนวกเสีย เขาก็ไม่ให้บวชมีร่างกายทุพพลภาพวิกลจริตเขาก็ไม่ให้บวชอีก ไม่ได้บวชกับเขาอีก ฉะนั้นบัดนี้พึงรู้ว่า แต่เพียงเป็นผู้หญิงเท่านั้นจะบวชเป็นภิกษุก็ไม่ได้ เขาเลิกบวชกันเสียแล้ว เมื่อครั้งพุทธกาลเขาบวชกันได้ ถ้ามีพระอรหันต์ พระอรหันต์เหาะเหินเดินอากาศได้แล้วนั้น ผู้หญิงจึงจะกลับบวชได้อีก นี่ก็ยากอยู่ ร่างกายสมบูรณ์บริบูรณ์ดีอยู่กับพ่อกับแม่ ละเมิดพ่อแม่ไปมีลูกมีเมียเสีย ห่วงลูก

ห่วงเมียบวชไม่ได้จนตายก็มีหลายร้อยนับพันไม่ไหวในประเทศไทย บวชกับเขาไม่ได้ นั่นเป็นอขณะอสมัยต่อเมื่อใดได้มีศรัทธาเลื่อมใสขึ้นเหมือนกับคนผู้บวชนี้ มาพบพุทธศาสนามีศรัทธาเลื่อมใสได้เห็นพระรัตนตรัยมีธรรมกายขึ้น สิ่งอื่นไม่ถึง การบวชนี้เป็นของเลิศประเสริฐนัก ต้องรักใคร่ขนาดนี้จึงจะได้บวชสมมาตรปรารถนาเมื่อได้บวชสมเจตนาแล้วให้รักษาธรรมที่ตนได้นั้นไว้ให้มั่นคงในขันธสันดาน บุญกุศลก็จะเกิดยิ่งใหญ่ไพศาลหนักขึ้นไปก็จะได้เป็นครูบาอาจารย์เขาหนักขึ้นไป ทำประโยชน์พุทธศาสนาได้ ไม่เสียทีที่พ่อแม่อาบน้ำป้อนข้าวอุ้มท้องมาไม่หนักเปล่า ไม่เหนื่อยเปล่า ไม่ลำบากเปล่า ได้ชื่อว่าให้ประโยชน์แก่พ่อแม่แท้ๆ แม้บุคคลผู้หนึ่งผู้ใดจะทูลตัวไว้เหนือเกล้าก็ไม่หนักเปล่าเพราะเป็นคนทำประโยชน์ให้แก่ชาติ ศาสนา ให้แก่พระพุทธศาสนาโดยตรงทีเดียว ให้ตั้งใจให้มั่นอย่างนี้ เมื่อได้เป็นสมณะแล้ว อุตส่าห์ตั้งอกตั้งใจ ไม่ได้เป็นง่าย ภิกษุสงฆ์ทั้ง ๒๕ ต้องยกขึ้น ต้องมีอุปัชฌาย์รับเข้าหมู่ไม่ได้เป็นภิกษุได้ง่ายๆ เมื่อได้เป็นแล้วก็รักษาไว้เป็นเกียรติสำคัญของตัว นี่ฝ่ายคนผู้บวชได้อานิสงส์สำคัญในชาตินี้ ฝ่ายเจ้าภาพผู้บวชก็สำคัญเหมือนกัน เนื่องซึ่งกันและกันดังนี้ **ทุลฺลภญฺจ มนุสฺสตฺตํ ทุลฺลภา ขณสมฺปตฺติ** ที่จะถึงพร้อมด้วยขณะด้วยสมัยเป็นของยาก บัดนี้ผู้บวชได้บวชสมเจตนา เจ้าภาพก็พลอยได้บุญได้กุศลไปด้วยสมเจตนา

สทฺธมฺโม ปรมทุลฺลโภ สัทธรรมเป็นของได้ยากอย่างยิ่ง

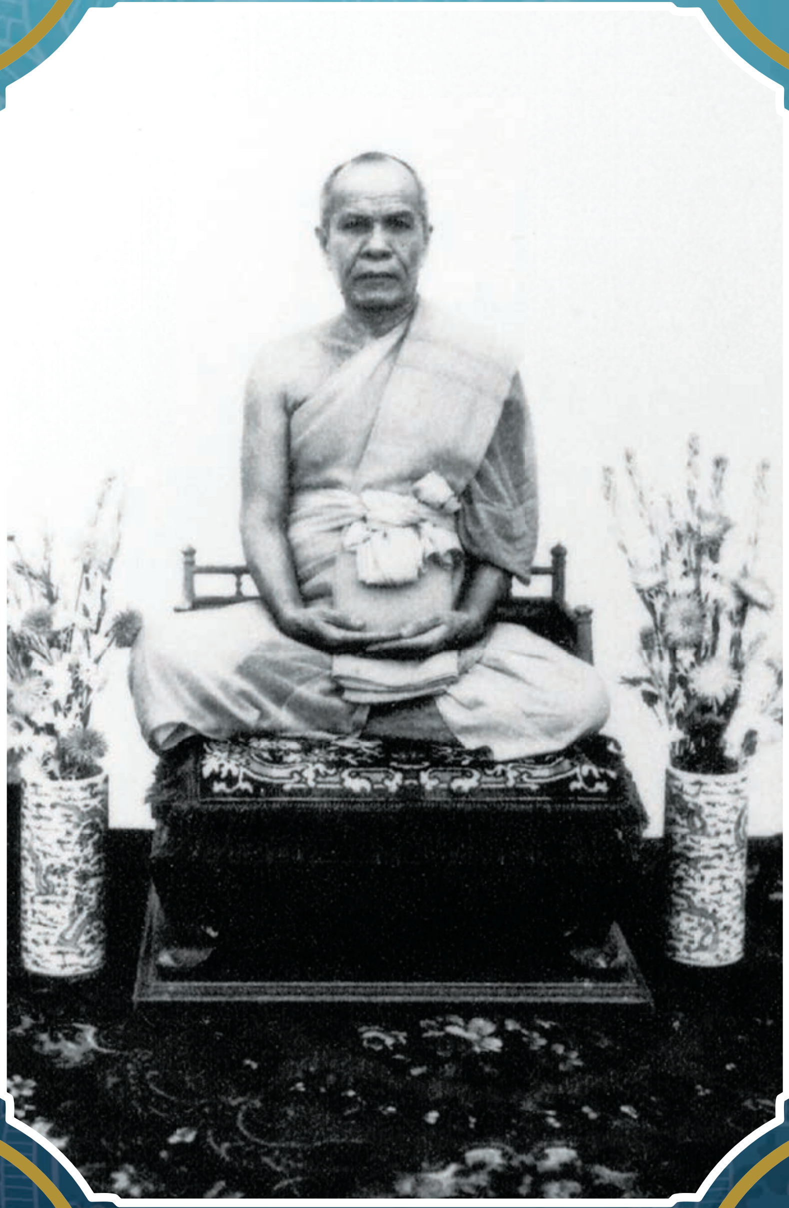
ไม่ใช่พอดีพอร้าย สัทธรรมคืออะไร ธรรมคือเครื่องสงบระงับ เครื่องสงบระงับอะไร สัทธรรมเครื่องสงบระงับ สงบระงับความโลภ ความโลภเกิดขึ้นหรืออภิชชา เพ่งอยากได้สมบัติของคนอื่น ต้องมีสัทธรรมจึงสงบได้ ถ้าสงบระงับไม่ได้ก็ต้องลักขโมย ต้องปล้นเขา ต้องมีสัทธรรมจึงสงบได้ สัทธรรมเป็นของอย่างนั้น ความโลภอยากได้ของๆ คนอื่นเกิดขึ้น ต้องพินิจพิจารณา หากว่าเราไปลักเขาเข้า เราไปปล้นเขาเข้า เขามาลักเรามาปล้นเราเราชอบไหม ไม่ชอบต้องคิดไปทวนมา ให้ความทุกข์แก่เขาไม่ดีต้องให้ความสุขแก่เขาจึงจะดี จนกระทั่งใจมันยอม ว่าไม่เอาเลิกลักเลิกปล้นกันต่อไป เลิกลักสงบเสียได้เช่นนี้ เพราะสัทธรรม ไม่ใช่อื่น สงบระงับ อภิชฌาละโมภ ไม่สม่ำเสมอพยาบาทเกิดขึ้น อาฆาตปองร้ายหมายมาตร์กัน จะไปยิงไปฆ่าไปฟัน ไปแทง ให้เขาถึงความวิบัติพลัดพรากต่างๆ ก็ต้องใช้วิธีพิจารณาแบบเดียวกัน ถ้าเขาถูกฆ่าเช่นนั้นเขาเดือดร้อนเขาทุกข์ เราถูกฆ่าเช่นนั้น ถูกประทุษร้ายเช่นนั้น ถูกทำลายเช่นนั้นจะทุกข์ไหม เป็นทุกข์แน่ ต้องคิดทบไปทวนมาๆ จนกระทั่งไม่ไปประทุษร้ายเขา ไม่ปองร้ายเขาก็เลิกขาดจากใจ นี่สงบลงได้เพราะสัทธรรม เห็นผิดจากครองธรรมก็แก้ไขหาครูบาอาจารย์หรือท่านผู้หลักผู้ใหญ่ ท่านผู้เล่าเรียนศึกษาเป็นหลักเป็นประธาน เป็นคนดีก็เข้าไปสู่ใกล้ ต้องพินิจพิจารณาศึกษาไป จนกระทั่งทำความเห็นถูกต้องร่องรอยความประสงค์ทางพุทธศาสนาให้ได้ เมื่อความเห็นถูกต้องร่องรอยได้แล้ว ก็ได้ชื่อว่าสัทธรรมอันสงบระงับ กลับความเห็นผิดให้เป็นความเห็นถูกได้ ความโลภเกิดขึ้น สงบความโลภได้ด้วยวิธีอันใด วิธีนั้น

เป็นสัทธรรมความหลงเกิดขึ้นสงบระงับได้ด้วยวิธีอันใด วิธีนั้นเป็นสัทธรรม สัทธรรมแปลว่า ความสงบ สงบความชั่ว สงบชั่วด้วยกาย ดีด้วยวาจา ด้วยใจ เหลือแต่ดีด้วยกาย ดีด้วยวาจาด้วยใจ นั้นเป็นสัทธรรม ของหาได้ยากไม่ใช่เป็นของหาได้ง่าย

ครั้นจะชี้แจงแสดงในเทศนา **ทุลฺลภ** ทั้ง ๔ ประการชี้แจงแสดงให้กว้างขวางออกไปเวลาก็ไม่สู้พอเพราะเจ้าภาพใจไม่ค่อยสบายอยู่แล้ว ถึงเวลาที่จะเจริญพระพุทธมนต์ต่อไปก็ต้องไว้เวลาไว้โอกาสให้เขาใช้เวลานั้นได้ เหตุนี้ผู้เทศน์จึงได้ขอเทศนา ใน**ทุลฺลภ** ทั้ง ๔ ประการที่ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาตามมัตยาธิบาย ด้วยอำนาจสัจจวาจาที่ได้อ้างธรรมเทศนาใน **ทุลฺลภ** ๔ ประการนี้ ตั้งแต่ต้นจนอวสาน ขอความสุขวิเศษสำราญที่เบิกบานใจจงบังเกิดมีแก่ท่านเจ้าภาพ และสาธุชนทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า **สพฺพพุทฺธานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระพุทธเจ้าทั้งปวง **สพฺพธมฺมานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระธรรมทั้งปวง **สพฺพสงฺฆานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระสงฆ์ทั้งปวง **ปิฏกตฺตยานุภาเวน** ด้วยอำนาจปิฎกทั้ง ๓ คือ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก **ชินสาวกานุภาเวน** ด้วยอานุภาพชินสาวก สาวกของท่านผู้ชนะมาร จงดลบรรดาลความสุขสวัสดิ์ให้อุบัติบังเกิดมีแก่ท่านผู้เป็นเจ้าภาพ และสาธุชนทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลาสมมติว่า ยุติธรรมมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

พระธรรมเทศนา

โดย

พระภาวนาโกศลเถระ

วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ธนบุรี

เทศน์เรื่อง "**พระพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นเป็นเหตุให้เกิดสุข**"

เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๔๙๗

นโม ฯลฯ

สุโข พุทฺธานมุปฺปาโท สุขา สทฺธมฺมเทสนา สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี สมคฺคานํ ตโป สุโขติฯ

ณ บัดนี้อาตมภาพจะได้ แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยพระพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นเป็นเหตุให้เกิดสุข พระองค์ทรงแสดงธรรมเทศนาก็เป็นเหตุให้เกิดสุข ธรรมเทศนาของพระองค์ได้สำเร็จแก่พุทธบริษัทปรากฏชัด ท่านผู้สำเร็จด้วยเทศนานี้รวมเข้า

เป็นหมวดหมู่ ที่เกิดสุขก็เกิดจากความพร้อมเพรียงซึ่งกันและกัน ความสุขเป็นตัปปธรรมของความพร้อมเพรียงโดยแท้ในกระแสเทศนานี้ ออกจากพระโอษฐ์ของพระบรมศาสดา พระองค์ได้ทรงบรรลุพุทธการกธรรมสมมาตรปรารถนา จึงได้ทรงเทศนาวางเนตติแบบแผนเห็นสภาวะปานฉะนี้ ก็บัดนี้เราท่านทั้งหลายที่เป็นภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา จะพึงได้ฟังพระธรรมเทศนาเรื่องพุทธปัญญาปรากฏต่อไปบัดนี้

สุโข พุทฺธานมุปฺปาโท ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นสุข **สุขา สทฺธมฺมเทสนา** การแสดงพระสัทธรรมของพระองค์เป็นสุข **สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี** ความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นสุข **สมคฺคานํ ตโป สุโข** สุขเป็นตัปปธรรม ธรรมของความพร้อมเพรียงทั้งหลาย ธรรม ๔ ข้อนี้ เป็นตำรับตำราที่เราท่านทั้งหลายจะได้ประพฤติปฏิบัติตามพระบรมศาสดา ในข้อนี้ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นสุขนั้น เป็นไฉน? พระจอมไตรแสวงหาพุทธ-การกธรรมตั้งแต่ละราชสมบัติคือเมืองกบิลพัสดุ์ออกบำเพ็ญทุกกรกิริยาถ้วนหกพระพรรษา ได้บรรลุเป็นพระพุทธเจ้าใต้ควงไม้ศรีมหาโพธิ์ ที่ได้บรรลุความเป็นพระพุทธเจ้านั้น พระพุทธเจ้ามีความรู้เห็นความเห็นแปลกออกไปอย่างไร? เมื่อพระองค์ได้ไปศึกษาในสำนักอาฬารดาบส และอุทกดาบสพระองค์ได้บรรลุฌานที่ ๑ ฌานที่ ๒ ฌานที่ ๓ ฌานที่ ๔ ฌานที่ ๕ ฌานที่ ๖

ฌานที่ ๗ ฌานที่ ๘ รูปฌาน ๔ อรูปฌาน ๔ เรียกว่าสมาบัติ ๘ นั่นพระองค์ทรงทราบรู้จักกายรูปพรหมทั้งหยาบทั้งละเอียด แต่ว่าเมื่อได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าใต้ควงไม้ศรีมหาโพธิ์นั้น ท่านเป็นผู้รู้พิเศษขึ้นเมื่อได้รู้จักกายธรรมทั้งหยาบทั้งละเอียด เป็นชั้นๆ ขึ้นไป แต่พอรู้จักกายธรรมทั้งหยาบทั้งละเอียดแล้ว ความรู้ความเห็นผิดกับกายรูปพรหม อรูปพรหมทั้งหยาบทั้งละเอียด ยิ่งละเอียดหนักเข้า ยิ่งเห็นไกลหนักขึ้น เห็นลึกซึ้งหนักขึ้น ไม่มีกายใดกายหนึ่งเข้าไปถึงกายธรรม ธรรมกายเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ในปฐมยามเบื้องต้น พระองค์ก็บรรลุ **ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณ** ด้วยตาธรรมกาย ด้วยญาณธรรมกาย เห็นความจุติ และปฏิสนธิ เห็นความบังเกิดขึ้นของตัวเอง กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด ทั้งแปดกายเห็นตลอด เห็นชาติเดียวหรือ? เห็นนับชาติไม่ไหว เห็นเอนกชาติเห็นตลอด เห็นด้วยตาธรรมกายรู้ด้วยญาณธรรมกาย ทั้งหยาบทั้งละเอียด เห็นชัดๆ นี่ยามต้น ยามที่สองพระองค์ได้บรรลุเป็นลำดับขึ้นไป เข้าถึงกายธรรมที่เป็นโสดา สกิทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด เป็นลำดับขึ้นไป เข้าถึงกายธรรมที่เป็นโสดา สกิทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด พระองค์รู้ละเมียดละไมเข้าไปอีก **จุตูปปาตญาณ** ญาณเครื่องปฏิสนธิของสัตว์ในโลก ไปเกิดมาเกิดเหมือนกับคน ยืนอยู่ในฝั่งแม่น้ำนที น้ำใสสะอาดเป็นอันดี ปลาจะว่ายไปใน

ทิศเหนือ ทิศใต้ ก็ปรากฏด้วยตาของบุคคลผู้ที่ยืนอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำนั้น เห็นปรากฏชัดด้วยตา ธรรมกายโสดา โสดาละเอียด สกิทาคา สกิทาคาละเอียด อนาคา อนาคาละเอียด เห็นปรากฏชัดอยู่ที่ปฏิสนธิของสัตว์ปรากฏหมด ไปเกิดมาเกิด เกิดจากสัตว์พวกนี้ ตายจากสัตว์พวกนี้ ไปเกิดเป็นสัตว์พวกโน้นก็เห็นปรากฏเกิดจากสัตว์พวกโน้น ตายจากสัตว์พวกโน้นไปเกิดเป็นสัตว์พวกโน้น ไปเกิดเป็นกายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม อรูปพรหมเห็นปรากฏชัด เห็นเหมือนปลาว่ายน้ำดังนี้ ผุดจากนี้ ลงดำน้ำไปเห็นตัวว่ายเรื่อยไป ไปผุดขึ้นโน่นก็เห็นปรากฏ หรือดำจากโน่นไปผุดขึ้นที่โน่นก็เห็นปรากฏ เห็นหมดทุกสกลกายของปลานั้นในน้ำนั้นเห็นปรากฏหมด อย่างนี้เรียกว่า **จุตูปปาตญาณ** รู้จักปฏิสนธิของสัตว์อื่นแต่ว่ายังไม่ถึง **อาสวกฺขยญาณ** พอเข้าปัจฉิมยาม ท้ายของพระองค์ได้บรรลุอรหัตตูปนิสสัยได้บรรลุเป็นพระอรหัตต์ตัดกิเลสเป็นสมุจเฉทปหานถึงวิราคธาตุ วิราคธรรมหมดรูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชาเข้าถึงวิชชาแท้ๆ เข้าถึงวิชชาวิมุตติแท้ๆ เรียกว่าวิชชาวิมุตติหลุดจากอาสวะนั้นตลอดถึงอวิชชา เมื่อได้บรรลุโพธิญาณเป็นพระอรหัตต์ตัดกิเลสเป็นสมุจเฉทปหานดังนี้แล้ว พระองค์ก็รู้ตลอดเห็นตลอดว่าสุขจริงสบายจริง พอเป็นพระอรหันต์ตัดกิเลส เป็นสมุจเฉทปหานแล้ว สุขจริง สบายจริง นี่เป็นปัฏฐานที่ ๑ ของสัตตมหาปัฏฐาน ๗ แห่ง ในสถานที่ใกล้เคียงกันเหล่านั้น ได้ทรงเสวยวิมุตติสุข

แห่งละ ๗ วัน รวม ๔๙ วัน คือได้ตรวจตราเสียหมดทีเดียว ที่ได้เป็นพระพุทธเจ้าได้ด้วยธรรมอะไร พระองค์ทรงตรวจตลอด ทรงตรวจตลอดแล้ว อยู่ที่อชปาลนิโครธ (ต้นไทร) นั้นจะไปโปรดสัตว์ นึกถึงอาฬารดาบส อุทกดาบส ทราบว่าทิวงคตเสียแล้ว ทรงเปล่งวาจาว่า "ฉิบหายใหญ่" ท่านดาบสทั้งสองนี้ มีอีก กายเดียวเท่านั้นก็จะบรรลุถึงกายธรรมอย่างตถาคตอย่างนี้ นี่เธอทิวงคตเสียแล้ว จะไปเสวยความสุข อยู่ในเนวสัญญานา สัญญายตนะ นั้นเป็นแปดหมื่นสี่พันมหากัปป์ นี่เกิดฉิบหายใหญ่ อย่างนี้ ทำไมจะแก้ตัวได้เล่าเป็นสุขอยู่อย่างนั้น พระพุทธเจ้า มาตรัสในโลก นับไม่ไหวก็ไม่มาพบพระพุทธเจ้ารับความสุข อยู่อย่างนั้น ไม่เอาใจใส่ในเรื่องเหล่านี้ เพลินสุขเสีย มัวนอน-หลับเสีย เมื่อเป็นเช่นนั้น พระองค์ก็สอดส่องพระญาณต่อไป จะไปโปรดใครอีกต่อไปพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ตามเรามานาน เขาตามเรามานานเราจะต้องไปสงเคราะห์เขาให้เขารู้เห็นเหมือน อย่างเราบ้าง เราจะเดินไปหรือจะเหาะไป หรือดำเนินไป ประเพณี ของพระพุทธเจ้าในปางก่อน ไปอย่างไร ไปโปรดสัตว์ เมื่อได้ ตรัสรู้แล้ว นี่ไปโปรดครั้งแรกก็เห็นว่าทุกๆ พระองค์มาในอดีต ล่วงแล้วเท่าไร ปัจจุบันนี้ก็ดี อนาคตก็ดี เป็นประโยชน์ทางไหน ท่านก็ไปทางนั้น ถ้าจะเป็นประโยชน์แก่ท่านด้วย เหาะเหิน เดินอากาศไปโปรดถ้าจะดำดิน ไปโปรดท่านก็ทรงดำดินไปโปรด ถ้าจะดำเนินไปด้วยย่างพระบาทไปโปรด ท่านก็ทรงดำเนินไปด้วย

ย่างพระบาท บัดนี้เป็นโอกาสที่จะไปอย่างไร อ้อ! เป็นประโยชน์ที่จะดำเนินไปด้วยย่างพระบาท จะไปพบอาชีวกปัจฉิมสาวกของเรา จะได้สำเร็จมรรคผลตอน เมื่อเราจะเสด็จดับขันธ์ปรินิพพานโน้นเห็นชัดๆ ก็ทรงดำเนินไปเป็นลำดับ ไปถึงท่ามกลางมรรคาไปพบอาชีวกเข้าจริงๆ อาชีวกเมื่อเห็นพระศาสดาก็แปลกประหลาดใจรัศมีพุ่งพล่านไปทั่วทั้งเนื้อตัว ฉัพพรรณรังสีสว่างไสวน่าเลื่อมใสน่าไหว้น่าบูชานักเข้าไปใกล้ๆ ถามว่า **โภ ปุริส** ดูก่อนบุรุษผู้เจริญ ท่านเป็นใคร ใครเป็นศาสดาของท่าน สั่งสอนท่านให้ได้เป็นพระพุทธเจ้าดังนี้ พระองค์ทรงรับสั่งว่า ใครจะเป็นศาสดาเราไม่มี เราเป็นสยัมภูผู้รู้เอง อาชีวกสั่นศรีษะกรอกหน้าไม่เชื่อหลีกไป ถึงอย่างนั้นก็ขึ้นในใจเสมอว่า ไปพบมนุษย์อัศจรรย์นักแต่ว่าไม่รู้จักว่าเป็นพระพุทธเจ้า ต่อจากนั้นพระองค์ก็ทรงเสด็จไปเป็นลำดับ ไปถึงอิสิปตนมฤคทายวัน พระปัญจวัคคีย์เห็นพระศาสดาแต่ไกลว่า ก็ตกลงกันว่าเราจะไม่ไหว้ไม่บูชาไม่เคารพละ เธอคลายความเพียรเวียนมาเป็นคนเลวแล้วจะดีไม่ได้จะรู้ความจริงไม่ได้ ครั้นพอพระองค์เสด็จเข้าไปใกล้ มีความเกรงพระทัย ต่างคนต่างขลุกขลักช่วยกันตั้งโน่นตั้งนี่เข้า บ้างก็ตักน้ำ บ้างก็หาภาชนะ บ้างก็วางผ้าเช็ดเท้าไว้บ้าง ปูอาสนะให้บ้างวางอาสนะไว้หน้าที่นั่งบ้าง สุดแต่การต้อนรับจะพึงทำได้ ที่พระองค์ทรงโปรดพระปัญจวัคคีย์ในครั้งนั้น ด้วยพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตร คือทรงแสดงธรรมจักกัปปวัตตนสูตร โปรดท่านปัญจวัคคีย์ทั้งห้านั้น

พระปัญจวัคคีย์ทั้งห้าได้ฟังพระธรรมเทศนานี้ตอนหนึ่ง เป็นตอนต้น **สุโข พุทฺธานมุปฺปาโท** ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าได้รับความสุขจริงๆ เสวยความสุขอยู่สี่สิบเก้าวัน ในที่มหาปัฏฐานนั้นสุขเสียจริงๆ คราวจะโปรดสัตว์ **สุขา สทฺธมฺมเทสนา**โปรดสัตว์ให้ได้รับความสุขต่อไป แสดงธรรมให้พระปัญจวัคคีย์ฟังว่า **เทฺว เม ภิกฺขเว อนฺตา ปพฺพชิเตน น เสวิตพฺพา** ว่า ดูกร ฤษีปัญจวัคคีย์ทั้งห้า ที่สุดทั้งสองอันบรรพชิตไม่ควรเสพ **กามสุขลฺลิกานุโยค** ยินดีอยู่กับกาม รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส นี่เป็นที่สุดอันหนึ่ง **อตฺตกิลมถานุโยค** ยินดีในการปฏิบัติทรมานร่างกาย ผิดธรรมผิดวินัยไม่ได้บรรลุมรรคผล เป็นทางไปของปุถุชน อันมีกิเลสหนาไม่ใช่ทางไปของพระอริยบุคคลผู้มีกิเลสบาง เพราะฉะนั้นทางทั้งสองนั้นบรรพชิตไม่ควรเสพ ข้อปฏิบัติเป็นกลางไม่เข้าไปใกล้ทางนั้น ข้อปฏิบัติเป็นกลางเป็นไฉน คือปัญญาอันเห็นชอบดำริชอบ กล่าววาจาชอบ เพียรชอบ ประพฤติชอบ การงานชอบเลี้ยงชีพชอบ ตั้งใจไว้ชอบประกอบด้วยองค์แปดประการ ย่อลงไปเป็น ศีล สมาธิ ปัญญา นี่แหละบรรพชิตควรเสพ เราได้ดำเนินมาแล้ว ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งปรากฏอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ใสบริสุทธิ์ ขนาดดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ บริสุทธิ์สนิทเป็นอันดี พอเข้าถึงดวงศีลได้แล้ว กลางดวงศีลมีดวงสมาธิกลางดวงสมาธิมีดวงปัญญา กลางดวงปัญญามีดวงวิมุตติกลางดวงวิมุตติมีดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พระองค์ก็ทรงแสดง

ตามที่พระองค์ได้ทรงบรรลุมาแล้ว ตามความจริงทีเดียว ปัญจวัคคีย์ก็เห็นตามด้วย ตามเทศนานั้น เป็นลำดับไปพระองค์ทรงแสดงเสร็จลงไปแล้วในหนทางเป็นกลางและทรงแสดงธรรมทั้งสี่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค อันได้แก่ ทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ข้อปฏิบัติถึงความดับทุกข์แสดงโดยสัจจญาณ กิจจญาณ กตญาณ สัจจญาณ ทุกข์เป็นของจริงควรกำหนดรู้ ได้กำหนดรู้แล้ว สมุทัยเป็นเหตุให้เกิดทุกข์จริง ควรละ ได้ละแล้ว นิโรธเป็นของจริงควรทำให้แจ้ง ได้ทำให้แจ้งแล้ว มรรคเข้าถึงความดับทุกข์เป็นของจริงควรเจริญ เป็นของจริง ได้เจริญแล้ว ได้เจริญแล้ว เมื่อจบพระธรรมเทศนาลงในครั้งนั้น พระอัญญาโกณฑัญญะได้ประกาศในที่ต่อหน้านั้นว่า **ยงฺกิญฺจิ สมุทยฺธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ** สิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งมีความเกิดขึ้น สิ่งทั้งปวงนั้นก็มีความดับไปเห็นเกิดกับดับหมดทั้งสกลโลกตัวเองก็มีเกิดดับๆ เมื่อเห็นความจริง เกิดดับดังนี้แล้ว เห็นหมดทั้งสกลร่างกาย กายมนุษย์ก็เกิดดับ กายมนุษย์ละเอียดก็เกิดดับ กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด ก็เกิดดับ กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียดก็เกิดดับ กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียดก็เกิดดับ เห็นปรากฏชัดก็บรรลุธรรมกายเหมือนกัน บรรลุเข้าถึงธรรมกายเป็นโคตรภูยังไม่ถึงพระโสดา โคตรภูบุคคลมีตาเห็นเหมือนพระองค์แล้ว คราวนี้ใน **ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณ** เห็นเหมือนกันแล้วพระองค์ก็ได้ทรงแสดงเป็นลำดับไปให้พระปัญจวัคคีย์อัญญาโกณฑัญญะได้เห็นเป็นลำดับขึ้นไป ได้บรรลุโสดาทั้ง

กายหยาบกายละเอียด ทั้งมรรคทั้งผล สกิทาคาทั้งมรรคทั้งผล จนกระทั่งบรรลุถึงอรหัตต์ผลได้มรรคผล รู้จักพระพุทธเจ้าทีเดียว พระอัญญาโกณฑัญญะได้รับความสุขเป็นล้นพ้น ตั้งแต่ได้เข้าถึงธรรมกาย ก็ได้รับความสุขเป็นล้นพ้นเป็นลำดับขึ้นไป พอหมดกิเลสเป็นสมุจเฉทปหานแล้วก็เหมือนพระศาสดาจารย์ เป็นพระอรหัตต์สัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าท่านเป็นพระอรหัตต์มาก่อนท่านเป็นก่อนนั่นแหละเรียกว่าพระพุทธเจ้า พระอรหัตต์ทีหลังก็เป็นพระพุทธเจ้าเหมือนกัน เรียกว่าสาวกพระพุทธเจ้า ท่านผู้รู้เองเห็นเองเป็นสัพพัญญูพุทธ นี่ถูกท่านผู้รู้เองเห็นเองสั่งสอนเข้าเรียกว่าสาวกพุทธ เป็นแบบเดียวกัน ธรรมกายแบบเดียวกันไม่คลาดเคลื่อนกันเลยทีเดียวพระอัญญาโกณฑัญญะได้บรรลุแล้วก็ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ อัสสชิได้บรรลุตามเป็นลำดับไป ทั้งห้าได้อรหัตต์ตัดกิเลสเป็นสมุจเฉทปหานเป็นสาวกพระพุทธเจ้าไล่ๆ กัน ที่ท่านได้บรรลุแค่นี้ จะเป็นสุขแค่ไหน **สุขา สทฺธมฺมเทสนา** ธรรมเทศนาของพระองค์ทำให้สัตว์โลกเป็นสุข อย่างนี้เป็นสุขเหมือนพระองค์ได้อย่างนี้ เพราะได้ฟังพระธรรมเทศนาของพระองค์ เมื่อทรงแสดงเช่นนั้นแล้ว พอโปรดพระอัญญาโกณฑัญญะแล้ว โปรดปัญจวัคคีย์แล้ว ก็โปรดพระยสะห้าสิบห้า ภัททิยะราชกุมาร ๓๐ ชฎิลสามพี่น้องมีบริวาร ๑,๐๐๐ ทรงแสดงเทศนาปาฏิหาริย์ตั้ง ๒,๐๐๐ กว่าอย่าง ชฎิลยอมจำนนยอมเป็นศิษย์พระบรมศาสดา ให้ลอยบริขารลงแม่น้ำ แล้วบวช

เสียในธรรมวินัยของพระศาสดา แล้วพาไปเมืองราชคฤห์ พร้อมกัน ๑,๐๐๓ รูป ไปเมืองราชคฤห์ พระเจ้าพิมพิสารเห็นเข้า ราชบริพารของพระเจ้าพิมพิสารเห็นเข้าตะลึงพรึงเพริดตกอกตกใจ โอนี่พระสมณโคดมจะเป็นศิษย์ของอุรุเวลกัสสปะหรือ อุรุเวลกัสสปะ จะเป็นศิษย์ของสมณโคดม ใครจะเป็นศิษย์ของใครหนอนี่หนอ ทึ่งในใจไม่ตกลงใจ พระองค์ทรงทราบอัธยาศัยของราชบริพาร ทั้งหลายเหล่านั้น พระเจ้าพิมพิสารยังสงสัยเหมือนกัน ก่อนที่จะเทศนาโปรดพระเจ้าพิมพิสาร ให้ปุราณชฎิลภิกษุนั้น กราบพระบรมพระศาสดา ประกาศตนว่าเป็นพระศาสดาของเรา เราเป็นสาวกของสมณโคดม พระสมณโคดมเป็นศาสดาของเรา ประกาศ ๓ ครั้งแล้ว เหาะไปในอากาศขนาดเจ็ดชั่วลำตาลแล้วก็ ลงมากราบพระศาสดาอีก ๓ ครั้ง ประกาศอีกว่าเราเป็นสาวกของ สมณโคดม พระสมณโคดมเป็นศาสดาของเรา ๓ ครั้ง แล้วเหาะ ขึ้นไปในอากาศเจ็ดชั่วลำตาลอีกแล้วลงมากราบพระศาสดาอีก ๒ ครั้ง พอครบ ๓ ครั้ง ราชบริพาร ๑๒ นหุต มีพระเจ้าพิมพิสาร เป็นประธานกราบพระศาสดาจารย์ดุจเดียวกัน ยอมหมดเหมือน ราชคฤห์ด้วยธรรมเทศนาของพระองค์ สงเคราะห์ชฎิลแล้ว ทรงสงเคราะห์ราชบริพารของพระเจ้าพิมพิสาร ตรัสเทศนาจบลง เท่านั้น ราชบริพารของพระเจ้าพิมพิสาร ๑๒ นหุต มีพระเจ้า พิมพิสารเป็นประธานได้สำเร็จมรรคผลเหลือนหุตเดียวตั้งอยู่ใน ไตรสรณคมน์นอกนั้นได้สำเร็จมรรคผล ที่ตั้งอยู่ในไตรสรณคมน์

ก็มีธรรมกาย **พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ** ยังเป็นโคตรภู ยังไม่เป็นพระโสดา ทั้งประเทศเป็นสุขหมด นี่ก็ด้วยพระธรรมเทศนาของพระศาสดาให้เกิดสุขจริง อย่างนี้เป็นสุขจริงๆ อย่างนี้ เมื่อเป็นสุขจริงๆ อย่างนี้แล้วไม่ใช่แต่เท่านั้น ทรงตรัสเทศนาเป็นลำดับไปจนถึงพระเจ้าสิริสุทโธทนะให้อำมาตย์ไปเชื้อเชิญพระศาสดามาเมืองกบิลพัสดุ์ตามเดิมให้มาในชาติภูมิของพระองค์ ส่งอำมาตย์ไปเป็นชั้นๆ กว่าจะได้สี่สิบกว่าชั้น ชั้นละพันๆ ส่งไปถึงพระศาสดา พากันบวชเสียหมดไม่กลับมาเลย แก้ไขจนกระทั่งอำมาตย์ที่ฉลาดๆ ที่จะพาพระศาสดากลับมาได้ จึงได้อำมาตย์ที่ฉลาดและก็อาราธนาพระศาสดาเสด็จมาเมืองกบิลพัสดุ์ได้สำเร็จ เมื่อมาเมืองกบิลพัสดุ์แล้วพระญาติทั้งหลาย มีทิฐิในพระองค์ว่าพระองค์เป็นเด็กยังหนุ่มอยู่ เป็นเด็กคราวลูกคราวหลาน จะนมัสการนั้นไม่สมควร มานั่งนิ่งเฉยอยู่ก็มี มาทำกิริยามารยาทต่างๆ กันให้ลูกหลานขึ้นหน้าบ้าง ตัวอยู่หลังไม่กล้านมัสการ เพราะถือทิฐิมานะมาก กษัตริย์ในยุคโน้น พระองค์ทรงเห็นว่าเป็นพระญาติกัน ยังไม่เคารพเราในตถาคต ควรกระทำเช่นไร ทรงเหาะไปในอากาศเดินจงกรมแล้วทรงเทศนา ทรงกระทำยมกปฏิหาริย์ ทรมานพระญาติทั้งหลายเหล่านั้น พระญาติทั้งหลายนั้นเห็นว่าพระศาสดาเป็นมหัศจรรย์เช่นนั้น พระเจ้าสิริสุทโธทนะยกพระหัตถ์ขึ้นนมัสการ พระญาติทั้งหลายก็พร้อมกัน นมัสการพระองค์ พระองค์ก็เสด็จกลับลงมา ฝนโบกขรพัสต์ตกเป็น

มหัศจรรย์เป็นน้ำสีแดง แต่ว่าไม่เปียกใครเลย เหมือนอยู่ในร่ม เว้นเสียแต่ใครจะต้องการให้เปียกก็เปียกชุ่มโชกไปหมดตามชอบใจ ตกแล้วไม่เปื้อนบนพื้นแผ่นดินซึมลงไปใต้พื้นแผ่นดินก่อน ไม่ปรากฏเป็นมหัศจรรย์เขาเรียกว่าฝนโบกขรพัสต์ บังเกิดขึ้นในครั้งนั้น ก็ด้วยพุทธานุภาพของพระองค์ พระองค์ทรงตรัสเทศนาโปรดสัตว์อยู่สี่สิบห้าพรรษา สัตว์ผู้ใดได้รับพระธรรมเทศนาของพระศาสดาแล้วเป็นมหัศจรรย์ความร่มเย็นเป็นสุขเหลือที่จะพรรณา ในระหว่างที่พระองค์ทรงตรัสเทศนาอยู่มีลูกสาวเศรษฐีคนหนึ่ง บิดามารดาเอาไปรักษาอยู่บนปราสาทเจ็ดชั้น มีสมบัติมาก แต่ว่าเปลี่ยวใจเต็มที่ แกทนไม่ไหว แกมองจากหน้าต่างของปราสาทเห็นนายพรานเข้า แกตามนายพรานไพรในป่า ก็ไปอยู่กับคนป่า พอมีบุตรขึ้นมา ก็คิดถึงความที่คลอดจากมารดาออกมารอดมาได้ เกิดประสงค์จะไปบ้านมารดา ให้มารดาอุปถัมภ์ค้ำชู มาได้ครึ่งทาง อ้าวลูกได้คลอดเสียแล้ว สามีภรรยาก็พากันกลับไป นี่คนที่หนึ่ง คนที่สองก็เป็นเช่นนั้นอีกไปไม่ถึงครึ่งทาง ก็คลอดเสียอีก คลอดคราวนี้เป็นอัศจรรย์นักกำลังลูกจะคลอด ฝนพายุก็เกิดยกใหญ่เป็นมหัศจรรย์นักมหาเมฆตั้งขึ้นยังฝนให้ตกใหญ่ทีเดียว ฝนก็ตกใหญ่ลูกมันก็จะคลอด สามีก็ไปหาใบไม้มา เพื่อจะแก้ไขป้องกันภรรยาให้ได้รับความสุขไม่ให้เปียกฝน ไปที่ข้างจอมปลวก งูเห่ากัดตายเสียอีกแล้ว ไอ้นี่ก็ลูกเล็กคนหนึ่งจูงไว้ลูกคลอดใหม่ๆ นั่นก็อีกคนหนึ่ง ทำไงกันละฝนก็ตกจั๊กๆ ลงมาให้สนุกสนานนัก

คราวนี้พอคลอดเรียบร้อยแล้วฝนเงียบเรียบร้อยแล้ว ไปดูสามีตายเสียแล้วจะทำอย่างไร เอาใบไม้มาสะๆ ไว้ตามเรื่องมันนั่นก็ลูกอ่อนออกใหม่ๆ ไปถึงแม่น้ำเข้าทำอย่างไรล่ะ แม่ก็อุ้มลูกจูงลูกขลุกขลักไปอย่างนั้นแล้วจะข้ามแม่น้ำได้อย่าง ไม่มีเรือข้ามจะว่ายข้ามไปเอาลูกคนเล็กไปไว้ฝั่งโน้นก่อน ส่วนลูกคนโตเอาไว้ฝั่งนี้ ลูกคนเล็กตัวแดงๆ ออกใหม่ๆ นกเหยี่ยวบินมาเห็น นึกว่าชิ้นเนื้อมันก็จะจิกกิน มันก็จะโฉบลูกคนเล็กเอาไป แม่อยู่กลางแม่น้ำยกมือขึ้นตบเพื่อจะให้นกตกใจ แต่ลูกคนโตข้างนี้นึกว่าแม่เรียก เด็กก็เดินลงไปในน้ำ ถูกกระแสน้ำพัดเอาลูกคนโตตายเสียแล้ว ลูกข้างโน้นก็เหยี่ยวโฉบเอาไปเหลือแต่ตัวคนเดียวก็เดินทางต่อไปอีก จนถึงตำบลที่ตัวอยู่ครั้งก่อนนั้น ได้ทราบว่าบิดามารดาตายเสียแล้ว เอาละคราวนี้มันทุกข์เหลือทนผ้านุ่งก็ไม่มีถึงกับเป็นบ้าผ้านุ่งไม่มีติดกายเดินล่อนจ้อนอยู่ครั้งนั้นพระศาสดากำลังเทศนาอยู่ นางได้เดินทะเล่อทะล่าเปลือยกายเข้าไปไม่มีใครจะว่ากระไรเฉยกันอยู่นางก็เข้าไป ในพุทธบริษัทนั้นครั้นได้ฟังพระธรรมเทศนาก็นั่งลงพอฟังไปก็ได้บรรลุมรรคผลมีความละอายบุรุษที่อยู่ใกล้เขาสงสารเอาผ้าขาวม้าส่งให้ นางก็นุ่งได้มรรคผลในขณะนั้น เทศนาของพระพุทธศาสดาเป็นมหัศจรรย์อย่างนี้ สัตว์นั้นได้รับความทุกข์เหลือทนหมดจากความทุกข์เป็นสุขทีเดียว ได้ชื่อว่า**สุขา ธมฺมเทสนา** ธรรมเทศนา เป็นสุขจริงๆ อย่างนี้ เหมือนพวกเรานี้ ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา

เมื่อได้ฟังธรรมเทศนาแล้วให้เข้าเนื้อเข้าใจเสียจะได้มีความสุข นี่ **สุขา ธมฺมเทสนา** แสดงพระธรรมเป็นสุขอย่างนี้ **สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี** ความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นสุข ความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นสุขเป็นไฉน? หมู่ของพระพุทธเจ้ามีเท่าใดได้มรรคผลมีเท่าใด เป็นพวกเดียวหมู่เดียวน้ำหนึ่งใจเดียว พูดเป็นคนเดียวกัน ไม่ขัดแย้งกันเลยคนหนึ่งพูดคนหนึ่งก็ฟัง จะถูกจะผิดอย่างไรก็ช่าง ไม่มีการขัดกัน พร้อมเพรียงกันมา พร้อมเพรียงกันไป พร้อมเพรียงกันนั่งลุกละม้ายคล้ายกัน พร้อมเพรียงกันอย่างนี้เป็นสุขล้นเหลือทีเดียว ในหมู่พระสงฆ์อย่างนั้นอยู่สักกี่ร้อยกี่พันกี่หมื่นกี่แสนก็ช่าง ไม่ได้กระทบกระเทือนกันเลยเป็นสุขแท้ๆ นี่ท่านได้มรรคผลแล้วเป็นสุขอย่างนี้ความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นสุข ไม่ใช่แต่พระอริยบุคคลหมู่ของปุถุชนนั่นแหละถ้าพร้อมเพรียงกันเข้าเวลาใดจะเป็นปุถุชนก็เป็นสุข จะเป็นโคตรภูบุคคลก็เป็นสุขจะเป็นโสดาบันก็เป็นสุข สกิทาคา อนาคาก็เป็นสุขทั้งนั้นขอให้พร้อมเพรียงกันเท่านั้นความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นสุข ไม่เป็นทุกข์นี้เป็นตัวสำคัญบ้านๆ หนึ่งถ้าพร้อมเพรียงกันทั้งบ้านแล้วเป็นสุข วัดหนึ่งๆ ถ้าพร้อมเพรียงกันทั้งหมู่ละก็เป็นสุข แต่ว่าความไม่พร้อมเพรียงกันนั้นละเป็นข้อสำคัญนัก ทำอะไรไม่ว่าตามกันทำอะไรขัดกันแย้งกันเสีย ถ้าว่าตามกันแล้วมันก็เป็นสุขจริงๆ **สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี** ความพร้อมเพรียงเป็นสุข ความไม่พร้อมเพรียงไม่เป็นสุขเป็นทุกข์ **สมคฺคานํ ตโป สุโข**

ความสุขเป็นตัปปธรรมของความพร้อมเพรียงกัน เวลาใดความพร้อมเพรียงเป็นเหตุ ให้เกิดสุขสำคัญเป็นเครื่องแผดเผากำจัดซึ่งความไม่พร้อมเพรียงได้โดยฉับพลัน เมื่อเป็นเช่นนั้นก็เป็นสุขเป็นยอดสุขทีเดียว อยู่ที่ความพร้อมเพรียง ภิกษุหมู่ใดมีความพร้อมเพรียงกัน ภิกษุหมู่นั้นก็เป็นสุข สามเณรหมู่ใดก็มีความพร้อมเพรียงกัน สามเณรหมู่นั้นก็เป็นสุข อุบาสกหมู่ใดมีความพร้อมเพรียงกัน อุบาสกหมู่นั้นก็เป็นสุข อุบาสิกาหมู่ใดมีความพร้อมเพรียงกัน อุบาสิกาหมู่นั้นก็เป็นสุข หากขัดแย้งกันอยู่แล้วไม่เป็นสุข อย่าว่าแต่มนุษย์เลย นกก็เป็นทุกข์เป็นสุขไม่ได้ กล่าวถึงนกชั้นเดิมมีความพร้อมเพรียงกัน นายพรานตลบข่ายด้วยประการใด ครอบด้วยตาข่ายด้วยประการใด ตลบติดได้ด้วยประการใด ก็บินผลึบเดียวเท่านั้นแหละ เอาตาข่ายเสียทั้งผืนไปที่กอไผ่เพราะความพร้อมเพรียงกันเท่านั้น หัวหน้านกบอกว่าอย่าเพิ่งออกกำลังเอาหัวลอดตาข่ายให้พร้อมกัน เราบอกว่าออกกำลังให้พร้อมกันพอหัวจุกช่องตาข่ายให้พร้อมกันแล้วก็ผลึบเดียวเท่านั้นแหละ เชือกที่ผูกหลักไว้ก็จะลอยติดไปในอากาศหมด เอาข่ายไปทั้งหมดด้วยกันสิบเอ็ดครั้ง นายพรานตลบนั้นนำเงินไปซื้อด้ายมาอีกเย็บตลบให้ได้เมียด่าหลายครั้งว่าแกอย่าบ้าหลังไปเลยไม่ได้กินมันหรอก นกมันฉลาดอย่างนี้แกจะเอาเงินไปให้พ่อค้าด้ายเปล่าๆ ไปทำมาหากินอย่างอื่นดีกว่าแกอย่าไปเพียรมันเลยเรื่องตลบข่าย สามีนั้นก็ไม่ยอม เอาเถอะ

มันมีฤทธิ์เดชเท่าไร ก็ลองดูทีเถอะ เราจะเอามันมาทำแกงกินให้ได้ นายพรานก็ทำตาข่ายตลบอีก ครั้งที่สิบสองสำเร็จ เพราะนกแตกฝูงกันไม่พร้อมเพรียงกัน ในวันหนึ่งนกตัวหนึ่งบินลงมาก่อน นกตัวหนึ่งบินลงทีหลังเหยียบเอาคอนกตัวแรกเข้า มันบอกว่าไม่คิดถึงบุญคุณมันบ้างเลย ได้พ้นตลบมาหลายครั้งแล้วด้วยกำลังของมันหากว่า พลาดไปก็ว่าเอาเถิดไม่ได้แกล้งเลย นกตัวนั้นก็ขึ้นมายั่วเย้าอยู่ มันก็ว่าเอาบ้าง ไม่ใช่แต่เจ้าจะออกแรงแต่คนเดียว เราก็ออกเหมือนกัน นกก็เลยแตกเป็นสองพวกขึ้น พวกหนึ่งก็ว่าอีกพวกหนึ่ง นายฝูงที่เคยประกาศอยู่ก็รู้สึกว่านกพวกนี้อยู่ร่วมกันไม่ได้ เราต้องแยกกันเถอะนายฝูงมีนกเท่าไรก็แยกไปหมด พวกที่ไม่ไปกับนายฝูงมีเท่าไหร่ก็อยู่อีกฝูงหนึ่ง นกฝูงเก่าก็มาอย่างเก่านกที่แยกไปก็ไปยังที่อื่น แต่ว่าแตกฝูงกันอยู่นั่นแหละ คราวนี้ถึงกำหนดติดตลบข่ายของนายพรานอีกแล้ว นกนั้นแย้งกันยังไงล่ะท่านมีแรงก็ออกแรงนำเอาซิ เอาตาข่ายไปครอบกอไผ่พ้นจากทุกข์ด้วยกันนั่นไงล่ะ ต่างตัวต่างสอดหัวเข้าที่ตาข่ายย๊อกแย๊กทีละตัวสองตัว มันไหวอะไรได้ นกทั้งฝูงไปไม่ได้ หมดทั้งฝูงเป็นเหยื่อของนายพราน นี่ความไม่พร้อมเพรียงเป็นอย่างนี้ ตายเป็นเหยื่อนายพรานถ้าว่าไม่พร้อมกันจริงๆ ละก็เป็นเหยื่อพญามัจจุราช บัดนี้เขาประกาศกันในธรรมกาย วัดปากน้ำให้มีธรรมกายแล้วก็พ้นทุกข์กัน ต้องทำธรรมกายให้เป็นมันจึงจะเป็นหมู่เดียวกัน พวกเดียวกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันถ้าทำธรรมกาย

ไม่เป็น ก็เป็นแย้งเขานี่ เขาบอกทำอย่างนี้ไม่ทำเสียอีกแล้วไปทำอื่นเสีย ไปไถลทางอื่นเสียไม่ทำธรรมกายให้เป็นขึ้น ไม่เอาใจใส่จดอยู่ที่ทำธรรมกาย เอาใจไปคิดเรื่องอื่นเสีย ธรรมกายมันก็ไม่เป็น เมื่อธรรมกายไม่เป็นมันก็ออกแยกเหมือนนกกระจาบแตกฝูงนั่นแหละ ไม่มีความพร้อมเพรียงกัน ให้เข้าใจอย่างนี้นะ ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ทำธรรมกายให้เป็น ถ้าทำธรรมกายเป็นละกันนั่นแหละ **สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี** ความพร้อมเพรียงแห่งหมู่เป็นสุข ทำธรรมกายเกิดขึ้นเท่านั้นเรียกว่า **สุโข พุทฺธานมุปฺปาโท** พระพุทธเจ้าเกิดขึ้นในตัวของเราแล้ว เราจะมีนิบาตบอกความตกใจว่า **อโห พุทฺโธ** อ้อนี่พระพุทธเจ้า **อโห ธมฺโม** อ้อนี่พระธรรม **อโห สงฺโฆ** อ้อนี่พระสงฆ์ก็จะเกิดความตกใจตื่นตัวของตัว เช่นนี้พระพุทธเจ้าเกิดขึ้นในตัวของเราเอง **สุโข พุทฺธานมุปฺปาโท** พระพุทธเจ้าเกิดขึ้นในตัวของตัวซิ พระพุทธเจ้าโคตรภูทั้งหยาบทั้งละเอียด พระพุทธเจ้าที่เป็นโสดาทั้งหยาบทั้งละเอียด สกิทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด อนาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด อรหัตต์ทั้งหยาบทั้งละเอียดแบบแผนที่วัดปากน้ำเขาทำกันเป็นตั้งร้อยกว่าคน เรายังไม่เป็นก็รีบทำให้เป็นขึ้น ถ้าไม่เป็นละก็เหมือนนกกระจาบแตกฝูง ทำลายตัวเองให้ได้รับความทุกข์ละ ไม่ได้รับความสุขถ้าเห็นธรรมกายเสียแล้ว เข้าถึงธรรมกายแล้วก็เป็นสุขเท่านั้น เมื่อเป็นสุขแล้ว **สุขา สทฺธมฺมเทสนา** สิ่งใดเป็นทุกข์ผิดธรรมผิดวินัยก็สอนตัวเองเทศนาตัวเอง สอนตัวเองไปแก้ไข

ตัวเอง ตัวของตัวด้วยธรรมกายของตัวที่มีแล้ว มีพระพุทธเจ้าในตัวแล้ว **สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี** ความพร้อมเพรียงกันของตัวเอง เห็น จำ คิด รู้ อย่าเถียงตัวเองอย่าลงโทษตัวเอง ให้ถูกต้องร่องรอยตามธรรม ธรรมไม่ใสไม่สะอาดแล้วก็อย่าไปทางนั้น ทำให้ถูกต้องร่องรอยให้ใสให้สะอาดไม่ให้คลาดเคลื่อนของตัวให้พร้อมเพรียงกันแน่นอนในใจของตัวอย่างนั้นทั้งกาย ทำใจทั้งวาจาไม่ให้คลาดเคลื่อน ทุกๆ กายให้พร้อมกัน **สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี สมคฺคานํ ตโป สุโข** ความสุขจะเกิดขึ้นด้วยความเพียร เป็นเครื่องแผดเผาของผู้พร้อมเพรียงกัน กำจัดเสียซึ่งความไม่พร้อมเพรียงกันก็จะมีความพร้อมเพรียงกันอยู่ สุขก็จะสมมาตรปรารถนา ที่ได้ชี้แจงแสดงมาในพระธรรมเทศนาที่พระองค์ได้ทรงประทานไว้ทั่วสกลพุทธศาสนา แก่พุทธบริษัททั้งสี่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาในพระบวรพุทธศาสนา ท่านทั้งหลายจงนมัสการในใจทุกถ้วนหน้าที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมัตตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัจจที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแต่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลาสมมติยุติธรรมมิกถา โดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

พระธรรมเทศนา

โดย

พระภาวนาโกศลเถระ

วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ธนบุรี

เทศน์เรื่อง "ภทฺเทกรตฺตคาถา"

เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๔๙๗

อตีตํ นานฺวาคเมยฺย　　นปฺปฏิกงฺเข อนาคตํ
ยทตีตมฺปหีนนฺตํ　　อปฺปตฺตญฺจ อนาคตํ
ปจฺจุปฺปนฺนญฺจ โย ธมฺมํ　　ตตฺถ ตตฺถ วิปสฺสติ
อสํหิรํ อสงฺกุปฺปํ　　ตํ วิทฺธา มนุพฺรูหเย
อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปํ　　โก ชญฺญา มรณํ สุเว
น หิ โน สงฺครนฺเตน　　มหาเสเนน มจฺจุนา
เอวํ วิหาริมาตาปึ　　อโหรตฺตมตนฺทิตํ
ตํ เว ภทฺเทกรตฺโตติ　　สนฺโต อาจิกฺขเต มุนีติฯ

ณ บัดนี้อาตมภาพ จักได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยภัทเทกรัตตคาถา วาจาเครื่องกล่าวปรารภถึงวันเดียวเจริญ หรือราตรีเดียวเจริญ จะชี้แจงแสดงตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาและตามมัตตยาธิบาย เป็นเครื่องปฏิการสนองประคองศรัทธา ประดับสติปัญญาคุณสมบัติ ของท่านพุทธบริษัททั้งคฤหัสถ์และบรรพชิตบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ เป็นวาจาเครื่องกล่าวราตรีเดียวเจริญ แม้มนุษย์ในสากลโลก หญิงก็ดีชายก็ดี ไม่ว่าบรรพชิต คฤหัสถ์เมื่อเดินตามภัทเทกรัตตคาถานี้เป็นอยู่วันเดียวคืนเดียวเจริญเลิศประเสริฐกว่ามนุษย์ที่เป็นอยู่ ๑๐๐ ปี สู้ไม่ได้ เหตุนี้ในพระสูตรนี้เป็นพระสูตรกลั่นออกจากหทัยของพระบรมศาสดาทีเดียว เป็นเป้าหมายใจดำของพระพุทธศาสนาหญิงชายคฤหัสถ์บรรพชิตทุกถ้วนหน้า ถ้ารักตัวสงวนตัวจะให้ตัวถึงซึ่งความเจริญแล้ว จงดำเนินเดินตามภัทเทกรัตตคาถานี้เถิดประเสริฐนัก ดังจะแสดงดังต่อไปนี้

ตามวาระพระบาลีว่า **อตีตํ นานฺวาคเมยฺย** บุคคลไม่ควรคำนึงถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว **นปฺปฏิกงฺเข อนาคตํ** ไม่ควรหวังสิ่งที่ยังมาไม่ถึง **ยทตีตมฺปหีนนฺตํ** สิ่งใดที่ล่วงไปแล้ว สิ่งนั้นได้ลับไปเสียแล้วกลับมาไม่ได้ **อปฺปตฺตญฺจ อนาคตํ** สิ่งใดที่ไม่ถึง สิ่งนั้นก็ยังมาไม่ถึง **ปจฺจุปฺปนฺนญฺจ โย ธมฺมํ ตตฺถ ตตฺถ วิปสฺสติ** บุคคลใดเห็นแจ้งชัดซึ่งธรรม อันปรากฏเฉพาะหน้าในที่นั้นๆ **อสํหิรํ อสงฺกุปฺปํ** ไม่ง่อนแง่นคลอนแคลน **ตํ วิทฺธา มนุพฺรูหเย** บุคคลนั้นเห็นชัดซึ่งธรรมนั้นแล้วควรเจริญเนืองๆ **อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปํ** ความเพียรเครื่องให้กิเลสเร่าร้อนควรทำเสียในวันนี้แหละอย่าให้ช้าไป **โก ชญฺญา มรณํ สุเว** ใครเล่าจะพึงรู้ความตายจะมีในวันพรุ่งนี้ **น หิ โน สงฺครนฺเตน**

มหาเสเนน มุจฺจนา ความสู้รบด้วยพระยามัจจุราช ด้วยมีเสนาใหญ่ย่อมไม่มีแก่เราทั้งหลายเสียเลย **เอวํ วิหาริมาตาปึ อโหรตฺตมตนฺทิตํ ตํ เว ภทฺเทกรตฺโตติ สนฺโต อาจิกฺเขเต มุนีติ** นักปราชญ์ผู้มีใจสงบระงับสรรเสริญซึ่งบุคคลผู้มีคุณธรรมเป็นเครื่องอยู่ มีความเพียรเผากิเลสให้เร่าร้อน ไม่เกียจคร้านทั้งกลางวันและกลางคืนอย่างนี้นั่นแหละ ว่าผู้มีราตรีเดียวเจริญด้วยประการดังนี้ นี่เนื้อความของพระสูตร ภัทเทกรัตตคาถา ขยายความเป็นสยามภาษาแต่ว่ายังปนกับมคธภาษาอยู่

บัดนี้ จะขยายเนื้อความภาษาไทย ออกจากภาษามคธเสียทีเดียว ให้เป็นภาษาไทยล้วนทวนอีกบทหนึ่งว่า บุคคลไม่ควรคำนึงถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว ไม่ควรหวังสิ่งที่ยังมาไม่ถึง สิ่งใดที่ล่วงไปเสียแล้ว สิ่งนั้นละไปเสียแล้ว สิ่งใดที่ยังไม่ถึง สิ่งนั้นก็ยังมาไม่ถึง บุคคลใดเห็นแจ้งชัดซึ่งธรรมอันปรากฏเฉพาะหน้าในที่นั้นๆ อันไม่ง่อนแง่นไม่คลอนแคลน บุคคลนั้นมาเห็นธรรมนั้นชัดแล้ว ควรเจริญไว้เนืองๆ ความเพียรยังกิเลสให้เร่าร้อนควรทำเสียในวันนี้แล ใครเล่าจะรู้จัก ความตายจะมาถึงในวันพรุ่งนี้ ความสู้รบด้วยพระยามัจจุราชผู้มีเสนาใหญ่ ย่อมไม่มีแก่เราทั้งหลายเลย นักปราชญ์ผู้มีใจสงบสรรเสริญบุคคลผู้มีธรรมเป็นเครื่องอยู่ มีความเพียรยังกิเลสให้เร่าร้อน ไม่เกียจคร้านแล้วทั้งกลางวันทั้งกลางคืนอย่างนี้นั่นแหละผู้มีราตรีเดียวเจริญ นี่เนื้อความเป็นภาษาไทยล้วน ไม่เกี่ยวด้วยมคธภาษาเลย

ต่อนี้ จะอรรถาธิบายในภาษาไทยล้วนนั้นต่อไป บุคคลไม่ควรหวัง ไม่ควรคำนึงถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว แต่ว่ายังมีคนๆ หนึ่ง

คำนึงถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว ที่ชอบใจก็ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่คนเดียว นอนอยู่ในมุ้งคนเดียวคำนึงถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว ถ้าไม่ชอบใจก็น้ำตาไหลพรากๆ ไป ถ้าว่าสิ่งที่กระทบกระเทือนใจก็ฮึดฮัดๆ ไม่แต่ว่ามันล่วงไปเสียแล้ว ให้นึกไปเถอะตลอดวันแล้วถ้าถามว่าได้อะไรบ้าง ไม่ได้อะไรเลย เพราะเหตุที่ว่ามันล่วงไปเสียแล้วจะไปนึกเอาอะไร นี่มันเสียเวลาอย่างนี้ มนุษย์หมดทั้งสากลโลก ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ความนึกความคิดมันไถลไปอย่างนี้พระพุทธเจ้าท่านจึงได้แนะนำว่า ไม่ควรคำนึงนึกถึงที่ล่วงไปแล้ว ถ้าไปคำนึงนึกถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้วมันเสียประโยชน์เปล่าอย่างนี้ นี่พวกหนึ่ง

อีกพวกหนึ่งหวังสิ่งที่ยังไม่มาถึง นี่มีเกลื่อนกลาดอีกเหมือนกัน การงานไม่ประกอบเข้าให้เต็มหน้าที่ มัวแต่หวังว่าเดือนนี้เถอะจะต้องถูกเบอร์หนึ่ง หรือว่าเดือนนี้ไม่ถูก เดือนหน้าเถอะถูกเบอร์หนึ่งแน่ หรือไม่เช่นนั้นเดือนโน้นเถอะจะต้อง ถูกเบอร์หนึ่ง นึกอยู่อย่างนี้แหละ งานการไม่ประกอบ ค้าขายก็ไม่ทำให้เป็นหลักเป็นฐานลงไป เรือกสวนไร่นาไม่ทำลงไป ราชการไม่ทำเป็นหลักเป็นฐานลงไป นึกอยู่แต่สิ่งที่ยังไม่มาถึง นึกว่าคงจะได้วันใดวันหนึ่งแน่นอนทีเดียว อย่างชนิดนี้เขาเรียกว่ามั่งมีในใจ แล่นใบบนบก เอาจริงเอาแท้แน่นอนไม่ได้ มีคนคิดเกลื่อนกล่นไม่คิดเป็นหลักฐาน คนที่หวังอย่างนี้เป็นคนที่ปราศจากปัญญา ไม่ใช่ประกอบปัญญา **ยทตีตมฺปหีนนฺตํ** เพราะสิ่งที่ล่วงไปเสียแล้วก็ละไปเสียแล้วนี่ละจากตัวไปเสียแล้ว จะไปเอาอะไรได้ มันล่วงไปเสียแล้ว **อปฺปตฺตญฺจ อนาคตํ** สิ่งที่ยังไม่มาถึง มันก็ยังมาไม่ถึง จะไปนึกว่ามันจะถึงอย่างไรกัน ไม่ได้เรื่อง

ไม่ได้ราวทั้งนั้น จะต้องชี้ยืนยันอยู่ว่า บุคคลผู้เห็นแจ้งซึ่งธรรมอันปรากฏเฉพาะหน้าในที่นั้นๆ คือเห็นดังนี้ งานการอันหนึ่งใดของเรามีอยู่ ลดส่วนลงมา เมื่องานการในครอบครัวมีอยู่ ต้องรีบทำเสียให้เสร็จ อย่าไปรอไว้เสียเวลาเปล่าๆ เวลานี้ทำให้เสร็จให้เรียบร้อยทีเดียวจะได้ไปทำกิจการงานอื่นต่อไป เมื่อทำการงานในครอบครัวเสร็จแล้ว งานการอะไรมีก็ไปสวมกับงานนั้น อย่าให้ขาดมือทำไป เมื่อการงานในบ้านเรียบร้อยทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว การงานข้างๆ บ้านมีหรือไม่ ไปทำเสียให้เรียบร้อย การงานข้างบ้านเรียบร้อยแล้ว การงานนอกบ้านมีหรือไม่มี ถ้าการงานนอกบ้านมีก็รีบไปทำเสียให้เรียบร้อย เมื่อทำเรียบร้อยทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว ถ้ามีกิจการงานอื่นใดจะได้แก้ไข ดูเครื่องอุปกรณ์อื่นอีก ผ้านุ่งผ้าห่มเครื่องสำหรับใช้สอยต่างๆ ไปทำเสียให้เรียบร้อย อย่าให้โสมมสกปรกอยู่อย่างนี้ คนอย่างชนิดนี้มีงานปัจจุบัน ไม่ใช่หวังสิ่งที่ล่วงไปแล้ว หรือสิ่งที่ยังมาไม่ถึง ทำเฉพาะต่อหน้าทีเดียว ถ้าหากว่าเป็นเด็ก ทำงานเฉพาะถึงเวลาเล่าเรียน ให้หมดหน้าที่ของการเรียนให้จบหลักสูตรแล้ว จะทำอะไรก็ทำอย่าให้ขาด อย่ามักเที่ยวเตร่เสีย ทำให้สุดสามารถของตน จะเป็นคนชั้นสูงได้ เพราะทำจนสุดความสามารถของตนแล้ว เป็นหญิงก็เป็นหญิงชั้นสูงได้ เป็นชายก็เป็นชายชั้นสูงได้ ถ้าหากว่าเป็นหญิงเป็นชายไม่เอาการเอางาน มัวคำนึงนึกถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้วหรือหวังสิ่งที่ยังไม่มาถึง พวกเหล่านั้นไม่มีการมีงาน เดินเกะกะเที่ยวคุยไปโลเลการงานก็ไม่ทำจริง อาศัยพ่อแม่อาศัยผู้หลักผู้ใหญ่ไป นั่นจะเป็นเด็กที่เลว เพราะไม่ประกอบการงานเป็นปัจจุบันจริงๆ ปล่อยการงานให้ล่าช้าเสีย ไม่ขยันขันแข็งไม่มีปัญญา ถ้ามีปัญญา

แล้วละก็ ประกอบการงานที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าไม่ขาดมือ ถ้าว่าการงานไม่ขาดเช่นนั้น ได้ชื่อว่าคนหมั่นคนขยัน จะเป็นที่นิยมของคนทั่วไป พ่อแม่จะมอบทรัพย์สมบัติให้ เพราะเป็นคนเอาใจใส่ในพ่อแม่ ไม่เกียจคร้านในการงาน นี่ลดชั้นลงมาอธิบายให้พ่อแม่บ้านฟังก็พอได้ความ ถ้าหากว่าพ่อบ้านสูงไปกว่านั้นพ่อบ้านครองเรือนต้องมีการงานไม่ขาดสาย การงานขาดมือเวลาใดเงินก็ขาดเมื่อนั้น ถ้าพ่อบ้านมีการงานไม่ขาดสายบ้านนั้นจะเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป ถ้าว่าพ่อบ้านนั้นมีการงานขาดมือบ้านนั้นจะทรุดโทรมลงไป นี้เป็นใจความใหญ่ทีเดียวตลอดจนกระทั่งวัด วัดก็เหมือนกัน ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาเล่าเรียนศึกษาจริงๆ คันถธุระ วิปัสสนาธุระประกอบแน่วทีเดียว คันถธุระก็ทำไปตามหน้าที่ ของคันถธุระ ไม่รอเวลา ไม่ขาดมือไม่ขาดปาก ไม่ขาดใจ วิปัสสนาก็ดุจเดียวกัน ไม่ขาดมือ ไม่ขาดปากไม่ขาดใจ ทำอยู่เสมอร่ำไป ในคันถธุระและวิปัสสนาธุระ หรือมีศีลบริสุทธิ์ไม่ขาดตกบกพร่อง ศีล ๕ ก็บริสุทธิ์อยู่ในศีล ๕ ศีล ๘ ก็บริสุทธิ์อยู่ในศีล ๘ ศีล ๑๐ ก็บริสุทธิ์อยู่ในศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ก็บริสุทธิ์อยู่ในศีล ๒๒๗ นี้ก็เป็นพระดี เณรดี อุบาสกดี อุบาสิกา ดีทีเดียว เพราะประกอบอยู่ในปัจจุบันธรรม ไม่เฉื่อยช้าเที่ยวคุยกันเสีย ฟังดูก็ได้ ค่ำลงบอกว่าจะจำศีลภาวนา คุยกันเสียไม่เอาจริงเอาจังกันนี่ ที่เขาทำธรรมปรากฏอยู่ ตัวไม่ทำเสียแล้วไปคุยกันเสีย นี่มันได้เรื่องอะไร อย่างนี้เพราะไม่มีปัจจุบันธรรมเป็นคนเกียจคร้านเป็นคนล่าช้า แม้จะปกครองเหย้าเรือนก็ล่าช้าเอาร่ำเอารวยกับเขาไม่ได้ ไม่มีการงานที่เป็นปัจจุบันอยู่ เพราะฉะนั้นพึงรู้เถอะ การงานที่เป็นปัจจุบันนี้แหละเป็นข้อสำคัญนัก แต่ว่า

ตามหลักของพระสูตรนี้ ไม่โลเลเหลวไหลอย่างที่แสดงไว้แล้วนั้น ท่านยืนยันทีเดียวว่า **ปุคฺคโล** อันว่าบุคคลใด เห็นแจ้งชัดซึ่งธรรม อันประกอบเฉพาะหน้า ธรรมอะไรซึ่งปรากฏเฉพาะหน้า นั่นแหละ เป็นปัจจุบันธรรม ธรรมที่ปรากฏเฉพาะหน้า เช่นคันถธุระกำลังท่อง กำลังบ่นอยู่ทีเดียว คาปากคาใจอยู่ทีเดียว นั่นเป็นปัจจุบันธรรม ถ้าว่าผู้ปฏิบัติในทางสมถะวิปัสสนา เห็นแปลกประหลาดเป็นนิตย์ บังเกิดขึ้น ปรากฏเห็นทีเดียว เห็นแจ่มอยู่กลางตัวเป็นดวงใส เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์นั่นแหละ ใสบริสุทธิ์เหมือนยังกระจก คันฉ่องส่องเงาหน้า กลมรอบตัวเห็นขนาดนั้นแหละเป็นปัจจุบัน ธรรมแท้ๆ ดวงนั้นแหละเรียกว่าดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เห็นปรากฏอยู่กลางกายมนุษย์นั่น เมื่อเห็นเข้ารูปนั้นแล้วละก็ ไม่ง่อนแง่นคลอนแคลนละ ธรรมดวงนั้นเห็นแจ่มแจ้งชัดทีเดียว ผู้ที่เห็นนั้นก็ มั่นคงต่อธรรมนั้นทีเดียว **อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปํ** เมื่อเห็นดวงธรรมนั้นแล้ว ความเพียรเผากิเลสควรทำเสียในวันนี้ ไม่ถอนใจออกจากธรรมดวงนั้น ไม่ให้หลุดจากธรรมดวงนั้น ติดอยู่กับธรรมดวงนั้นเรื่อย นี้เรียกว่า **อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปํ**

โก ชญฺญา มรณํ สุเว ใครเล่าจะพึงรู้ความตายละมีใน วันพรุ่งนี้ เดี๋ยวนี้ยังไม่ตายละ พรุ่งนี้ข้าถึงจะตาย วันนี้ยังไม่ตายแน่ รู้จริงอย่างนี้หรือ ถ้ารู้จริงอย่างนี้ก็ปล่อยใจให้หลุดจากธรรม ดวงนั้นได้ แต่นี้ไม่รู้จริง เช่นนั้น คาดคะเนเอา ใจหลุดจากธรรม ดวงนั้นไม่ได้ ต้องจดจำไว้ จะตายไปเสียเดี๋ยวนี้ก็ไม่รู้ อย่างนี้ก็ต้อง จดกับธรรมดวงนั้นอย่าให้หาย รักษาธรรมดวงนั้นหนักเข้า หนักเข้าๆ ไม่ปล่อยกันละ ไม่วางกันละ ก็รู้ทีเดียวเกียจคร้านจะเลิกเสียบ้าง ก็เอาเรื่องขู่เข้ามาอีก **น หิ โน สงฺครนฺเตน มหาเสเนน มจฺจุนา** ว่า

ความต่อสู้ด้วยพระยามัจจุราชผู้มีเสนาใหญ่ย่อมไม่มีแก่เราทั้งหลาย เราสู้ไม่ได้ทีเดียว เมื่อเราสู้ไม่ได้ เราจะปล่อยธรรมไม่ได้ จะต้องยึดธรรมทีเดียวถ้าปล่อยพระยามัจจุราชมันจะสังหารเสีย ไม่วางธุระ เมื่อไม่วางธุระละก็ นักปราชญ์ท่านยืนยันว่า ผู้มีใจสงบระงับย่อมสรรเสริญบุคคลผู้มีธรรมเป็นเครื่องอยู่ ใจติดอยู่กับดวงธรรมนั้นเรื่อยไม่ให้หลุดไป ไม่ให้หายไปติดอยู่เรื่อยทีเดียว อยู่กับธรรมนั้น ผู้มีใจติดอยู่กับดวงธรรมนั้น ก็เพียรเผากิเลสอยู่ร่ำไป ไม่ปล่อยทั้งกลางวันกลางคืนไม่เกียจคร้านเลยอย่างนี้แหละเรียกว่าเป็นผู้มีราตรีเดียวเจริญ เป็นอยู่สักวินาทีเดียวก็ช่างเถอะ เป็นอยู่สัก ๒ ชั่วโมง ก็ช่างเถอะ นี่แหละประเสริฐนัก ประเสริฐกว่าคนเป็นอยู่หลายร้อยปี แต่ไม่มีใจติดอยู่กับดวงธรรม

ให้ฉลาดอย่างนี้ ให้มีธรรมปัจจุบันอยู่ร่ำไป จะไปไหนก็ไปเถอะ เดินก็ได้ นั่งก็ได้ ยืนก็ได้ ทำการงานก็ได้ แต่ว่าให้ใจไปติดอยู่กับธรรม ที่วัดปากน้ำมีปรากฏอยู่อย่างนี้นะ ใจติดอยู่กับธรรมเขามี แต่ว่ามีน้อย ไม่มากนักใจติดอยู่กับธรรมร่ำไปไม่ให้หลุดทีเดียว พระอรหันต์ท่านไม่หยุดเลย แต่ว่าปุถุชนติดอยู่กับธรรมอย่างนี้ พระอรหันต์ท่านติดอยู่กับดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหันต์ไม่หลุดเลยแน่นเหมือนเสาเขื่อน ที่ปักอยู่ท่าน้ำทีเดียว ไม่เขยื้อนติดอยู่กับดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหันต์นั่นแหละ ลดส่วนลงมาท่านติดอยู่กับปัจจุบันธรรมเช่นนี้ ไม่คลาดเคลื่อนทีเดียว ถ้าลดส่วนลงมาถึงพระอนาคามี พระอนาคามี มีขยับเขยื้อนบ้าง แต่ว่าติดมากกว่าขยับเขยื้อนทั้งหยาบทั้งละเอียด ลดส่วนลงกว่านั้นมาถึงพระสกิทาคา มีขยับเขยื้อนมากกว่าพระอนาคาหน่อยไม่ติดทีเดียว ลดส่วนลงกว่านั้นมาถึงพระโสดา ขยับเขยื้อน

มากกว่าพระสกิทาคาลดส่วนกว่านั้น ลงมาถึงพระโคตรภูมีธรรมกาย ขยับเขยื้อนมากกว่าพระโสดาไปอีก ถ้าแม้ว่าบุคคลผู้มีธรรมกายนั้นแหละ ในวัดปากน้ำมีร้อยห้าสิบกว่าคนนะ ที่ใจติดอยู่กับธรรมอย่างนี้ นี่แหละธรรมอย่างนี้เขาเรียกว่าปัจจุบันธรรมแท้ๆ

ในพระสูตรนี้สอนให้คิดให้ติดแน่นทีเดียว ไม่ให้ปล่อยให้วาง ถ้าว่าไม่ปล่อยวางติดแน่นอยู่ เช่นนี้ละก็ ทำเบื้องหน้าต่อไปไม่มีเลิกละกันทำรุดหน้าต่อไปในปัจจุบันธรรมนั้น เมื่อเห็นดวงใสขนาดนั้น กลางดวงที่ใสนั่นแหละ ใจหยุดหนักเข้า ถูกส่วนเข้าจะเห็นดวงศีลเท่านั้น ดวงเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล พอใจหยุดอยู่กลางดวงศีลนั่นหนักเข้า ถูกส่วนเข้าจะเข้าถึงดวงสมาธิ ดวงเท่าๆ กันใสสะอาดหนักขึ้นไปอยู่กลางดวงศีลนั่นแหละ ในหยุดอยู่กลางดวงสมาธิหยุดนานๆ หนักเข้าๆ พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญาอยู่กลางดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงปัญญานั่นแหละ หยุดหนักเข้าๆ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติอยู่กลางดวงปัญญานั่น หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติมั่นหยุดหนักเข้าๆ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะอยู่กลางดวงวิมุตตินั่นแหละ ใจก็หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณ-ทัสสนะหยุดหนักเข้า ก็จะเห็นกายมนุษย์ละเอียดในตัวของตัวเองเป็นขั้นๆ ขึ้นไปอย่างนี้ จนกระทั่งมรรคผลทีเดียว ถ้าว่าเป็นขั้นๆ ขึ้นไปอย่างนี้ละก็ ไม่ถอยไม่หยุดนิ่งอยู่นิ่งแน่นหนักเข้าไปนี่เขาเรียกชื่อว่า **อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปํ** ความเพียรเครื่องยังกิเลสให้เร่าร้อนควรทำเสียเดี๋ยวนี้แหละเร่าร้อนอย่างไรล่ะเมื่อเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียดแล้ว อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ ที่เป็นกิเลสหยาบอยู่กับกายมนุษย์หายไป เหลือแต่ อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ

อย่างละเอียดอยู่ในกายละเอียดก็ไม่พอเท่านั้น ใช้วิธี **อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปํ** ความเพียรแผดเผากิเลสที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้นั่นแหละทำเสียทีเดียว ควรทำใจหยุดหนักขึ้นไป ใจของกายมนุษย์ละเอียดก็หยุดหนักขึ้น ศูนย์กลางของดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานดวงธรรมนั้น ก็มีอยู่ในกายทิพย์ละเอียดแบบเดียวกัน หยุดนิ่งหนักเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งหนักเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญาอยู่กลางดวงสมาธิหยุดนิ่งหนักเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติอยู่กลางดวงปัญญา หยุดนิ่งหนักเข้าก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะอยู่กลางดวงวิมุตติ หยุดนิ่งหนักเข้าก็เห็นกายทิพย์พอถึงกายทิพย์เข้า อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ ไม่เหลือเลย เร่าร้อนทีเดียวอยู่ไม่ได้ ไปถึง โลภะ โทสะ โมหะ แล้ว เมื่อเข้าเขต โลภะ โทสะ โมหะ เช่นนั้น กายทิพย์ก็ไม่เลินเล่อเผลอตัว ใจของกายทิพย์ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ต่อไปก็เห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางศีลถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงกายทิพย์ละเอียด

พอเข้าถึงกายทิพย์ละเอียดเข้า โลภะ โทสะ โมหะ อย่างหยาบหมดไปเหลือแต่ละเอียด ใจกายทิพย์ละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลาง

ดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงศีลอยู่กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิอยู่กลางดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญาอยู่กลางดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติอยู่กลางดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะอยู่กลางดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงกายรูปพรหมพ้นแล้วจาก โลภะ โทสะ โมหะ ทั้งหยาบทั้งละเอียดหมดไป เร่าร้อนอย่างนี้อยู่ไม่ได้ กิเลสอยู่ไม่ได้หมดไปเป็นชั้นๆ หมดไปแล้ว โลภะ โทสะ โมหะ ทั้งหยาบทั้งละเอียด หมดไปจากกาย รูปพรหมหยาบหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรม ที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมหยาบเห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิถูกส่วน ก็เข้าดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า ก็เขาถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะแบบเดียวกัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วน เห็นกายรูปพรหมละเอียด ในกายรูปพรหมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางสมาธิถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึง

ดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางปัญญาถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้าก็ถึงกายอรูปพรหมหมดแล้ว โลภะ โทสะ โมหะ ทั้งหยาบทั้งละเอียดหมดไปแล้ว เร่าร้อนอยู่ไม่ได้ กระเด็นออกไปหมด เข้าถึงกายอรูปพรหมเสียแล้วหลุดไปเป็นชั้นๆ ดังนี้ กิเลสหลุดไปเป็นชั้นๆ จริงๆ อย่างนี้ ใจก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมา-นุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีลถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายอรูปพรหมละเอียด ใจกายอรูปพรหมละเอียด ก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า เข้าถึง

กายโคตรภูบุคคล รูปเหมือนพระปฏิมากร เกตุดอกบัวตูมใส เหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า หน้าตักโตเล็กตามส่วน ถ้าคนทำได้ก็หน้าตัก ๔ วา ๕ วา หน้าตักไม่หย่อนกว่า ๔ วา ทีเดียว บางคนเขาได้ก็หน้าตักเพียงศอก ๒ ศอกไปตามหน้าที่ไม่เหมือนกัน ในโคตรภูบุคคล เมื่อถึงโคตรภูบุคคลแล้ว ราคะ โทสะ โมหะ หมดไป ไม่ใช่หมดแต่ ราคะ โทสะ โมหะ เมื่อเข้าถึงกายอรูปพรหมทั้งหยาบทั้งละเอียด ราคะ โทสะ โมหะหมดไป

พอเข้าถึงกายธรรมเข้าเท่านั้นแหละ กามราคานุสัย ปฏิฆานุสัย อวิชชานุสัย ทั้งหยาบทั้งละเอียด ไม่ได้ติดเข้าไปเลย หลุดหมดทีเดียว กิเลสในภพหมดไปแล้ว ยังเหลือแต่กิเลสนอกภพอีกสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส อยู่ในธรรมกาย เป็นสังโยชน์เบื้องบนที่พระโสดาจะละได้ กิเลสเหล่านี้มีอยู่ในธรรมกาย ไม่ได้มีในกายทั้งหมด ที่กล่าวมาแล้ว กายมนุษย์หนึ่ง สอง กายมนุษย์ละเอียดนี่ส่วน สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ไม่มี พวกนี้ต่ำเกินไป สามกายทิพย์ สี่กายทิพย์ละเอียด ไม่มีกายนี้ก็ไม่มี ห้ากายรูปพรหม หกกายรูปพรหมละเอียด ในสองกายนี้ก็ไม่มี เจ็ดกายอรูปพรหมหยาบ แปดกายอรูปพรหมละเอียด ทั้ง ๘ กายนี้ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาสไม่มี ที่เข้าถึงธรรมกายนั้น อยู่ในธรรมกาย จึงได้ชื่อว่า สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส เป็นสังโยชน์ของกายธรรมไม่ใช่ของกายทั้ง ๘ นั้น

ธรรมกายก็ไม่หยุดยั้ง ใจธรรมกายหยุดนิ่งอยู่ในศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้นใหญ่ ใหญ่โตไม่เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ละคราวนี้ หน้าตัก

ธรรมกายนั่นวาหนึ่ง วัดผ่าเส้นศูนย์กลางวาหนึ่งกลมรอบตัว ถ้าธรรมกายหน้าตัก ๔ วา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย วัดผ่าเส้นศูนย์กลางก็ ๔ วา กลมรอบตัว หน้าตักธรรมกายเท่าไหน ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายก็โตเท่านั้น วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง โตเท่ากันกลมรอบตัว ใจของธรรมกายก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลาง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธรรมานุปัสสนา สติปัฏฐานโตเท่าดวงเท่ากับดวงที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้น หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกเข้า ก็เข้าถึงดวงศีลหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีลเท่ากัน เข้าถึงดวงสมาธิอยู่กลางดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญาอยู่กลางดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติอยู่กลางดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะอยู่กลางดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้าก็เห็นธรรมกายละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไปนี่เข้าถึงแล้ว

คราวนี้สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ยังอยู่ทั้งหยาบทั้งละเอียด แต่ว่าธรรมกายละเอียดไม่ได้รออยู่เนิ่นช้า **อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปํ** เหตุเครื่องยังกิเลสให้เร่าร้อน ความเพียรเครื่องยังกิเลสให้เร่าร้อน ไม่ถอนทีเดียวทำเดี๋ยวนั้นไม่ได้หยุดไม่ได้ลดละทำต่อขึ้นไป เมื่อทำต่อขึ้นไป ใจของธรรมกายละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรม ที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียดถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานดวงเท่ากันวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลาง

ดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า เข้าถึงกายพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไป นี่หลุดแล้วจาก สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส หลุดขาดจากใจทีเดียว แต่ว่ากามราคะพยาบาท มีลูกเต้านั้นยังมีอยู่ในพระโสดา นางวิสาขา มีลูก ๒๐ คน พระโสดาก็ไม่ประมาท ใจพระโสดาหยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรม ที่ทำให้เป็นพระโสดา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว หยุดนิ่งอยู่กลางนั้นพอถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากัน กลมเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานพอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติหยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงกายพระโสดาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้น แต่ว่ากามราคะ พยาบาท อย่างหยาบอย่างละเอียดยังมีอยู่ ก็กายพระโสดาอย่างละเอียด ยังมีอยู่

ใจของพระโสดาละเอียดก็หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาละเอียดพอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานดวงเท่ากัน วัดผ่าเส้นศูนย์กลางกลมรอบตัว หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีลดวงเท่ากันหยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่กลางวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้าเท่านั้น เข้าถึงกายพระสกิทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไป

คราวนี้หลุดละ กามราคะ พยาบาท หยาบและละเอียดในขั้นนั้นหลุด แต่ว่าละเอียดจริงๆ ขั้นสกิทาคายังไม่หลุด ใจของพระสกิทาคา ก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคา วัดผ่าศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว พอถูกส่วนเข้าเห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงกายพระสกิทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไป

ใจของพระสกิทาคาละเอียด ก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคาละเอียด ๑๕ วา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคาละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัวใจของพระสกิทาคาละเอียด ก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกิทาคาละเอียด พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า เข้าถึงกายพระอนาคา หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไป

คราวนี้ กามราคะ พยาบาท ขั้นละเอียดก็ไม่เหลือเลย เข้าถึงพระอนาคาแล้วหลุดไป กิเลสทำลายออกไปอย่างนี้ แต่ว่าอุปกิเลสยังอยู่ รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา รูปราคะ ยังกำหนัดยินดีในรูปฌาน อรูปราคะ ยังกำหนัดยินดีในอรูปฌาน มานะ ยังยกเนื้อยกตัวอยู่ อุทธัจจะ ฟุ้งซ่านยังมีอยู่บ้าง แต่ทำให้เห็นพระอรหันต์ อวิชชา มีอยู่ ยังไม่สิ้นสงสัย ยังไม่รู้ที่สุดของพระอรหันต์ ต่อแต่นั้นพระอนาคาก็ไม่หยุด ใจของพระอนาคาก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่าธรรมดวงนั้น หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึง

ดวงศีลดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญาดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ เข้าถึงกายธรรมพระอนาคาละเอียด หนัก ๒๐ วา สูง ๒๐ เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป ใจของพระอนาคาละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด พอถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ-ญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า เห็นกายธรรมพระอรหัตต์ หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไป นี่หมดแล้ว รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา หลุดหมดแล้ว นี้แหละความเพียรเครื่องยังกิเลสให้เร่าร้อนทำเสียเดี๋ยวนี้ ทำช้าไม่ได้

เคยสอนสามเณรบวชใหม่ๆ ได้ชั่วบวชประเดี๋ยวเดียวครึ่งชั่วโมงเท่านั้น ทำให้ถึงนี้ทีเดียว รู้จักทางอย่างนี้ เมื่อรู้จักแค่นี้ใจของพระอรหัตต์ก็ไม่ประมาทหมดความประมาทแล้ว เป็นวิราคธาตุวิราคธรรมแล้ว นี้แหละได้ชื่อว่าความเพียรเครื่องยังกิเลสให้

เร่าร้อนนี้แหละ **ภทฺเทกรตฺตคาถา** วาจาเครื่องกล่าวปรารภเหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญของบุคคลผู้มีราตรีเดียวเจริญแท้ๆ ทีเดียว ให้จริงแน่ลงไปอย่างนี้นะอย่าได้คลาดเคลื่อน ถ้าไม่คลาดเคลื่อนอย่างนี้ ไม่เสียทีที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนานี้ได้ตัวจริงละ ถ้าผิดจากนี้ละก็เป็นเหลวละ ไม่ถูกทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหัตต์ขอเตือนท่านทั้งหลายจงอย่านิ่งนอนใจเลย เพราะว่าความผัดเพี้ยนหรือผ่อนผันหรือสู้รบด้วยพระยามัจจุราชผู้มีเสนาหมู่ใหญ่สู้ไม่ได้ ถ้าจะสู้รบได้ต้องมีธรรมกายดังกล่าวมาแล้วนี้ จึงจะสู้รบกันได้ ถ้าไม่มีธรรมกายสู้รบไม่ได้ ปุถุชนธรรมดาน่าสงสารให้เขาโขกเขาสับน่าสมเพช ถ้ามีธรรมกายซิเราจะเห็นให้หมั่นขยันอย่าเกียจคร้าน ไม่มีสถานที่ไหนที่ใดที่หนึ่ง หมดประเทศไทยนะ มีสู้พระยามัจจุราชได้ มีอยู่วัดปากน้ำวัดเดียวต้องขมีขมันทีเดียว เมื่อไม่ประมาทเช่นนี้จะสู้พระยามัจจุราชได้

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมัตตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัจจ์ ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้น จนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดี จงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้ฯ

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ฯ

บทกรวดน้ำ

อิมินา ปุญฺญกมฺเมน อุปชฺฌายา คุณุตฺตรา
อาจริยูปการา จ มาตา ปิตา จ ญาตกา
(นามของผู้ที่จะอุทิศให้) ปิยา มมํ
สุริโย จนฺทิมา ราชา คุณวนฺตา นราปิ จ
พฺรหฺมมารา จ อินฺทา จ โลกปาลา จ เทวตา
ยโม มิตฺตา มนุสฺสา จ มชฺฌตฺตา เวริกาปิ จ
สพฺเพ สตฺตา สุขี โหนฺตุ ปุญฺญานิ ปกตานิ เม
สุขํ จ ติวิธํ เทนฺตุ ขิปฺปํ ปาเปถ โวมตํ
อิมินา ปุญฺญกมฺเมน อิมินา อุทฺทิเสน จ
ขิปฺปาหํ สุลเภ เจว ตณฺหุปาทานเฉทนํ
เย สนฺตาเน หินา ธมฺมา ยาว นิพฺพานโต มมํ
นสฺสนฺตุ สพฺพทา เยว ยตฺถ ชาโต ภเว ภเว
อุชุจิตฺตํ สติปญฺญา สลฺเลโข วิริยมฺหินา
มารา ลภนฺตุ โนกาสํ กาตุญฺจ วิริเยสุ เม
พุทฺโธ ทีปวโร นาโถ ธมฺโม นาโถ วรุตฺตโม
นาโถ ปจฺเจกพุทฺโธ จ สงฺโฆ นาโถตฺตโร มมํ
เตโสตฺตมานุภาเวน มาโรกาสํ ลภนฺตุ มา ฯ

คำแปล

ด้วยผลบุญที่ข้าพเจ้ากระทำนี้ ขอพระอุปัชฌาย์ผู้มีพระคุณอันยิ่งใหญ่ไพศาล อีกทั้งอาจารย์ผู้ได้สั่งสอนข้าพเจ้ามา ทั้งมารดาบิดาและคณาญาติทั้งสิ้น ตลอดจนพระอาทิตย์พระจันทร์ และพระเจ้าแผ่นดินผู้เป็นใหญ่ในเอกเทศแห่งเมทนีดล และนรชนผู้มีคุณงามความดีทั้งหลายทุกถิ่นฐาน อีกท้าวมหาพรหมกับหมู่มาร และท้าวมัฆวานเทวราชทั้งเทพเจ้าผู้ฉกาจรักษาโลกทั้งสี่ทิศ และพระยายมราช อีกมวลมิตรสหายทั้งผู้ขวนขวาย วางตนเป็นกลาง และผู้เป็นศัตรูของข้าพเจ้าทุกๆ เหล่าจงมีความเกษมสุขนิราศภัย ขอบุญที่ข้าพเจ้ากระทำไว้ด้วยไตรทวารจงบันดาลให้สำเร็จไตรพิธสุข ถึงความเกษมปราศจากทุกข์ คือพระอมตมหานฤพานโดยพลันอีกโสดหนึ่งนั้น

ด้วยบุญกรรมนี้ และอุทิศเจตนานี้ ขอให้ข้าพเจ้าบรรลุทันทีซึ่งการตัดขาดตัณหาอุปาทาน ธรรมอันชั่วในสันดานจงพินาศไปหมดจนตราบเท่าถึงนิพพานสิ้นกาลทุกเมื่อเทียว แม้ว่าข้าพเจ้ายังจะท่องเที่ยวไปเกิด ในภพใดๆ ก็ขอให้มีจิตซื่อตรงดำรงสติปัญญาไวชาญฉลาดให้มีความเพียรกล้าสามารถขัดเกลากิเลสให้สูญหาย ขอหมู่มารเหล่าร้ายอย่าได้กล้ำกรายสบโอกาสเพื่อทำให้ข้าพเจ้าพินาศคลายเพียรได้

อนึ่งไซร้ พระพุทธเจ้าผู้เป็นที่พึ่งอันยิ่งอย่างประเสริฐ พระธรรมเป็นที่พึ่งอันล้ำเลิศยิ่งประมาณ พระปัจเจกพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งอันไพศาลและพระสงฆ์เป็นที่พึ่งอันอุดมยิ่งประมาณของข้าพเจ้านี้ ด้วยอานุภาพอันอุดมดีพิเศษสูงสุดของพระรัตนตรัย ขออย่าให้หมู่มารได้โอกาสทุกเมื่อไปเทอญ.

เกิดมาว่าจะมาหาแก้ว
พบแล้วไม่กำจะเกิดมาทำอะไร

อ้ายที่อยากมันก็หลอก
อ้ายที่หยอกมันก็ลวง
ทำให้จิตเป็นห่วงเป็นใย

เลิกอยากลาหยอก
รีบออกจากกาม
เดินตามขันธ์สามเรื่อยไป

เสร็จกิจสิบหกไม่ตกกันดาร
เรียกว่านิพพานก็ได้

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)
หลวงพ่อวัดปากน้ำ

“ หยุดนั่นแหละคือตัวสำเร็จ ”

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

หลวงพ่อวัดปากน้ำ